



ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*“Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και
περιαστικών περιοχών”*



ΕΚΠΟΝΗΣΗ

ΜΑΝΑΣΣΑΚΗ ΘΕΟΔΟΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΣΑΓΙΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2017

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

“ Modern financial tools for the development of
urban and peri-urban areas ”

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με αφορμή την παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο “Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών” μου δίνεται η δυνατότητα να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους συνέβαλαν στην ολοκλήρωσή της, καθώς και στην καθολική πορεία φοίτησής μου στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Συγκεκριμένα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Ιωάννη Σαγιά για την ανάθεση του θέματος, ενός θέματος που με αφορά άμεσα τόσο λόγω της περιοχής που καλύπτει, καθώς η περιοχή μελέτης αποτελεί τον τόπο καταγωγής μου, όσο και της επικαιρότητάς του. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον κ. Ευθύμιο Μπακογιάννη και την κ. Ακριβή Λέκα για τη βοήθεια και τις συμβουλές που μου προσέφεραν, καθώς και για τη συνεχή παρουσία τους καθ’ όλη τη διάρκεια εκπόνησης της συγκεκριμένης διπλωματικής, η οποία δε θα είχε ολοκληρωθεί χωρίς τη συμβολή τους.

Τέλος, ιδιαίτερα ευχαριστώ την οικογένεια μου, τους γονείς μου Δευκαλίων και Αντιγόνη αλλά και την αδερφή μου Αθηνά καθώς και τους φίλους μου, Μηλιώνη Τατιανή, Σαρρή Παρασκευή Τρανού Αθανασία, Χατζημηνά Νίκη, που υπήρξαν δίπλα μου καθ’ όλη την πορεία μου και με καθόρισαν τόσο σαν άνθρωπο όσο και σαν μηχανικό.

Αθήνα, Οκτώβριος 2017

Μανασσάκη Θεοδοσία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	15
2	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	20
2.1	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ).....	20
2.2	Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ).....	20
2.3	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ)	22
2.4	Παραδείγματα Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων.....	23
2.4.1	Περιοχή Μεσολογγίου- Αιτωλικού.....	23
2.4.2	Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου.....	34
3	ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ ..	42
3.1	Παρουσίαση της περιοχής μελέτης.....	42
3.1.1	Γεωγραφική θέση της περιοχής.....	43
3.1.2	Πληθυσμιακά – Δημογραφικά Στοιχεία	44
3.1.3	Απασχόληση	47
3.1.4	Υποδομές Μεταφορών και Συγκοινωνιών	52
3.1.4.1	Οδικό Δίκτυο	52
3.1.4.2	Συγκοινωνιακό Δίκτυο	54
3.1.4.3	Θαλάσσιες Συγκοινωνίες.....	55
3.1.4.4	Αεροπορικές μεταφορές	57
3.1.5	Περιβάλλον-Καλύψεις γης.....	57
3.1.6	Τουρισμός.....	59
3.1.7	Πολιτισμός.....	60
3.1.8	Μέθοδος SWOT (Πλεονεκτήματα- Αδυναμίες – Ευκαιρίες- Απειλές).....	67
3.1.8.1	Πλεονεκτήματα.....	68
3.1.8.2	Αδυναμίες.....	69
3.1.8.3	Ευκαιρίες	70
3.1.8.4	Απειλές	71
3.2	Στόχοι στρατηγική ΟΧΕ	73
3.2.1	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο	74

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

3.2.1.1	Επεμβάσεις στον ευρύτερο Αστικό Χώρο.....	74
3.2.1.2	Επεμβάσεις στους Οικισμούς και στις γύρω από αυτούς περιοχές.....	76
3.2.1.3	Επεμβάσεις στο ‘λοιπό’ έξω - αστικό χώρο	77
3.2.2	Στρατηγικές της περιοχής μελέτης και συμβατότητα με ΠΕΠ.....	78
3.3	Σχέδιο Δράσης.....	83
3.3.1	Προτεινόμενες ενδεικτικές δράσεις.....	84
3.3.2	Πηγές Χρηματοδότησης	89
3.3.3	Παρακολούθηση και αξιολόγηση	90
3.3.4	Ανάλυση κινδύνου	92
4	ΕΠΙΛΟΓΟΣ	94
4.1	Γενική Ανασκόπηση.....	94
4.2	Συμπεράσματα	95
5	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	96

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 3.1:	Πληθυσμός νομού Ρεθύμνου (Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011)	46
Πίνακας 3.2:	Μεταβολή του πληθυσμού 1991-2011 του δήμου Ρεθύμνης(Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011).....	47
Πίνακας 3.3:	Δείκτης Επιβάρυνσης ανά περιφερειακή ενότητα (Πηγή: Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας – παραδοτέο ΟΑΕΔ , Ιούνιος 2017)	49
Πίνακας 3.4:	Διάθρωση απασχόλησης πληθυσμού της περιφέρειας Ρεθύμνου	50
Πίνακας 3.5:	Μέθοδος SWOT Πλεονεκτήματα-Αδυναμίες (Πηγή:ίδια επεξεργασία)	72
Πίνακας 3.6:	Μέθοδος SWOT Ευκαιρίες-Απειλές (Πηγή:ίδια επεξεργασία)	72
Πίνακας 3.7:	Ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι(Πηγή :ίδια επεξεργασία)	83
Πίνακας 3.8:	Προτεινόμενη δράση 1 (Πηγή :ίδια επεξεργασία)	84
Πίνακας 3.9:	Προτεινόμενη δράση 2 (Πηγή :ίδια επεξεργασία)	85

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Πίνακας 3.10: Προτεινόμενη δράση 3 (Πηγή :ίδια επεξεργασία)	88
Πίνακας 3.11: Προτεινόμενη δράση 4 (Πηγή :ίδια επεξεργασία)	88
Πίνακας 3.12 : Προτεινόμενη δράση 5(Πηγή: ίδια επεξεργασία)	89
Πίνακας 3.13: Δείκτες εκροών και αποτελέσματος ανά ειδικό στόχο (Πηγή: ίδια επεξεργασία) 91	

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1.1 Άρθρο 36.3 CPR (Πηγή : European Commission_Regional and Urban Policy , October 2015)	18
Εικόνα 2.1: Περιοχή παρέμβασης Μεσολογίου-Αιτωλικού για ΟΧΕ (Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	25
Εικόνα 2.2: Ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι για την υλοποίηση ΟΧΕ για την περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου(Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	26
Εικόνα 2.3: Συσχετισμός στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου με Θεματικούς Στόχους ΠΕΠ(Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	28
Εικόνα 2.4: Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	29
Εικόνα 2.5: Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες εκροών από 1.β-6δ του ΠΕ (Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	30

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Εικόνα 2.6 Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες εκροών από 6.ε - 9.νι του ΠΕΠ(Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	31
Εικόνα 2.7: Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες εκροών του ΠΕΠ (Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	32
Εικόνα 2.8: Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες αποτελέσματος του ΠΕΠ(Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)	33
Εικόνα 2.9: Περιοχή παρέμβασης για ΟΧΕ στην Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου).....	35
Εικόνα 2.10: Αναπτυξιακοί στόχοι για την υλοποίηση ΟΧΕ στην Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)	36
Εικόνα 2.11: Συσχέτιση μεταξύ των ειδικών στόχων της ΟΧΕ του ΠΕΠ Περιφέρειας Ηπείρου, και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου).....	37
Εικόνα 2.12: Οι δράσεις σε σχέση με τους ειδικούς στόχους της ΟΧΕ και τους τύπους δράσεων του ΠΕΠ (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου).....	39
Εικόνα 2.13: Συνολικοί πόροι που απαιτούνται για την υλοποίηση ΟΧΕ (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου).....	40
Εικόνα 2.14: Δείκτες εκροών και αποτελέσματος του ΠΕΠ (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)	41
Εικόνα 3.1: Περιοχή Μελέτης (Πηγή : ίδια επεξεργασία).....	42

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Εικόνα 3.2: Γεωγραφική θέση της περιοχής μελέτης (Πηγή : http://prosvasimes-poleis.eu)	43
Εικόνα 3.3: Οικισμοί περιοχής μελέτης (Πηγή : ίδια επεξεργασία).....	45
Εικόνα 3.4 : Εγγεγραμμένοι άνεργοι ανά περιφέρεια (Πηγή: Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας – παραδοτέο ΟΑΕΔ , Ιούνιος 2017)	48
Εικόνα 3.5: Εγγεγραμμένοι άνεργοι στον ΟΑΕΔ κατά Περιφερειακή Ενότητα (Πηγή: Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας – παραδοτέο ΟΑΕΔ , Ιούνιος 2017).....	48
Εικόνα 3.6: Χάρτης απασχόλησης απασχολούμενων του δήμου Ρεθύμνης (Πηγή : Ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική Ρεθύμνου 2014-2020 – Κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα και χρηματοδοτικές ευκαιρίες 2014-2020, κ. Κουτουλάκης).....	52
Εικόνα 3.7: Χάρτης απεικόνισης βασικού οδικού δικτύου περιοχής μελέτης (Πηγή: ίδια επεξεργασία).....	54
Εικόνα 3.8: Χάρτης απεικόνισης στάσεων λεωφορείου Πηγή : SUMP Baseline Report, 2017 ..	55
Εικόνα 3.9: Χάρτης απεικόνισης θαλάσσιων συγκοινωνιών της περιοχής μελέτης (Πηγή: ίδια επεξεργασία).....	56
Εικόνα 3.10: Λιμάνι Ρεθύμνου (Πηγή : www.tripinview.com).....	56
Εικόνα 3.11: Χάρτης απεικόνισης καλύψεων γης (Πηγή : Ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική Ρεθύμνου 2014-2020 – Κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα και χρηματοδοτικές ευκαιρίες 2014-2020, κ. Κουτουλάκης).....	58
Εικόνα 3.12: Ποσοστά καλύψεων γης (Πηγή : Ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική Ρεθύμνου 2014-2020 – Κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα και χρηματοδοτικές ευκαιρίες 2014-2020, κ. Κουτουλάκης).....	59
Εικόνα 3.13: Χάρτης απεικόνισης πολιτιστικών στοιχείων (Πηγή : ίδια επεξεργασία)	61
Εικόνα 3.14: Υστερομινωική Νεκρόπολη Αρμένων (Πηγή : http://www.greekguide.com).....	62
Εικόνα 3.15: Φαράγγι των Μύλων- Ερείπια νερόμυλου (Πηγή: tokastori.wordpress.com)	63
Εικόνα 3.16: Αρκαδιώτικο Φαράγγι (Πηγή : http://www.cretanbeaches.com/el/component/k2/item/1355-faraggi-arkadioy)	64
Εικόνα 3.17: Μονή Αρκαδίου (Πηγη: http://www.gtp.gr)	65

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Εικόνα 3.18 Χάρτης σημείων ενδιαφέροντος της περιοχής μελέτης (Πηγή: ίδια επεξεργασία).. 66

Εικόνα 3.19: Προτεινόμενη δράση 2 – Ανάδειξη φαραγγιών και σύνδεση τους με παραδοσιακούς οικισμούς (Πηγή:ίδια επεξεργασία)..... 87

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο της προγραμματιστικής περιόδου 2014-2020 του νέου ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς) διαπιστώθηκε ότι οι σύγχρονες περιφέρειες των κρατών μελών της Ε.Ε. είτε πάσχουν από ένα σύνολο προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λοιπόν αποφάσισε να εισάγει τα παρακάτω εργαλεία διευκόλυνσης προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη: ITI (Integrated Territorial Investment) και CLLD (Community-Led Local Development).

Στην Ελλάδα οι μηχανισμοί διευκόλυνσης προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη ενσωματώνονται ως εξής: “Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων”, “Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση” και “Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη”. Αρχικά ο πρώτος μηχανισμός αποτελεί ένα εργαλείο εφαρμογής στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης. Ο δεύτερος αποτελεί ένα εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Τέλος, ο τρίτος μηχανισμός χαρακτηρίζεται κυρίως ως ολοκληρωμένη στρατηγική αστικής ανάπτυξης και όχι ως εργαλείο εφαρμογής με την κύρια έννοια του όρου και δύναται να υλοποιηθεί με πολλούς τρόπους. Η εφαρμογή του μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μέσω του εργαλείου “Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων” για μικρές χωρικές ενότητες, είτε μέσω του εργαλείου των “Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων”.

Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας μελετήθηκε και εφαρμόστηκε κυρίως το χωρικό εργαλείο ΟΧΕ. Συγκεκριμένα η περιοχή μελέτης, στην οποία έγινε εφαρμογή αυτού του εργαλείου, ορίστηκε από τα διοικητικά όρια της περιοχής και περιλαμβάνει τις δημοτικές ενότητες Ρεθύμνης και Αρκαδίου, του δήμου Ρεθύμνης της Κρήτης. Η ανάγκη εφαρμογής του εργαλείου προέκυψε από την διαπίστωση ότι η περιοχή αντιμετωπίζει κάποια προβλήματα αλλά παράλληλα έχει αναπτυξιακές δυνατότητες. Σκοπός της εφαρμογής του εργαλείου είναι η εξάλειψη αυτών των προβλημάτων και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της περιοχής για μια ολοκληρωμένη ισόρροπη ανάπτυξη.

Λέξεις – κλειδιά: χωρική ανάπτυξη, ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις, ΟΧΕ.

ABSTRACT

During the 2014-2020 programming period of the new NSRF (National Strategic Reference Framework) it was found that the modern regions of the EU Member States either suffer from a set of problems that need to be addressed in an overall manner, or they are distinguished by significant development potential, which can be exploited and maximized on the basis of an integrated development plan. European Commission has decided to introduce the following facilitation tools towards an integrated approach to territorial development: ITI (Integrated Territorial Investment) and CLLD (Community-Led Local Development).

In Greece, the mechanisms for facilitating an integrated approach to territorial development are incorporated as follows: "Development with Local Communities Initiative", "Integrated Territorial Investment" and "Sustainable Urban Development". Firstly, the first mechanism is a tool for implementing local development strategies. The second one, is an integrated territorial development tool for the implementation of development strategies of specific territorial units. Finally, the third mechanism is mainly characterized as an integrated urban development strategy and not as a tool of implementation with the main meaning of the term and can be implemented in many ways. Its implementation can be done either through "Development with Local Communities Initiative" for small territorial units or through the "Integrated Territorial Investment" tool.

Throughout the process of this diploma thesis, the territorial tool ITI was studied and applied. Specifically, the study area, where this tool was implemented, was defined by the administrative boundaries of the area and includes the municipal units of Rethymnon and Arkadi, in the municipality of Rethymno, Crete. The need to implement the tool resulted from the finding that the region faces some problems but at the same time has development potential. The purpose of implementing the tool is to eliminate these problems and exploit the potential of the region for an integrated balanced development.

Keywords: territorial development, integrated territorial investments, ITI.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σχεδιασμός και συγκεκριμένα ο χωρικός σχεδιασμός ήταν το έναυσμα για την επιλογή του αντικειμένου της εργασίας. Ο σχεδιασμός έχει πολλούς ορισμούς και πολλές έννοιες. Ένας από αυτούς ορίζει τον σχεδιασμό ως τη διαδικασία καθορισμού κατάλληλων μελλοντικών δράσεων, οι οποίες υλοποιούνται μέσα από μία σειρά επιλογών. Ο όρος δράση στον παραπάνω ορισμό είναι ουσιαστικά το αποτέλεσμα όλων των προσπαθειών του σχεδιασμού και ως εκ τούτου κάθε προσπάθεια σχεδιασμού πρέπει να αποβλέπει στην επίτευξη του εκάστοτε στόχου. Συγκεκριμένα λοιπόν, ο σχεδιασμός του χώρου ή αλλιώς ο χωρικός σχεδιασμός αποτελεί μία διαδικασία παρέμβασης, η οποία αποβλέπει στην επίλυση παρόντων ή μελλοντικών προβλημάτων, με στόχο την αποτελεσματικότερη λειτουργία ενός χωρικού συστήματος (Γιαουτζή και Στρατηγέα, 2011).

Για το χωρικό σχεδιασμό με στόχο μία ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δύο χωρικά εργαλεία διευκόλυνσης (ITI) Integrated Territorial Investment και (CLLD) Community-Led Local Development. Η Ελλάδα ενσωμάτωσε και μετέφρασε αυτά τα δύο χωρικά εργαλεία στους παρακάτω τρεις μηχανισμούς διευκόλυνσης: Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη (OXE), Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (BAA) και Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ).

Η παρούσα εργασία λοιπόν έχει ως στόχο την μελέτη και την ανάλυση της πολιτικής της Χωρικής Διακυβέρνησης, ένα ευρωπαϊκό μοντέλο άσκησης εξουσιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο που στοχεύει στη χωρική ανάπτυξη και συνοχή. Συγκεκριμένα θα διερευνηθεί το χωρικό εργαλείο (ITI) Integrated Territorial Investment καθώς και πως αυτό ενσωματώθηκε στο ελληνικό πολιτικό σύστημα μέσω των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (OXE). Οι OXE αποτελούν ένα εργαλείο της προγραμματιστικής περιόδου 2014-2020 του νέου ΕΣΠΑ.

Αρχικά θα μελετηθεί η σχετική νομοθεσία που έχει συνταχθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και διάφορα άρθρα και οδηγίες που αφορούν τα χωρικά εργαλεία του ΕΣΠΑ 2014-2020. Συγκεκριμένα η περιγραφή του εργαλείου των OXE έτσι όπως έχει μεταφερθεί μέχρι στιγμής στην Ελλάδα πρόκειται να στηριχθεί στα κείμενα του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης για την περίοδο 2014-2020 και κυρίως της Εγκυκλίου της 30^{ης} Ιουλίου 2015 της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

σχετικά με τις ΟΧΕ. Έπειτα για την καλύτερη κατανόηση αυτού του αναπτυξιακού χωρικού εργαλείου θα γίνει εφαρμογή του στην περιοχή της Κρήτης και συγκεκριμένα στις δημοτικές ενότητες Ρεθύμνης και Αρκαδίου.

1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από διαρκή διαβούλευση και σχεδιασμό κατέληξε στην απόφαση της ένταξης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χωρική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα μία ολοκληρωμένη προσέγγιση αναφέρεται σε ένα σύστημα αλληλένδετων ενεργειών που επιδιώκει να επιφέρει μία διαρκή βελτίωση στην οικονομική, φυσική, κοινωνική και περιβαλλοντική κατάσταση μίας πόλης ή μίας περιοχής της. Το κλειδί της διαδικασίας είναι η <<ολοκληρωμένη>> που σημαίνει ότι όλες οι πολιτικές, τα σχέδια και οι προτάσεις θεωρούνται ότι έχουν σχέση το ένα με το άλλο. Από αυτή την άποψη, οι συνέργειες μεταξύ των στοιχείων του σχεδίου πρέπει να είναι τέτοιες έτσι ώστε τα αποτελέσματα του σχεδίου να είναι περισσότερα από ότι θα ήταν εάν τα επιμέρους κομμάτια εφαρμόζονταν μεμονωμένα. (*European Investment Bank 2014-2020*)

Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη αποτυπώνεται στα Σύμφωνα Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) που συμφωνήθηκαν και υπεγράφησαν ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη – μέλη της Ε.Ε. ξεχωριστά. Η ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη έχει ως έναυσμα τη διαπίστωση ότι οι σύγχρονες περιφέρειες των κρατών μελών της Ε.Ε. πάσχουν από ένα σύνολο προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο είτε ότι διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο (*Εγκύκλιος 30-7-2015 για το πλαίσιο ανάπτυξης ΕΣΠΑ 2014-2020*).

Παράλληλα, διαπιστώνεται ότι ο αστικός χώρος πάσχει από παθογένειες, όπως το άνισο αστικό ιεραρχικό σύστημα, την αστική διάχυση, την εγκατάλειψη του κέντρου των πόλεων και γενικά την υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου αστικού περιβάλλοντος. Με βάση αυτό το συμπέρασμα, η νέα προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη σκοπεύει στην ενίσχυση της απασχόλησης, στην κοινωνική συνοχή και στη βιωσιμότητα του φυσικού πλούτου των χωρικών ενοτήτων. Η ανταγωνιστικότητα, η τοπική επιχειρηματικότητα και η εξασφάλιση συνεργιών συνιστούν τους ακρογωνιαίους λίθους για την επίτευξη των στόχων (*Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020*).

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της νέας προγραμματικής περιόδου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να συστήσει τα παρακάτω εργαλεία διευκόλυνσης προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη.

- ITI (Integrated Territorial Investment)

Η ITI είναι ένα νέο εργαλείο που εισήχθηκε στην Common Provisions Regulation (CPR), στόχος του οποίου είναι να διευκολύνει την εκτέλεση χωρικών στρατηγικών που χρειάζονται χρηματοδότηση από διαφορετικές πηγές. Το άρθρο 36 του CPR δε διευκρινίζει πως πρέπει να είναι διαρθρωμένη μία ITI, αφήνοντας έτσι ευέλικτη την εδαφική έκταση που μπορεί να καλύψει.

Τα βασικά στοιχεία μίας ITI είναι:

(i) μια καθορισμένη περιοχή με μία στρατηγική ολοκληρωμένης (πολυτομεακής) χωρικής ανάπτυξης, η οποία αποτελεί τη βάση για την υλοποίηση της ITI. Να σημειωθεί ότι η στρατηγική που στηρίζει μία ITI θα πρέπει να είναι ενιαία και συνεκτική.

(ii) μια ρύθμιση που αντλεί κεφάλαια από τουλάχιστον δύο διαφορετικούς άξονες προτεραιότητας ή προγραμμάτων και διασφαλίζει ότι τα κεφάλαια αυτά χρησιμοποιούνται με έναν ολοκληρωμένο τρόπο.

(iii) ειδικές δυνατότητες για τη διακυβέρνηση, ιδίως η δυνατότητα για το κράτος μέλος ή τη διαχειριστική αρχή να ορίσει τους ενδιάμεσους φορείς για τη διαχείριση και την υλοποίηση μιας ITI.

Η ITI είναι μία ολοκληρωμένη χωρική προσέγγιση. Για τους σκοπούς νομικής σαφήνειας, η χωρική προσέγγιση ορίζεται ως η χρηματοδότηση αστικών ή άλλων χωρικών στρατηγικών μέσω συνδυασμένων επενδύσεων για περισσότερους από έναν άξονα προτεραιότητας ενός ή περισσότερων προγραμμάτων.

Χωρικές στρατηγικές συνεργασίας που χρηματοδοτούνται από διάφορα ESIF (European Structural and Investment Funds) πρέπει να ανήκουν σε διάφορους άξονες προτεραιότητας και θα πρέπει ιδανικά να συνδεθούν. Το κυριότερο, θα πρέπει να στοχεύουν στην ανάπτυξη συγκεκριμένων στοιχείων της εν λόγω περιοχής.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Το έγγραφο προσανατολισμού: "Ολοκληρωμένη χωρική επένδυση", εξηγεί τα στοιχεία προγραμματισμού που αφορούν μία ΙΤΙ ,επικεντρώνοντας σε τέσσερις πτυχές:

- ▶ Οι ΙΤΙ πρέπει να αφορούν το εν λόγω έδαφος·
- ▶ Θα πρέπει να χρηματοδοτούνται από το ERDF (European Regional Development Fund), ESF(European Social Fund) ή το ταμείο συνοχής·
- ▶ Μπορεί να εξαχθεί από δύο τουλάχιστον διαφορετικούς άξονες προτεραιότητας ενός ή περισσότερων OPs (Operation Programmes)
- ▶ Μπορεί να συμπληρωθεί με το European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) και/ή Maritime and Fisheries Fund (EMFF)

Σε ένα πρόγραμμα που υποστηρίζεται από το ESF, το ERDF ή το ταμείο συνοχής, είναι απαραίτητο να περιγραφεί πώς το εργαλείο ΙΤΙ θα χρησιμοποιηθεί στα πλαίσια της αειφόρου αστικής ανάπτυξης. Είναι επίσης απαραίτητο να καθοριστεί μια ενδεικτική χρηματοδοτική κατανομή για κάθε άξονα προτεραιότητας και στην περίπτωση των EAFRD ή EMFF, οι δράσεις που θα λάβουν χώρο ως αποτέλεσμα αυτής της χρηματοδότησης.

Οι ΙΤΙ μπορούν να εφαρμοστούν σε οποιαδήποτε περιοχή. Μπορεί να υποθέσει κανείς ωστόσο ότι οι τομείς προτεραιότητας που αναφέρονται στο CSF(Common Strategy Framework) είναι κατάλληλοι και συναφείς. Η ιδέα αυτή ενισχύεται από τον ETC(European Territorial Cooperation) κανονισμό που δίνει τη δυνατότητα για χρήση ΙΤΙ σε προγράμματα συνεργασίας. Η σαφής σχέση μεταξύ ΙΤΙ και υπο-περιφερειακές περιοχές παρουσιάζονται στα άρθρα 36.3 και 36.4 του CPR.

Το άρθρο 36.3 CPR: το κράτος μέλος ή η διαχειριστική αρχή (ΜΑ) μπορεί να ορίσει έναν ή περισσότερους ενδιάμεσους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών αρχών, των οργανισμών περιφερειακής ανάπτυξης ή των μη κυβερνητικών οργανώσεων, να εκτελέσει τη διαχείριση και υλοποίηση της ΙΤΙ, σύμφωνα με το ταμείο, με συγκεκριμένους κανόνες.

Εικόνα 1.1 Άρθρο 36.3 CPR (Πηγή : European Commission_Regional and Urban Policy , October 2015)

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ΙΤΙ μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως μέσο για την προώθηση ολοκληρωμένων δράσεων για την αειφόρο αστική ανάπτυξη και ως εργαλείο για την υποστήριξη των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων σε οποιοδήποτε άλλο τύπο περιοχής.

- CLLD (Community-Led Local Development)

Η CLLD είναι ουσιαστικά η τοπική ομάδα δράσης που καθορίζει το περιεχόμενο της τοπικής ανάπτυξης, της στρατηγικής και των ενεργειών που χρηματοδοτούνται. Συγκριτικά, η ΙΤΙ δεν προδικάζει τον τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις σχετικά με τις επενδύσεις. Η CLLD θα μπορούσε, για παράδειγμα, να είναι ένα εξάρτημα μιας ευρύτερης ολοκληρωμένης αστικής στρατηγικής μέσω ΙΤΙ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

Τα κύρια χαρακτηριστικά των χρηματοδοτικών εργαλείων για αστική και περιφερειακή ανάπτυξη 2014-2020 περιγράφονται ως εξής:

- Τα σχέδια μπορούν να είναι διαρθρωμένα σε διάφορες μορφές.
- Το CPR δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ολοκληρωμένη προσέγγιση για την εφαρμογή των χωρικών στρατηγικών. Η ομάδα των δράσεων από το σχεδιαζόμενο χρηματοδοτικό εργαλείο μπορεί να συμπεριλαμβάνεται σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική που είναι συμβατή με το άρθρο 7 του. ·
- Το ταμείο θα μπορούσε να λειτουργεί με μια συγκεκριμένη χωρική εστίαση-πόλη, αστική περιοχή, ή σε άλλο έδαφος. ·
- Τα σχεδιαζόμενα χρηματοδοτικά εργαλεία θα μπορούσε να είναι και ένα ταμείο.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- ▶ Ανεξάρτητα από τη διάρθρωση του χρηματοδοτικού εργαλείου και το χρηματοπιστωτικό προϊόν που χρησιμοποιείται (για παράδειγμα δανείων εγγυήσεων) το εργαλείο αποσκοπεί στην διασφάλιση της επιστροφής. Ωστόσο, το επίπεδο των προβλεπόμενων εσόδων και εξόφλησης μπορεί να πέσει κάτω από τους εμπορικούς όρους.
- ▶ Το ταμείο περιλαμβάνει μια ανακυκλωμένη προσέγγιση, δηλαδή την προοπτική επανεπένδυσης εσόδων και επιστροφών στο μέλλον.
- ▶ Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους είναι η πιθανή χρησιμοποίηση των συνεισφορών σε είδος για να παρέχουν πόρους.

Το CPR εισάγει πρωτοποριακές διατάξεις για την υποστήριξη χωρικών στρατηγικών και της αειφόρου αστικής ανάπτυξης μέσω της τοπικής ανάπτυξης (CLLD) και της ολοκληρωμένης χωρικής επένδυσης (ITI).

2 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Στην Ελλάδα οι μηχανισμοί διευκόλυνσης προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη είναι οι εξής: η “Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων” (ΤΑΠΤΟΚ), η “Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη” (ΒΑΑ) και η “Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση” (ΟΧΕ). (Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020, σελ 163).

2.1 Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ)

Τα ΤΑΠΤΟΚ αποτελούν ένα εργαλείο εφαρμογής στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης. Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) είναι ο κύριος συντελεστής σχεδιασμού της στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης καθώς και της υποβολής της στη Διαχειριστική Αρχή του ΠΕΠ. Ο σχεδιασμός των ΤΑΠΤΟΚ εστιάζει στις τοπικές ανάγκες και η υλοποίησή του πραγματοποιείται από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης με την εποπτεία της Διαχειριστικής Αρχής. Παράλληλα, προωθείται η πολυταμειακή χρηματοδότηση. Επομένως, ένα ΤΑΠΤΟΚ πρέπει να στοχεύει σε πολλούς θεματικούς στόχους των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων (ΕΔΕΤ). Τα ΤΑΠΤΟΚ εφαρμόζονται σε περιοχές μικρής κλίμακας όπως σε υποπεριφερειακές χωρικές ενότητες με αγροτικό ή αλιευτικό χαρακτήρα, σε διαπεριφερειακές χωρικές ενότητες με αγροτικό ή αλιευτικό χαρακτήρα, σε αστικές περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και προκλήσεις και τέλος σε περιοχές όπου η σύνδεση αστικού κέντρου και περιμετρικών αγροτικών περιοχών παρουσιάζουν έντονα προβλήματα (Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020, σελ 166).

2.2 Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)

Οι ΒΑΑ χαρακτηρίζονται κυρίως ως ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης και όχι ως εργαλείο εφαρμογής με την κύρια έννοια του όρου. Οι στρατηγικές για ΒΑΑ δύναται να

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

υλοποιηθούν με πολλούς τρόπους. Η εφαρμογή τους μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε μέσω του ΤΑΠΤΟΚ για μικρές χωρικές ενότητες, είτε μέσω του εργαλείου της ΟΧΕ

Συγκεκριμένα οι περιοχές, στις οποίες η προσέγγιση της *"Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης"* θα εφαρμοστεί με τη χρήση του εργαλείου της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης είναι :

- 1) περιοχές εφαρμογής Ρυθμιστικού Σχεδίου ή περιοχές που έχουν προσδιοριστεί ως περιοχές παρεμβάσεων αστικής ανασυγκρότησης στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια ή σε Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης, κατά την κείμενη ελληνική νομοθεσία.
- 2) περιοχές ,οι οποίες ορίζονται με βάση τα όρια Δημοτικής Ενότητας ή όρια Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου ή Ρυθμιστικού Σχεδίου και ο πληθυσμός τους ξεπερνά τους 10.000 κατοίκους.
- 3) περιοχές που αντιμετωπίζουν έντονες προκλήσεις: οικονομικές/ περιβαλλοντικές/ κλιματικής αλλαγής/ δημογραφικές/ λειτουργικής οργάνωσης της πόλης.
- 4) περιοχές ,όπου περιλαμβάνουν ζώνες αποβιομηχάνισης, περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση με τα συνακόλουθα φαινόμενα αστικής φτώχειας και υψηλών ποσοστών ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, ή περιοχές αλλαγών χρήσεων γης και αυθαίρετης δόμησης.

Για περιοχές μικρότερης κλίμακας (υποβαθμισμένες κεντρικές περιοχές, ζώνες αλλαγών χρήσεων και αστικής διάχυσης, ζώνες άναρχης αστικής δόμησης, θύλακες φτώχειας και συγκέντρωσης ομάδων που εκτίθενται σε υψηλό κίνδυνο διακρίσεων και αποκλεισμού, ζώνες με ιδιαίτερα οξυμένα προβλήματα εκπομπών διοξειδίου άνθρακα και ανάγκη προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή κλπ) η *"Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη"* δύναται να εφαρμοστεί και στο πλαίσιο της Τοπικής Ανάπτυξης με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ). Η *"Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη"* θα χρηματοδοτηθεί μέσω των ΠΕΠ με τη συμπλήρωση πόρων που θα διαθέσουν στις Περιφέρειες, ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά (*Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020, σελ 170*).

2.3 Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ)

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν ένα εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενότητων. Οι περιοχές, στις οποίες υλοποιείται αυτό το αναπτυξιακό εργαλείο είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο είτε χαρακτηρίζονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα, τη συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης (*Εγκύκλιος 30-7-2015 για το πλαίσιο ανάπτυξης ΕΣΠΑ 2014-2020*).

Σύμφωνα με την Εγκύκλιο 30-7-2015 για το πλαίσιο ανάπτυξης ΕΣΠΑ 2014-2020 οι *Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις* διακρίνονται σε δύο ειδών :

1. ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ)

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η ΒΑΑ είναι κυρίως στρατηγικός μηχανισμός ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης που υλοποιείται με διάφορα εργαλεία. Η ΟΧΕ, ως εργαλείο εφαρμογής ολοκληρωμένων προσεγγίσεων με στόχο την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη ενεργεί ως μηχανισμός υλοποίησης μιας ΒΑΑ.

2. Β) ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές

Οι ΟΧΕ που αποτελούν εργαλείο εφαρμογής άλλων χωρικών στρατηγικών πέρα των ΒΑΑ υλοποιούνται είτε σε υποπεριφερειακές περιοχές είτε σε διαπεριφερειακές περιοχές με κοινές προκλήσεις και προβλήματα, είτε στα όρια διασυνοριακών περιοχών, είτε σε περιοχές τομεακών παρεμβάσεων και δράσεων που εντάσσονται σε ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική, είτε σε περιοχές που χρηματοδοτούνται από τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Ο κανονισμός του ΕΤΠΑ προβλέπει στο άρθρο 7 ότι τουλάχιστον το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο κατανομούνται σε ολοκληρωμένες δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (BAA).

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις έχουν ως στόχο την ανάπτυξη διάφορων περιοχών που παρουσιάζουν κοινά προβλήματα και προκλήσεις πολυτομεακού χαρακτήρα. Επομένως μπορούν να χρηματοδοτηθούν από πολλά ταμεία, τα οποία είναι ΕΚΤ, ΕΤΠΑ και Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με αναφορά σε δύο τουλάχιστον άξονες προτεραιότητας και με συνδυασμό μίας ή περισσότερων συμπληρωματικών επενδυτικών προτεραιοτήτων από διαφορετικούς θεματικούς στόχους ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Παράλληλα, υπάρχει η δυνατότητα όπου κρίνεται απαραίτητο, δράσεις χρηματοδοτούμενες από συγκεκριμένα μέτρα των Ταμείων ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ, να μπορούν να συμπληρώσουν τις ΟΧΕ.

2.4 Παραδείγματα Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων

Όπως έχει αναφερθεί οι ΟΧΕ λειτουργούν ως εργαλείο διάφορων στρατηγικών με στόχο την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη. Στην Ελλάδα έχουν πραγματοποιηθεί μελέτες για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων και για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη καθώς και για άλλες στρατηγικές. Στην πρώτη περίπτωση ανήκει η Πάτρα και η Θεσσαλονίκη ενώ στην δεύτερη ανήκει η ευρύτερη περιοχή του Μεσολογγίου- Αιτωλικού καθώς και η περιοχή της πολιτιστικής διαδρομής των αρχαίων θεάτρων της Ηπείρου , τα οποία θα αναλυθούν σε βάθος.

2.4.1 Περιοχή Μεσολογγίου- Αιτωλικού

Στην περιοχή αυτή ανήκει η λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου- Αιτωλικού, η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο σε έκταση υγρότοπο στην Ελλάδα. Επομένως, η αλιευτική και ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα είναι έντονες στην περιοχή αλλά παράλληλα δεν εκλείπει η γεωργική και κτηνοτροφική δραστηριότητα. Παρόλο που η περιοχή είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους,

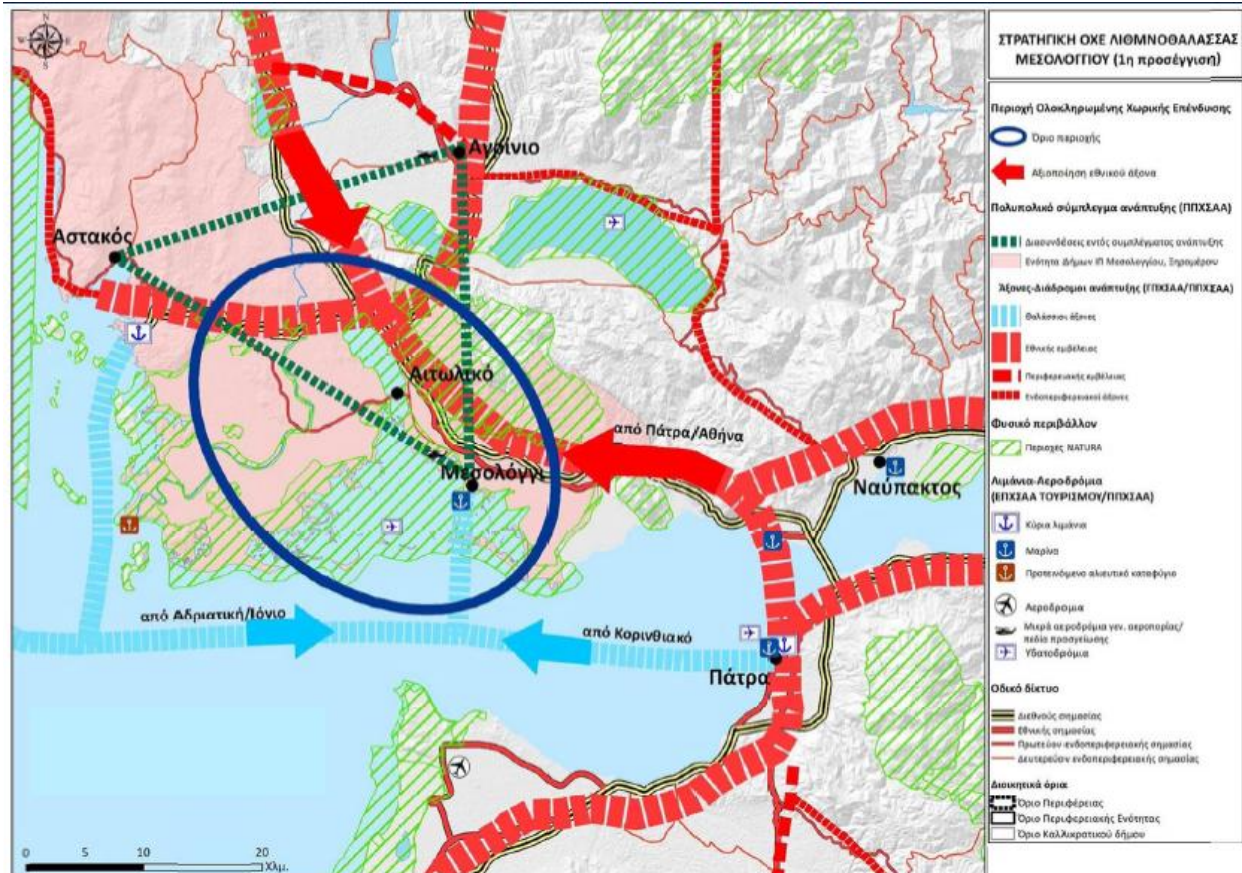
“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα, όπως είναι η μείωση και γήρανση του πληθυσμού, κυρίως του οικονομικά ενεργού τμήματος αυτού καθώς και φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και περιθωριοποίησης.

Η εφαρμογή ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων στην περιοχή, έχει ως στόχο την ανάπτυξη και την μείωση των προβλημάτων της με κύριες κατευθύνσεις:

1. τη δημιουργία εξωστρεφούς και ανταγωνιστικού παραγωγικού ιστού στους τομείς περιφερειακής προτεραιότητας.
2. τη διασφάλιση καλής ποιότητας των υδάτων της λιμνοθάλασσας, καθώς είναι ένας καθοριστικός παράγοντας για την επιβίωση και την ανάπτυξη της περιοχής.
3. την εξασφάλιση της περιοχής ως πόλο έλξης.
4. την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.

Σημαντικό στάδιο πριν πραγματοποιηθούν οι παρεμβάσεις είναι η οριοθέτηση της περιοχής όπου θα πραγματοποιηθούν οι παρεμβάσεις αυτές. Επομένως, ορίζεται ως κέντρο της περιοχής παρέμβασης οι λιμνοθάλασσες, χερσαίες και ποτάμιες περιοχές του νότιου τμήματος του Νομού Αιτωλοακαρνανίας, με έμφαση στις προστατευόμενες εκτάσεις μεταξύ των ποταμών Εύηνου και Αχελώου. Παράλληλα, η ευρύτερη περιοχή όπου θα πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις είναι η χωρική ενότητα του Δήμου Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα όρια της περιοχής μπορούν να επεκταθούν εντός της θαλάσσιας ζώνης ώστε να διασφαλιστεί η λειτουργική ένταξη περιοχής στη Ζώνη Ναυσιπλοΐας Αναψυχής Ιουνίου Πελάγους και Κορινθιακού Κόλπου.



Εικόνα 2.1: Περιοχή παρέμβασης Μεσολογγίου-Αιτωλικού για ΟΧΕ (Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)

Εφόσον έχει οριστεί η περιοχή παρέμβασης καθώς και οι κύριες κατευθύνσεις που αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου, επόμενο βήμα είναι ο ορισμός των τομέων παρέμβασης της ΟΧΕ. Οι τομείς παρέμβασης προκύπτουν από την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (2014) και από το εγκεκριμένο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας (2014), διαμορφώνονται ως εξής:

- **Τουρισμός-Πολιτισμός**

Η στρατηγική του Τουρισμού αποσκοπεί στην ανάδειξη του τουρισμού, αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το φυσικό και το πολιτιστικό απόθεμα, προσφέροντας ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα, που θα το χαρακτηρίζει η υψηλή ποιότητα σε όλες τις πτυχές των προσφερόμενων υπηρεσιών.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- **Αγροδιατροφή**

Στόχος είναι η διαμόρφωση ενός σύγχρονου παραγωγικού κλάδου, ικανού να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών, μέσω της παραγωγής ανταγωνιστικών, ποιοτικών και ασφαλών τροφίμων, υψηλής προστιθέμενης και διατροφικής αξίας. Η ανάπτυξη της αγροδιατροφής αποτελεί σε εθνικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο βασική προτεραιότητα προκειμένου να αλλάξει το παραδοσιακό μοντέλο αγροτικής παραγωγής και επεξεργασίας τροφίμων.

Από τα παραπάνω λοιπόν προκύπτουν και οι επιμέρους αναπτυξιακοί στόχοι/άξονες προτεραιότητας για την υλοποίηση ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων στην περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.1: ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.2: ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΣΩ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.2: ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ

Εικόνα 2.2: Ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι για την υλοποίηση ΟΧΕ για την περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου(Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)

Προκύπτουν λοιπόν δύο κύριοι αναπτυξιακοί στόχοι, οι οποίοι αναλύονται σε δύο ειδικούς στόχους ο καθένας. Ο πρώτος αναφέρεται στην ανάδειξη της περιοχής σε διεθνή οικοτουριστικό προορισμό, μέσα από την διατήρηση και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, καθώς και από την προώθηση της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Τέλος, ο δεύτερος αναπτυξιακός στόχος αποσκοπεί στην κοινωνική

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

αναζωογόνηση της περιοχής, βελτιώνοντας την απασχολησιμότητα και διασφαλίζοντας τις συνθήκες κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Η στρατηγική ΟΧΕ ενσωματώνει μια ευρεία προσέγγιση η οποία καλύπτει σε μεγάλο βαθμό το σύνολο της θεματικής στόχευσης του ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας. Εντούτοις, στο κέντρο της παρέμβασης, βρίσκονται οι δράσεις των θεματικών στόχων 3, 6, 7, 8. Υπό προϋποθέσεις ωριμότητας και διαθεσιμότητας πόρων, μπορούν παράλληλα να ενεργοποιηθούν συμπληρωματικά και οι θεματικοί στόχοι 1, 2 και 4. Είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι στην στρατηγική ΟΧΕ μπορεί να ενταχθούν και κατηγορίες δράσεων που σχετίζονται με τις αγροτικές υποδομές και την επιχειρηματικότητα (ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ), οι οποίες δεν αποτελούν μέρος του ΠΕΠ. Η προκαταρκτική συσχέτιση των στόχων του ΠΕΠ με την προτεινόμενη στρατηγική ΟΧΕ παρουσιάζεται παρακάτω (*Ειδική Υπηρεσία Ε.Π. Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, Β έκδοση, Φεβρουάριος 2016*).

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΑΝΑΔΕΙΞΗ Λ/Θ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ		ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ		ΟΧΕ Λ/Θ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.1: ΥΨΗΛΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.2: ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΣΤΡΕΦΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.1: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2.2: ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ	
ΘΣ 1 Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας (ΕΤΠΑ)	✓	✓	!	!	✓ !
ΘΣ 2 Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και ποιότητάς τους (ΕΤΠΑ)	!	!	!	!	!
ΘΣ 3 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΕΤΠΑ)	✓	✓	✓	!	✓
ΘΣ 4 Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου άνθρακα σε όλους τους τομείς (ΕΤΠΑ)	✓	!	!	!	✓ !
ΘΣ 5 «Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων» (ΕΤΠΑ)	✓	✗	✗	✗	✓ !
ΘΣ 6 Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων (ΕΤΠΑ)	✓	✗	!	!	✓
ΘΣ 7 Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων (ΕΤΠΑ)	!	!	!	!	!
ΘΣ 8 - Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων (ΕΚΤ)	!	✓	✓	!	✓
ΘΣ 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας (ΕΚΤ)	!	✓	!	✓	✓

Εικόνα 2.3: Συσχετισμός στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου με Θεματικούς Στόχους ΠΕΠ (Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)

Ο συσχετισμός των αναπτυξιακών και ειδικών στόχων της Στρατηγικής ΟΧΕ Λ/Θ Μεσολογίου με τους θεματικούς στόχους (ΘΣ) του ΠΕΠ οδηγεί στον άμεσο προσδιορισμό των επενδυτικών προτεραιοτήτων για την υλοποίηση των ΟΧΕ. Πρόκειται για 16 κύριες επενδυτικές προτεραιότητες επιμερισμένες στους πέντε προκρινόμενους θεματικούς στόχους και σε 4 άξονες προτεραιότητας του ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020 οι οποίες μπορεί να συμπληρωθούν με έξι περαιτέρω (δευτερεύουσες) επενδυτικές προτεραιότητες. Για κάθε εντοπισμένη επενδυτική προτεραιότητα παρατίθεται επίσης η εκτιμώμενη συνολική δημόσια δαπάνη του ΠΕΠ (για το σύνολο της ΠΔΕ) και προσδιορίζεται το υφιστάμενο επίπεδο εξειδίκευσης προκειμένου να γίνει μια προκαταρκτική αποτύπωση των διαθέσιμων πόρων, στο πλαίσιο του ΠΕΠ. Σημειώνεται ότι 12 από τις 15 Επενδυτικές Προτεραιότητες παραμένουν σε αρχικό στάδιο εξειδίκευσης, καταδεικνύοντας αρχική διαθεσιμότητα πόρων στο πλαίσιο των ΘΣ 3 (ανταγωνιστικότητα), ΘΣ 6 (περιβάλλον), ΘΣ 8 (απασχόληση) και ΘΣ 9 (κοινωνική ένταξη). Οι επενδυτικές προτεραιότητες θα χρειαστεί να πλαισιωθούν και με αντίστοιχες «περιοχές εστίασης», εφόσον υπάρξει ενεργοποίηση πόρων του ΕΓΤΑΑ ή/και του ΕΤΘΑ στο πλαίσιο τη στρατηγικής (Ειδική Υπηρεσία Ε.Π. Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, Β έκδοση, Φεβρουάριος 2016).

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑΣ ΜΕΣΟΛΟΓΙΟΥ-ΑΙΘΛΙΚΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ	
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.1	ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ (τύποι δράσεων)	Ε.Π. ΝΕΠ
Δράσεις διαμόρφωσης ενιαίας ταυτότητας της περιοχής η οποία θα μπορεί να εκφραστεί στον ίδιο το χώρο της περιοχής παρέμβασης (γεγονότα και εκδηλώσεις, σημάνσεις, διαμόρφωση διαδρομών, δράσεις ανάδειξης, προβολής και δικτύωσης των πολιτιστικών πόρων της ΠΔΕ). Δράσεις διασφάλισης ομαλών συνθηκών παραμονής και διέλευσης για τον επισκέπτη (συμπ. υποδομές περιβάλλοντος, μεταφορών, αστικής κινητικότητας) Δράσεις προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, με έμφαση στα υψηλού επιπέδου μνημεία της ευρύτερης περιοχής Δράσεις διατήρησης της βιοποικιλότητας (συμπ. Δράσεις περιορισμού/ εξάλειψης αμμοληψιών σε προστατευόμενες περιοχές, καθορισμός προτεραιοτήτων δράσης για τη διατήρηση/ αποκατάσταση οικοτόπων που κινδυνεύουν από την κλιματική αλλαγή, ανάσχεση διάβρωσης και ερμημοποίησης εδαφών, εφαρμογή και παρακολούθηση μέτρων αναρρύπανσης/ αποκατάστασης, Εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης οικουρισμού, Δράσεις/ έργα υποστήριξης του πράσινου τουρισμού και του οικουρισμού, σχεδιασμός πράσινων υποδομών/οριοθέτηση οικολογικών διαδρόμων, Τοπικά/ Ειδικά Χωρικά Σχέδια) Δράσεις διαχείρισης στερεών αποβλήτων (π.χ. καθαρισμοί ευρύτερης περιοχής). Δράσεις διαχείρισης υδάτων (π.χ. δράσεις/ ενέργειες/ έργα που προβλέπονται στο σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής)	4a, 4b, 4e 6a, 6b, 6c, 6d, 7a, 7b, 7c (4c, 5a, 5b, 6e)
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1.2	ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΡΕΦΟΥΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΣΩ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ
Δράσεις υποστήριξης/ ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας για αύξηση της ανταγωνιστικότητας/ διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας. Δράσεις δημιουργίας συνθηκών για την αξιοποίηση αποτελεσμάτων συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών/ ακαδημαϊκών φορέων. Δράσεις δημιουργίας συνθηκών για ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ΜΜΕ, όπως: ⇒ υποστήριξη cluster επιχειρήσεων για κτιριακή διαμόρφωση, αγορά εξοπλισμού (όπως συσκευαστήρια προϊόντων, όργανα ποιοτικού ελέγχου, λήψη συμβουλευτικών υπηρεσιών κλπ.). ⇒ υπό προϋποθέσεις, αξιοποίηση κτιριακού αποθέματος για δημιουργία ή/και επέκταση οργανωμένων επιχειρηματικών πάρκων ή θερμοκοιτίδων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (υποστήριξη για κτιριακή διαμόρφωση, αγορά εξοπλισμού για τη λειτουργία του χώρου κλπ.). Δράσεις ενίσχυσης εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας και διεθνοποίησης (συμπ. εντοπισμός ευκαιριών/τρόπων επέκτασης, εντοπισμός αγορών, εντοπισμός τρόπος επέκτασης (διεθνή δίκτυα, αντιπροσώπευση κλπ.), κόστη προσαρμογής, μεταφοράς και διάθεσης σε νέες αγορές, στήριξη στελεχιακού δυναμικού κλπ.) Δράσεις ενίσχυσης σχεδίων έρευνας ανάπτυξης & καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας της RIS3 Δράσεις ενεργοποίησης πόρων του ΠΑΑ/ΕΓΤΑΑ Δράσεις ΕΠΑΛΘ/ΕΤΘΑ	3a 3b 3c 1b (1a)

Εικόνα 2.4: Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)

Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της Στρατηγικής ΟΧΕ είναι απολύτως ευθυγραμμισμένα με τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020. Πάραυτα δεν υπολογίζεται ότι η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής μπορεί να έχει έντονα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα τα οποία δεν προκύπτουν μόνο από τις συνδυασμένες επενδύσεις/ δράσεις αλλά και από την διατύπωση της βούλησης και δέσμευσης σε περιφερειακό επίπεδο να στηρίξει ένα συνολικό όραμα για την περιοχή (*Ειδική Υπηρεσία Ε.Π. Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, Β έκδοση, Φεβρουάριος 2016*).

Επόμενο στάδιο είναι η μελέτη των δεικτών εκροών, οι οποίοι χρησιμεύουν στην παρακολούθηση των δράσεων. Συγκεκριμένα μελετάται η συσχέτιση της στρατηγικής της ΟΧΕ με τους δείκτες εκροών του εγκεκριμένου ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014-2020.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

ΕΠ	ΚΩΔ. ΔΕΙΚΤΗ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΕΝΔΕΙΚ. ΜΕΣΟ ΜΟΝΑΔΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ (ΔΔ σε €)	ΣΤΟΧΟΣ (2023)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΧΕ (εκτίμηση)	% (εκτίμηση)
ΚΥΡΙΟΙ							
1.β	CO26	Αριθμός επιχειρήσεων που συνεργάζονται με ερευνητικά ινστιτούτα	επιχειρήσεις	300.000	32	2	6,3%
3.α	CO02	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	επιχειρήσεις	60.000	700	10	1,4%
	CO01	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	επιχειρήσεις	60.000	700	10	1,4%
	CO08	Αύξηση της απασχόλησης σε επιχειρήσεις που ενισχύονται	ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης	-	700	20	2,9%
3.γ	CO02	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	επιχειρήσεις	300.000	20	2	10,0%
	CO01	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	επιχειρήσεις	300.000	20	2	10,0%
3.δ	CO01	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	επιχειρήσεις	-	33	3	9,1%
	CO02	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	επιχειρήσεις	45.000	33		
	CO04	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν μη οικονομική στήριξη	επιχειρήσεις	-	33		
4.ε	T1853	Μεταφορικά μέσα ήπιας κυκλοφορίας που αποκτούνται	Αριθμός		4	-	-
5.β	CO21	Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα δασοπροστασίας	Φυσικά πρόσωπα		203.939		
6.γ	T1813	Πολιτιστικά μνημεία που αναβαθμίζονται	Αριθμός	4.300.000	3		
6.δ	CO23	Επιφάνεια οικοτόπων που ενισχύονται για να αποκτήσουν	εκτάρια	-	250		(100%)

Εικόνα 2.5: Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες εκροών από 1.β-6δ του ΠΕ (Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αντική Ελλάδα 2014-2020)

Σε ότι αφορά την εν γένει επιχειρηματική στήριξη θεωρείται ότι μπορεί με ασφάλεια να καλυφθεί ποσοστό μέχρι και 3% των προβλεπόμενων εκροών του ΠΕΠ στο πλαίσιο των ΕΠ 3α, 3ε, 3δ. Σε ότι αφορά το περιβάλλον και τον πολιτισμό (ΘΣ 4, 5, 6 και αντίστοιχες επενδυτικές προτεραιότητες), ο υφιστάμενος ορισμός δεικτών εκροών στο ΠΕΠ μπορεί να δράσει περιοριστικά σε σχέση με το εύρος των δυνατοτήτων που προσφέρονται από το ΕΤΠΑ, αλλά και τις δυνατότητες που προσφέρονται εντός της περιοχής της Λιμνοθάλασσας

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

ΕΠ	ΚΩΔ. ΔΕΙΚΤΗ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΕΝΔΕΙΚ. ΜΕΣΟ ΜΟΝΑΔΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ (ΔΔ σε €)	ΣΤΟΧΟΣ (2023)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΧΕ (εκτίμηση)	% (εκτίμηση)
		καλύτερο καθεστώς διατήρησης					
6.ε	CO37	Πληθυσμός περιοχών με ολοκληρ/νες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης	Φυσικά πρόσωπα		271.690	(34.416)	(12,7%)
8.i	CO01	Συμμετέχοντες άνεργοι, συμπ. μακροχρόνια άνεργων	Αριθμός		1.000	100	10,0%
8.iii	T1832	Επιχειρηματικά σχέδια για νέες επιχειρήσεις (τομείς RIS3)	Αριθμός	25.000	80	5	6,3%
8.v	CO23	Αριθμός υποστηριζόμενων ΜΜΕ (συμπ. συνεταιριστικών επιχειρήσεων/ επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας)	Αριθμός	13.500	163	4	2,5%
9.i	CO17	Άλλα μειονεκτούντα άτομα	αριθμός	3.500	6.857	130	1,9%
9.ii	CO15	Μετανάστες, συμμετέχοντες αλλοδαπής προέλευσης, μειονότητες (συμπ. ΡΟΜΑ)	Αριθμός	10.000	1.850	(1.850)	(100%)
9.v	CO23	Αριθμός υποστηριζόμενων ΜΜΕ (συμπ. συνεταιριστικών επιχειρήσεων/ επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας)	Αριθμός	20.000	138	4	2,9%
9.vi	CO01	Συμμετέχοντες άνεργοι, συμπ. μακροχρόνια άνεργων	Αριθμός	35000	1.356	90	18,4%

Εικόνα 2.6 Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες εκροών από 6.ε - 9.vi του ΠΕΠ(Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)

Η συμβολή αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική στις διάφορες δράσεις ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης (ΕΠ 8i, 8iii, 8v, 9i, 9ii, 9v, 9vi), καθώς η οξύτητα των προβλημάτων αποκλεισμού και ανεργίας στην περιοχή επιτρέπει την κάλυψη μεγάλου ποσοστού των προβλεπόμενων εκροών ανάλογα με την τελική κατανομή των σχετικών πόρων.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ							
6.α	T1812	Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων	Αριθμός		475.857	34.000	7%
6.β	CO18	Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένες υπηρεσίες ύδρευσης	Άτομα	250	36.000	-	-
	CO19	Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων	Ισοδύναμο πληθυσμού	1000	15.000	-	-
4.β	CO01	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη	επιχειρήσεις	15000	133	5	4%
	CO02	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	επιχειρήσεις	15000	33		
	CO03	Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν οικονομική στήριξη πλην επιχορηγήσεων	επιχειρήσεις	15000	100		
4.γ	T1811	Αριθμός Δημοσίων κτιρίων που ενισχύονται για εξοικονόμηση ενέργειας	Αριθμός	2500000	5	1	20%
	CO31	Αριθμός νοικοκυριών που κατατάσσονται σε καλύτερη κατηγορία ενεργειακής κατανάλωσης	νοικοκυριά	7000	143	8	6%
	CO34	Μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου: Εκτιμώμενη ετήσια μείωση των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου	Τόνοι ισοδύναμου CO2		99	-	-
5.α	CO20	Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα	Φυσικά πρόσωπα	200	103.976	25.073	24%

Εικόνα 2.7: Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες εκροών του ΠΕΠ (Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αντική Ελλάδα 2014-2020)

Τέλος, σε ότι αφορά το Μεσολόγγι αλλά και την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας γενικότερα, ιδιαίτερη σημασία έχει η ταύτιση του «περιβαλλοντικού κεκτημένου στον τομέα των υδάτων» με τις υπηρεσίες ύδρευσης (δείκτης CO18) και την επεξεργασία λυμάτων (Δείκτης CO19). Είναι σαφές ότι οι δυνητικές επενδύσεις για τη διατήρηση της καλής κατάστασης των υδάτων (συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων σε διαχείριση δικτύων και σε εργαλεία ανάκτησης κόστους) ξεπερνούν κατά πολύ τις προβλεπόμενες εκροές στο πλαίσιο του ΠΕΠ. Τυχόν ανάληψη δράσης για τη διατήρηση της ποιότητας των υδάτων ενόψει και της επίτευξης των σχετικών στόχων του περιβαλλοντικού κεκτημένου, θα πρέπει να συνοδευτεί από τον ορισμό νέου/ων δείκτη/ων εκροών.

Τελευταίο στάδιο είναι η ανάλυση των δεικτών αποτελεσμάτων, οι οποίοι είναι εξίσου σημαντικοί καθώς χρησιμεύουν για την παρακολούθηση των στόχων που έχουν τεθεί.

Ειδικότερα, η στρατηγική ΟΧΕ μέσω και της διατυπωμένης δέσμευσης της ΠΔΕ αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενός συνολικά θετικού επιχειρηματικού κλίματος το οποίο θα επηρεάσει το σύνολο

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

των δεικτών των ΕΠ του ΘΣ3 αλλά και των διασυνδεδεμένων με αυτών ΕΠ του ΘΣ8. (Πρόσβαση στην εργασία, αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα κλπ).

ΕΠ	ΚΩΔ. ΔΕΙΚΤΗ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ (2023)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΧΕ (εκτίμηση)	% (εκτίμηση)
ΚΥΡΙΟΙ							
1.β	T1804	Δαπάνες των επιχειρήσεων για έρευνα και καινοτομία (% επί του περιφερειακού ΑΕΠ)	Ποσοστό	0,12	0,24	0,0036	3,0%
3.α	T1807	Κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	εκ. ευρώ	789,99	872,64	2,23	2,7%
3.γ	T1808	Μέλη συνεργατικών σχηματισμών	Αριθμός	171	250	2	2,5%
3.δ	T1809	Αξία εξαγωγών των ΜΜΕ στους τομείς της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης	εκ. ευρώ	488,27	523	1,04	3,0%
4.ε	T1816	Μέση μηνιαία χρήση βιώσιμων αστικών μεταφορών	Αριθμός	875.000	904.167	-	-
5.β	T1818	Ετήσιες καμένες εκτάσεις	στρέμματα	7.646	3.500	-	-
6.γ	T1822	Επισκεψιμότητα πολιτιστικών χώρων	Επισκέψεις/έτος	736.712	957.726	5.200	2,4%
6.δ	T1823	Επισκεψιμότητα προστατευόμενων περιοχών	Επισκέψεις/έτος	20.000	30.000	(17.350)	100%
6.ε	T1824	Μέγιστος αρ. ημερών με μέση ημερήσια συγκέντρωση ΔΣ10 μεγαλύτερη από 50 μg/m ³	Αριθμός	31	35	-	-

8.ι	CR03	Συμμετέχοντες που αποκτούν εξειδίκευση αμέσως μετά τη λήξη της συμμετοχής τους	Αριθμός	684	450	45	2,4%
8.ν	T1837	Επιχειρήσεις με βελτιωμένη κατάσταση επιχειρησιακής λειτουργίας ένα έτος μετά τη λήξη της ενίσχυσης τους	Ποσοστό	98	120	3	14%
9.ι	T1854	Μειονεκτούντα άτομα που συμμετέχουν σε εκπαίδευση/κατάρτιση, που κατέχουν θέση απασχόλησης, συμπ. αυτοαπασχόλησης, εντός 6 μηνών από την λήξη της συμμετοχής τους.	Αριθμός	2.330	2.500	52	2,1%
9.ιι	CR05	Μειονεκτούντα άτομα που δραστηριοποιούνται σε αναζήτηση εργασίας ή συμμετέχουν σε εκπαίδευση/κατάρτιση ή αποκτούν εξειδίκευση ή κατέχουν θέση απασχόλησης (συμπ. αυτοαπασχόλησης) μετά τη λήξη της συμμετοχής τους.	Αριθμός	500	550	(100%)	
9.ν	T1839	Κοινωνικές επιχειρήσεις που η λειτουργία τους συνεχίζεται ένα έτος μετά τη λήξη της παρέμβασης	Αριθμός	8	72	4	6,3%
9.νι	CR06	Συμμετέχοντες που κατέχουν θέση εργασίας, συμπ. της αυτοαπασχόλησης, εντός έξι μηνών από την λήξη της συμμετοχής τους	Αριθμός	460	490	90	18,4%
ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ							
6.α	T1819	Ποσότητα Στερεών Αποβλήτων που διαχειρίζονται	Τόνοι/έτος	200.000	350.000	10500	7%
	T1820	Διαρροές πόσιμου νερού	m ³ /έτος	20.570	18.500	393,3	0,19
6.β	T1821	Πρόσθετος όγκος αστικών λυμάτων που αποχετεύονται προς ΕΕΛ	m ³ /ημέρα	27.000	30.000	-	-
1.α	T1803	Αριθμός δημοσιεύσεων των φορέων έρευνας και καινοτομίας	Αριθμός	1.011	1.683	-	-
4.β	T1814	Μερίδιο των ΑΠΕ στην Ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας	Ποσοστό	13,83	20	0,2468	4%
4.γ	T1815	Ετήσια εξοικονόμηση τελικής ενέργειας	ktoe	69,76	902,1	49,9404	6%
5.α	T1817	Ετήσιος αριθμός πλημμυρικών συμβάντων	Αριθμός	10	5	-	-

Εικόνα 2.8: Συμβολή της στρατηγικής ΟΧΕ Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου στους δείκτες αποτελέσματος του ΠΕΠ(Πηγή : Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2014-2020)

Σε ότι αφορά τις ΕΠ 5b, 5c, 6a, 6c συνεχίζουν να ισχύουν οι αδυναμίες που προκύπτουν από τον σχετικά στενό ορισμό των εκροών.

2.4.2 Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου

Στην περιοχή της Ηπείρου εδρεύουν μερικά από τα πιο σημαντικά έργα μεταφορικών υποδομών, τα οποία δημιουργήθηκαν κατά την Προγραμματιστική Περίοδο 2007-2013 (Εγνατία και λιμένας Ηγουμενίτσας), διαμορφώνοντας έτσι νέες αναπτυξιακές προοπτικές για την περιοχή. Το αστικό κέντρο των Ιωαννίνων μετατράπηκε σε πόλο εθνικής σημασίας, ενώ αναπτύχθηκε ραγδαία ο άξονας Ηγουμενίτσας - Ιωαννίνων με την προσέλκυση παραγωγικών δραστηριοτήτων.

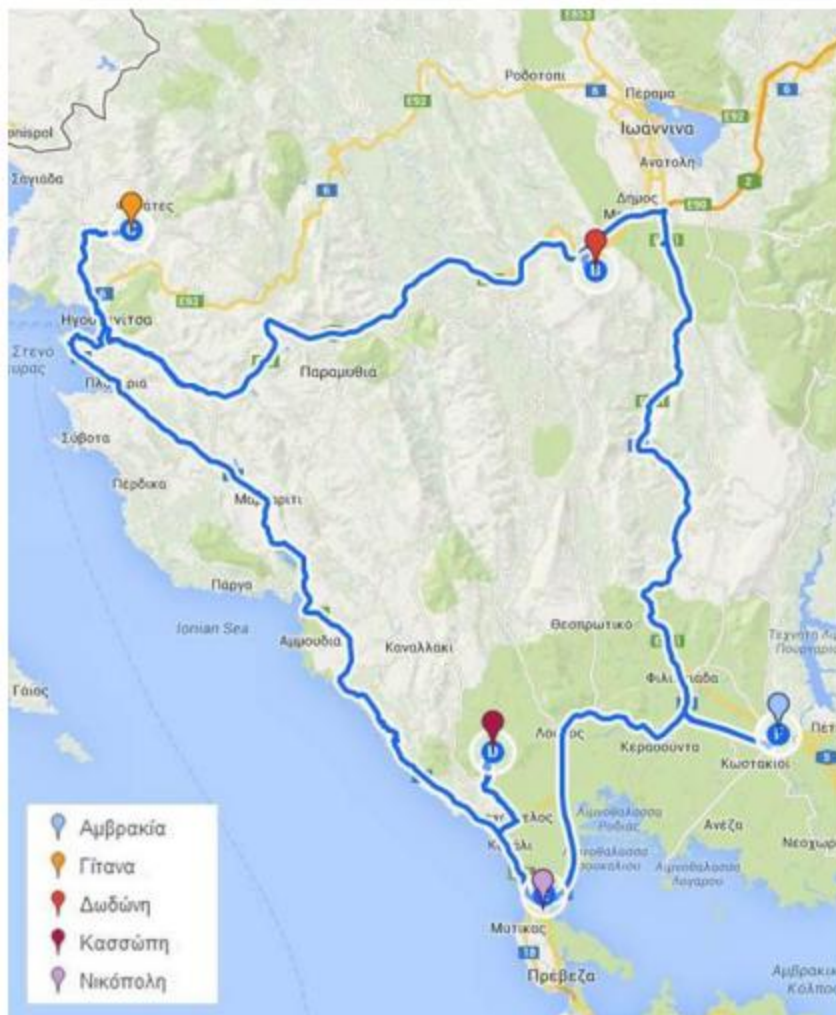
Στον αντίποδα των περιοχών που ευνοούνται από την βελτίωση της προσβασιμότητας, υπάρχουν περιοχές που μειονεκτούν είτε γιατί δεν έχουν αντίστοιχη εξυπηρέτηση είτε διότι για πολλά χρόνια ο ρόλος τους ήταν συνδεδεμένος με την εξυπηρέτηση περιοχών που τώρα έχουν άμεση πρόσβαση σε άλλα οικιστικά κέντρα. Παράλληλα, η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών μεγέθυνε τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα ή προσέθεσε καινούργια τόσο στην Περιφέρεια όσο και στην περιοχή των δήμων των αρχαίων θεάτρων. Η υψηλή ανεργία, που πλέον ανέρχεται περίπου στο 1/4 του εργατικού δυναμικού, η συρρίκνωση των επιχειρήσεων, η εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και οργάνωσης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, η μειωμένη σύνδεση του αγροδιατροφικού τομέα με το τουριστικό κύκλωμα είναι μερικά από τα βασικότερα προβλήματα που θα αντιμετωπιστούν μέσω της νέας προσέγγισης από την Ολοκληρωμένη Επένδυση των Πολιτιστικών Διαδρομών.

Ο στρατηγικός στόχος, της στρατηγικής ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων στην Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: «Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου» είναι η έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη για όλους μέσω της δημιουργίας ενός εξειδικευμένου και επώνυμου προϊόντος πολιτιστικού τουρισμού και η οργάνωση συγκροτημένης «βιωματικής» εξερεύνησης στους βασικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ηπείρου μέσα από ένα συνολικό πλέγμα δράσεων (βελτίωση

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

υποδομών, παρεμβάσεις προσβασιμότητας, και κυρίως, ολοκλήρωσης της αλυσίδας αξίας του τομέα τουρισμός – πολιτισμός – αγροδιατροφή).

Εφόσον έχει διατυπωθεί και κατανοηθεί ο στρατηγικός στόχος της περιοχής είναι απαραίτητο να οριστεί η ακριβής περιοχή παρέμβασης. Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει σημαντικές αρχαίες πόλεις και περιοχές όπως είναι η Νικόπολη, η Αμβρακία, η Δωδώνη κ.α, οι οποίες συνδέονται με σπάνιους οικότοπους όπως ο Αμβρακικός , η κοιλάδα του Αχέροντα, η Σαγιάδα και η περιοχή της Κόνιτσα.



Εικόνα 2.9: Περιοχή παρέμβασης για ΟΧΕ στην Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση- Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Στο πλαίσιο της σχεδιαζόμενης ΟΧΕ εφαρμόζονται παρεμβάσεις σε τρία διακριτά και ιεραρχημένα επίπεδα:

1. Παρεμβάσεις εντός των αρχαιολογικών χώρων.
2. Παρεμβάσεις σε επιχειρήσεις του τουριστικού και του αγροδιατροφικού τομέα που δραστηριοποιούνται στην περιοχή.
3. Παρεμβάσεις για την βελτίωση των υποδομών προσβασιμότητας των αρχαιολογικών χώρων.

Από τον διατυπωμένο στρατηγικό στόχο για ποιοτική ανάπτυξη προκύπτουν και οι επιμέρους αναπτυξιακοί στόχοι/άξονες προτεραιότητας για την υλοποίηση ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων για την περιοχή αυτή.

Ειδικός Στόχος 1	Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής
Ειδικός Στόχος 2	Βελτίωση υποδομών
Ειδικός Στόχος 3	Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς
Ειδικός Στόχος 4	Ενίσχυση της απασχολησιμότητας
Ειδικός Στόχος 5	Στήριξη της επιχειρηματικότητας μέσω συνεργατικών σχηματισμών - Προώθηση των προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής (και μεταποίησης αυτών) – Σύνδεση της πρωτογενούς παραγωγής με το τουριστικό κύκλωμα
Ειδικός Στόχος 6	Αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και μέσων

Εικόνα 2.10: Αναπτυξιακοί στόχοι για την υλοποίηση ΟΧΕ στην Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)

Οι ειδικοί στόχοι της στρατηγικής ΟΧΕ για την πολιτιστική διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου αφορούν:

- τη συνολική αναβάθμιση της περιοχής ως πόλο έλξης μέσα από την ανάπτυξη θεματικών τουριστικών διαδρομών, στους σπάνιους οικότοπους ,τις ιαματικές πηγές και τα πέτρινα γεφύρια

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- την ενίσχυση των υποδομών για την ανάδειξη της πολιτιστικής διαδρομής στα αρχαία θέατρα
- την οργάνωση/συνεργασία των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στον τουριστικό κλάδο
- την ανάδειξη και προώθηση των τοπικά παραγόμενων προϊόντων
- την ενίσχυση της απασχολησιμότητας καθώς και των προσόντων – δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού
- την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Η Στρατηγική για την ΟΧΕ "Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου" έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε ο στρατηγικός στόχος, οι ειδικοί στόχοι και οι προτεινόμενες δράσεις να είναι σε συνάφεια με όλα τα κείμενα στρατηγικές σε περιφερειακό, εθνικό και υπερ-εθνικό επίπεδο. Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται η συσχέτιση μεταξύ των ειδικών στόχων της ΟΧΕ του ΠΕΠ Περιφέρειας Ηπείρου και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων:

Ειδικοί Στόχοι	Αναμενόμενα Αποτελέσματα	Ειδικοί Στόχοι ΠΕΠ Ηπείρου
Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής	Δημιουργία εξειδικευμένου & επώνυμου προϊόντος πολιτιστικού τουρισμού Οργάνωση «βιωματικής» εξερεύνησης στους αρχαιολογικούς χώρους	ΕΣ 6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία
Βελτίωση υποδομών	Οργάνωση «βιωματικής» εξερεύνησης στους αρχαιολογικούς χώρους	ΕΣ 7.2.1 Βελτίωση της προσβασιμότητας σε αστικά κέντρα και σε σημεία τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	Αποκατάσταση και ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων της ΟΧΕ Αύξηση αριθμού επισκεπτών	ΕΣ 6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία
Ενίσχυση της απασχολησιμότητας	Αύξηση της απασχολησιμότητας Ενίσχυση δεξιοτήτων και προσόντων του εργατικού δυναμικού	8.1.1.1 Προγράμματα απασχόλησης ανέργων με υψηλά τυπικά προσόντα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής για την περιφερειακή οικονομία ΕΣ8.5.1.1 Ενίσχυση της ικανότητας εργαζομένων και επιχειρήσεων για την προσαρμογή τους στο περιβάλλον της έξυπνης εξειδίκευσης.
Στήριξη της επιχειρηματικότητας μέσω συνεργατικών σχηματισμών - Προώθηση των προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής (και μεταποίησης αυτών) – Σύνδεση της πρωτογενούς παραγωγής με το τουριστικό κύκλωμα	Δημιουργία Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας των συμμετεχόντων επιχειρήσεων	ΕΣ 3.2.1 Βελτίωση της εξωστρέφειας των ΜΜΕ της Περιφέρειας ΕΣ 9.2.1 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων
Αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και μέσων	Αξιοποίηση και χρήση ΤΠΕ	ΕΣ2.3.1 Αποτελεσματική διαχείριση, υποδομών, δεδομένων και υπηρεσιών των ΟΤΑ

Εικόνα 2.11: Συσχέτιση μεταξύ των ειδικών στόχων της ΟΧΕ του ΠΕΠ Περιφέρειας Ηπείρου, και των αναμενόμενων αποτελεσμάτων (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση «Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου» περιλαμβάνει 28 δράσεις που μπορούν να ομαδοποιηθούν σε 6 τομείς:

1. Ψηφιακές Υπηρεσίες
2. Υποδομές
3. Μνημεία
4. Ενίσχυση Επιχειρήσεων
5. Προσωπικό
6. Δημοσιότητα/ Marketing

Οι προτεινόμενες δράσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες της α' και β' προτεραιότητας. Η Στρατηγική της ΟΧΕ για τα Αρχαία Θέατρα είναι ολοκληρωμένη με τις κύριες δράσεις (α' προτεραιότητας, που θα χρηματοδοτηθούν από το ΠΕΠ Ηπείρου 2014- 2020) . Οι δράσεις β' προτεραιότητας είναι συμπληρωματικές και δύναται να χρηματοδοτηθούν από το ΠΕΠ Ηπείρου 2014-2020 σε περίπτωση που το κόστος των κύριων δράσεων της Στρατηγικής είναι μικρότερο του προϋπολογιζόμενου και προκύπτουν διαθέσιμοι πόροι στην αντίστοιχη Επενδυτική Προτεραιότητα. Επιπλέον, προβλέπονται δράσεις οι οποίες θα χρηματοδοτηθούν από άλλες χρηματοδοτικές πηγές (π.χ. ίδιοι πόροι, χορηγίες, INTERREG κ.ά.). Παρακάτω αποτυπώνονται οι δράσεις σε σχέση με τους ειδικούς στόχους της ΟΧΕ και τους τύπους δράσεων του ΠΕΠ.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

α/α	ΤΟΜΕΑΣ	ΕΡΓΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ /ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΕΙΔΙΚΟ ΣΤΟΧΟ ΟΧΕ	ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΥΠΟ ΔΡΑΣΗΣ ΠΕΠ
1	ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	Λήψη ψηφιακών δεδομένων	ΕΣ 6: Αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και μέσων	2.3.1.1 Ανάπτυξη και χρήση ψηφιακών συστημάτων, προϊόντων και υπηρεσιών από τους Ο.Τ.Α.
3	ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	Ψηφιακές Υπηρεσίες στα μνημεία	ΕΣ 6: Αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και μέσων	2.3.1.1 Ανάπτυξη και χρήση ψηφιακών συστημάτων, προϊόντων και υπηρεσιών από τους Ο.Τ.Α.
4	ΔΗΜΟΣΙΟ-ΤΗΤΑ	Σύνταξη μελέτης σήμανσης συνολικής διαδρομής	ΕΣ1: Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
5	ΔΗΜΟΣΙΟ-ΤΗΤΑ	Τουριστική προβολή της Πολιτιστικής Διαδρομής	ΕΣ1: Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
8	ΜΝΗΜΕΙΑ	Συντήρηση Αποκατάσταση Ανάδειξη του Θεάτρου της Δωδώνης	ΕΣ3: Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
10	ΥΠΟΔΟΜΕΣ	Παράκαμψη Νικόπολης	ΕΣ 2: Βελτίωση υποδομών	7.2.1.1 Έργα υποστήριξης ΔΕΔ-Μ - Υποδομές
11	ΥΠΟΔΟΜΕΣ	Κατασκευή χώρου υποδοχής Νικόπολης-Σύνδεση χώρων υγιεινής με βιολογικούς όμορων οικισμών Νικόπολης	ΕΣ 2: Βελτίωση υποδομών	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
12	ΜΝΗΜΕΙΑ	Αποκατάσταση συντήρηση και ανάδειξη Μεγάλου Θεάτρου Νικόπολης	ΕΣ3: Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
15	ΜΝΗΜΕΙΑ	Υλοποίηση παρεμβάσεων στο μεγάλο θέατρο Κασσώπης	ΕΣ3: Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
16	ΜΝΗΜΕΙΑ	Αποκατάσταση Βουλευτηρίου - Σύνταξη μελέτης Βουλευτηρίου	ΕΣ3: Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
18	ΜΝΗΜΕΙΑ	Επεμβάσεις επί του αρχ. χώρου Γιτώνων	ΕΣ3: Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
20	ΜΝΗΜΕΙΑ	Εργασίες ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου του Μικρού Θεάτρου Αμβρακίας, διαμόρφωσης του περιβάλλοντα χώρου και ένταξης στην διαδρομή των Αρχαίων Θεάτρων της Ηπείρου.	ΕΣ3: Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	6.3.1.1 Επενδύσεις για την ανάδειξη της τοπικής οικονομίας με την αξιοποίηση του πολιτιστικού και φυσικού αποθέματος
24	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗ-ΣΕΩΝ	Ενίσχυση επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο δίκτυο ΙΤΙ με πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού.	ΕΣ4: Ενίσχυση της απασχολησιμότητας	8.1.1.1 Προγράμματα απασχόλησης ανέργων με υψηλά τυπικά προσόντα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής για την περιφερειακή οικονομία
25	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗ-ΣΕΩΝ	Προσαρμογή των εργαζομένων των επιχειρήσεων & των επιχειρηματιών που συμμετέχουν στο δίκτυο του ΙΤΙ στα νέα δεδομένα.	ΕΣ4: Ενίσχυση της απασχολησιμότητας	8.5.1.1 Υποστήριξη εργαζομένων και επιχειρηματιών για την προσαρμογή τους στο περιβάλλον που δημιουργείται από την εφαρμογή της RIS3

Εικόνα 2.12: Οι δράσεις σε σχέση με τους ειδικούς στόχους της ΟΧΕ και τους τύπους δράσεων του ΠΕΠ (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Οι δράσεις α' προτεραιότητας της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης «Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου» συνδέεται με τις εξής επενδυτικές προτεραιότητες της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020:

- ΕΠ2c - Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία.
- ΕΠ6c - Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ΕΠ7b - Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας.
- ΕΠ8i - Πρόσβαση στην απασχόληση για αναζητούντες θέση εργασίας και οικονομικά μη ενεργά άτομα μέσω τοπικών πρωτοβουλιών για την απασχόληση και την υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.

Οι συνολικοί πόροι που απαιτούνται για τα έργα α' και β' προτεραιότητας είναι 38.087.500 €. Για τις δράσεις α' προτεραιότητας, οι πόροι που απαιτούνται από το ΠΕΠ Περιφέρειας Ηπείρου είναι 23.900.000,00 €, για τις δράσεις β' προτεραιότητας 1.980.000 €, ενώ για τις δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από άλλες πηγές 12.207.500 € .

Επενδυτική προτεραιότητα	ΠΕΠ α' προτεραιότητας	ΠΕΠ β' προτεραιότητας	λοιπές πηγές	Σύνολο
ΕΠ2	300.000	370.000	20.000	690.000
ΕΠ6	11.100.000	710.000	8.360.000	20.170.000
ΕΠ7	12.000.000	900.000	710.000	13.610.000
ΕΠ8	500.000	0	717.500	1.217.500
ΕΠ3	0	0	2.400.000	2.400.000
Σύνολο	23.900.000	1.980.000	12.207.500	38.087.500

Εικόνα 2.13: Συνολικοί πόροι που απαιτούνται για την υλοποίηση ΟΧΕ (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση-Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της Στρατηγικής γίνεται μέσω της χρήσης Δεικτών Παρακολούθησης και Αξιολόγησης . Οι δείκτες αυτοί μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες τους δείκτες εκροών (για την παρακολούθηση των δράσεων) και τους δείκτες αποτελέσματος (παρακολουθείται η επίτευξη των στόχων).

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Ο πίνακας συσχέτισης μεταξύ ειδικών στόχων της προτεινόμενης ΟΧΕ και ειδικών στόχων του ΠΕΠ Περιφέρειας Ηπείρου παρουσιάζεται παρακάτω.

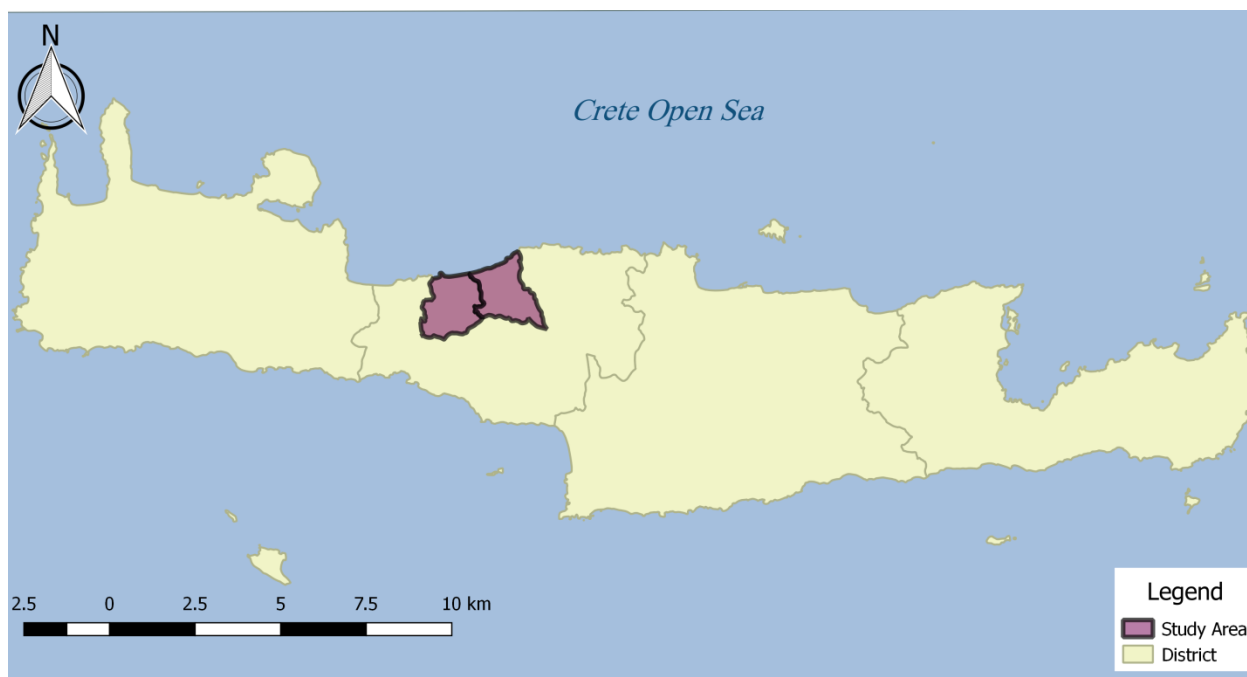
Ειδικοί Στόχοι ΟΧΕ	Ειδικοί Στόχοι ΠΕΠ Ηπείρου	Δείκτες εκροών	Τιμή-Στόχος	Δείκτες αποτελέσματος	Τιμή-Στόχος
Αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής	ΕΣ 6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία	CO09 Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	10.000 επισκέψεις ανά έτος	T1618 Διανυκτερεύσεις επισκεπτών στην Περιφέρεια	1.800.000
Βελτίωση υποδομών	ΕΣ 7.2.1 Βελτίωση της προσβασιμότητας σε αστικά κέντρα και σε σημεία τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος	CO14 Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων δρόμων	10 χλμ		
Διατήρηση του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς	ΕΣ 6.3.1 Αύξηση της επίδρασης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιφερειακή οικονομία	CO09 Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκεπτών σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	10.000 επισκέψεις ανά έτος	T1618 Διανυκτερεύσεις επισκεπτών στην Περιφέρεια	1.800.000
Ενίσχυση της απασχολησιμότητας	8.1.1.1 Προγράμματα απασχόλησης ανέργων με υψηλά τυπικά προσόντα σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής για την περιφερειακή οικονομία	T1632 Συμμετέχοντες άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων, απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5 ως 8)	33 άτομα	T1639 Συμμετέχοντες άνεργοι, απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που κατέχουν θέση απασχόλησης εντός έξι μηνών από τη λήξη της συμμετοχής τους.	15 άτομα
	ΕΣ8.5.1.1 Ενίσχυση της ικανότητας εργαζομένων και επιχειρήσεων για την προσαρμογή τους στο περιβάλλον της έξυπνης εξειδίκευσης.	CO23 Αριθμός υποστηριζόμενων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων τους κοινωνικής οικονομία	15	T1640 Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις που συνεχίζουν να εφαρμόζουν δράσεις προσαρμογής στο περιβάλλον της RIS3 ένα έτος μετά την λήξη της συμμετοχής τους	10
Στήριξη της επιχειρηματικότητας μέσω συνεργατικών σχηματισμών - Προώθηση των προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής (και μεταποίησης αυτών) – Σύνδεση της πρωτογενούς παραγωγής με το τουριστικό κύκλωμα	ΕΣ 3.2.1 Βελτίωση της εξωστρέφειας των ΜΜΕ της Περιφέρειας	CO02 Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	15		
Αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων και μέσων	ΕΣ2.3.1 Αποτελεσματική διαχείριση, υποδομών, δεδομένων και υπηρεσιών των ΟΤΑ	T1603 Εφαρμογές για τη διαχείριση δικτύων και υποδομών	4		

Εικόνα 2.14: Δείκτες εκροών και αποτελέσματος του ΠΕΠ (Πηγή : Στρατηγική για την ολοκληρωμένη χωρική Επένδυση- Πολιτιστική Διαδρομή στα αρχαία θέατρα της Ηπείρου)

3 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ- Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

3.1 Παρουσίαση της περιοχής μελέτης

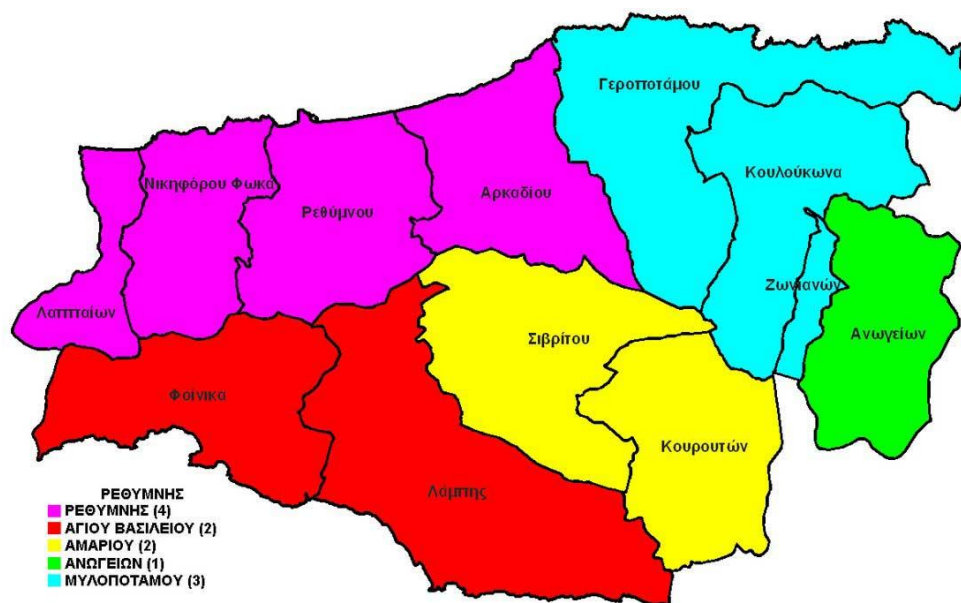
Εφόσον μελετήθηκε η έννοια των ολοκληρωμένων χωρικών επενδύσεων τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο ,επόμενο στάδιο είναι η οριοθέτηση της περιοχής μελέτης ,στην οποία θα γίνει και η εφαρμογή του χωρικού αυτού εργαλείου. Η περιοχή μελέτης ανήκει στην Κρήτη και συγκεκριμένα στο δήμο Ρεθύμνης. Ορίζεται από τα διοικητικά όρια της περιοχής και περιλαμβάνει τις δημοτικές ενότητες Ρεθύμνης και Αρκαδίου. Στη συνέχεια λοιπόν ακολουθεί η εκτενέστερη περιγραφή της περιοχής μελέτης , εστιάζοντας σε διάφορα θέματα.



Εικόνα 3.1: Περιοχή Μελέτης (Πηγή : ίδια επεξεργασία)

3.1.1 Γεωγραφική θέση της περιοχής

Όπως προαναφέρθηκε οι δημοτικές ενότητες Ρεθύμνης και Αρκαδίου ανήκουν στο δήμο Ρεθύμνης και συγκεκριμένα στο ανατολικό τμήμα. Ο δήμος Ρεθύμνης ανήκει στην περιφερειακή ενότητα Ρεθύμνης της περιφέρειας Κρήτης και έχει έδρα το Ρέθυμνο. Η έκταση του είναι 397.48 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 55.525 κάτοικοι (ΕΛΣΤΑΤ 2011). Πριν τη διοικητική μεταρρύθμιση του 2010 απαρτιζόταν από τέσσερις μικρότερους δήμους: Ρέθυμνο, Αρκάδι, Νικηφόρο Φωκά και Λαππέον, σήμερα οι πρώην αυτοί δήμοι ονομάζονται Δημοτικές Μονάδες (Εικόνα 3.1). Η διαφοροποίηση παρατηρείται στη διαίρεση του πληθυσμού του Δήμου Αγίου Βασιλείου που πριν από τη διοικητική μεταρρύθμιση του 2010 αποτελούνταν από το Δήμο Λαμπής και το Δήμο Φοινίκου.



Εικόνα 3.2: Γεωγραφική θέση της περιοχής μελέτης (Πηγή : <http://prosvasimes-poleis.eu>)

3.1.2 Πληθυσμιακά – Δημογραφικά Στοιχεία

Η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει τις δύο από τις τέσσερις δημοτικές ενότητες του δήμου Ρεθύμνης. Ο δήμος αυτός βρίσκεται στην Περιφερειακή Μονάδα του Ρεθύμνου, της Περιφέρειας Κρήτης, η οποία έχει συνολικό πληθυσμό 623.065 κατοίκους με βάση την Απογραφή του 2011. Συγκεκριμένα, όπως προαναφέρθηκε η περιοχή μελέτης αποτελείται από τη δημοτική ενότητα Ρεθύμνης, με συνολικό πληθυσμό 37.462 κατοίκους και τη δημοτική ενότητα Αρκαδίου, με συνολικό πληθυσμό 6.936 κατοίκους. Στο χάρτη που ακολουθεί απεικονίζονται οι οικισμοί της περιοχής μελέτης με τη χρήση σημειακού συμβόλου, του οποίου το μέγεθος εξαρτάται από τον αριθμό των κατοίκων του εκάστοτε οικισμού. Με σκοπό να γίνει ο χάρτης ευανάγνωστος οι οικισμοί ομαδοποιήθηκαν σε 4 κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι οικισμοί με πληθυσμό 1-200 κατοίκους (Ελεύθερνα, Βιρανεπισκοπή, Μονή Αρκαδίου κτλ.), στη δεύτερη, οι οικισμοί με πληθυσμό 200-600 κατοίκους (Αρμένιοι, Λούτρα, Αδέλε κτλ.) , στην Τρίτη, οι οικισμοί με πληθυσμό 600-1000 κατοίκους (Γάλλος, Σφακάκι, Σταυρωμένος κτλ.) και στην τελευταία κατηγορία ανήκουν οι οικισμοί με πληθυσμό 1000-32468 κατοίκους (Ρέθυμνο). Παρατηρείται λοιπόν ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού επιλέγει να κατοικεί στο βόρειο τμήμα του δήμου καθώς εκεί υπάρχουν πόλεις με μεγάλη ανάπτυξη ενώ το νότιο τμήμα αποτελείται κυρίως από μικρά χωριά.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Διοικητική Διαίρεση	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού αν τετρ. χιλιόμετρο
Περιφέρεια Κρήτης	621.340	308.760	312.580	7,454
Δήμος Ρεθύμνης	54.900	26.470	28.430	13,855
Δήμος Αγίου Βασιλείου	7.440	3.790	3.650	2,071
Δήμος Αμαρίου	5.950	3.070	2.880	2,146
Δήμος Ανωγείων	2.400	1.200	1.200	2,123
Δήμος Μυλοποτάμου	14.470	7.370	7.100	4,131

Πίνακας 3.1: Πληθυσμός νομού Ρεθύμνου (Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011)

Είναι σημαντικό να μελετηθεί πως μεταβάλλεται ο πληθυσμός με την πάροδο των χρόνων. Παρατηρείται λοιπόν σύμφωνα με τον πίνακα 2. ότι η αύξηση του πληθυσμού στην Περιφερειακή Μονάδα του Ρεθύμνου γίνεται πιο έντονη κατά τη διάρκεια των ετών μεταξύ 1981 και 2001. Οι αυξανόμενες τάσεις καταγράφονται και την επόμενη δεκαετία οπότε παρόμοιες τάσεις παρατηρούνται και στο σημερινό Δήμο Ρεθύμνης.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

	1991	2001	2011
Δημοτική Ενότητα Ρεθύμνης	26.560	31.687	37.462
Δημοτική Ενότητα Αρκαδίου	4.745	5.644	6.936
Δημοτική Ενότητα Νικηφόρου Φωκά	4.219	6.599	8.911
Δημοτική Ενότητα Λαππαίων	3.741	2.628	2.216

Πίνακας 3.2: Μεταβολή του πληθυσμού 1991-2011 του δήμου Ρεθύμνης(Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011)

3.1.3 Απασχόληση

Η περιφέρεια Κρήτης γενικά υστερεί σε σχέση με τις επιδόσεις στην αγορά εργασίας σε διεθνές επίπεδο. Πάραυτα, σε εθνικό επίπεδο όπως παρατηρείται στον παρακάτω πίνακα εγγεγραμμένων στο ΟΑΕΔ παρουσιάζει επιδόσεις που προσεγγίζουν το μέσο επίπεδο της χώρας. Τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας καταγράφουν οι περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας ενώ η περιφέρεια Κρήτης καταγράφει εμφανώς μικρότερο ποσοστό (περίπου 3,5%).

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”



Εικόνα 3.4 : Εγγεγραμμένοι άνεργοι ανά περιφέρεια (Πηγή: Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας – παραδοτέο ΟΑΕΔ , Ιούνιος 2017)

Εφόσον μελετήθηκε η κατάσταση σε επίπεδο χώρας, επόμενο στάδιο είναι η μελέτη σε επίπεδο περιφέρειας. Όπως παρουσιάζεται παρακάτω, μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στην Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου (με ποσοστό 62,91%) ενώ το χαμηλότερο ποσοστό παρουσιάζεται στην Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου (με ποσοστό 9,46%).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	19.523	62,91%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΝΙΩΝ	5.230	16,85%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	3.343	10,77%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	2.937	9,46%
ΣΥΝΟΛΟ	31.033	100,00%

Εικόνα 3.5: Εγγεγραμμένοι άνεργοι στον ΟΑΕΔ κατά Περιφερειακή Ενότητα (Πηγή: Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας – παραδοτέο ΟΑΕΔ , Ιούνιος 2017)

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

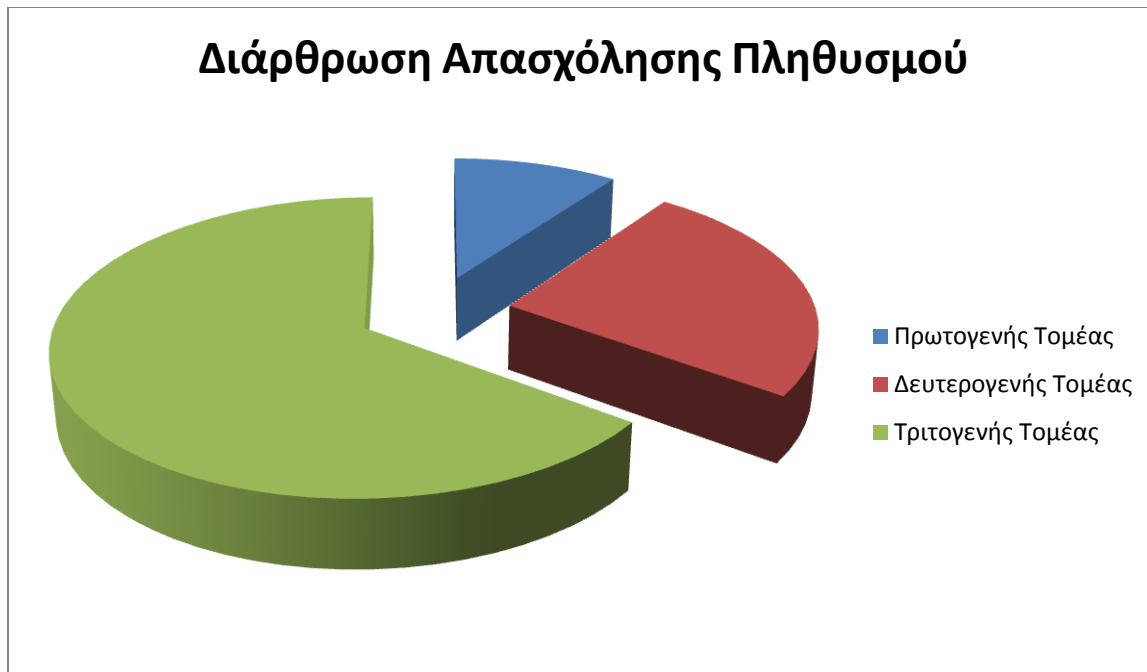
Με σκοπό να διευκρινιστεί σε τι βαθμό η ανεργία πλήττει τα χωρικά επίπεδα, είναι απαραίτητος ο υπολογισμός του δείκτη επιβάρυνσης, ο οποίος αποτελεί χρήσιμο στοιχείο για τον σχεδιασμό των πολιτικών και την κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων που προβλέπονται στο πλαίσιο της εφαρμογής των πολιτικών της αγοράς εργασίας. Στο επίπεδο των Περιφερειακών ενοτήτων, μεγαλύτερη επιβάρυνση από την ανεργία παρουσιάζουν οι Περιφερειακές Ενότητες Ηρακλείου (6,39), ενώ μικρότερη επιβάρυνση παρουσιάζουν οι Περιφερειακές Ενότητες Ρεθύμνου (3,43), Περιφερειακές Ενότητες Χανιά (3,34).

Περιφερειακή Ενότητα	Τιμή Δείκτη
Ηρακλείου	6,39
Λασιθίου	4,43
Ρεθύμνου	3,43
Χανίων	3,34

Πίνακας 3.3: Δείκτης Επιβάρυνσης ανά περιφερειακή ενότητα (Πηγή: Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας – παραδοτέο ΟΑΕΔ, Ιούνιος 2017)

Παρατηρείται λοιπόν ότι τα επίπεδα ανεργίας στην Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου είναι αρκετά χαμηλά. Επομένως σε επόμενο στάδιο είναι χρήσιμη η μελέτη της απασχόλησης του πληθυσμού σε αυτά τα όρια. Μεγάλο μέρος του πληθυσμού δραστηριοποιείται στον τριτογενή τομέα και συγκεκριμένα με ποσοστό 77,5% , στον δευτερογενή με ποσοστό 15,7% ενώ λιγότερος πληθυσμός απασχολείται στον πρωτογενή τομέα με ποσοστό μόλις 6,9%.

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή, η κατάσταση όσον αφορά τα ποσοστά ανεργίας στην Κρήτη τείνει να βελτιωθεί από τον Μάρτιο του 2016 έως τον Μάρτιο του 2017. Ωστόσο, ο ρυθμός αυτός δεν περιλαμβάνει τους ανέργους που επιδοτούνται για να εργαστούν για μικρό χρονικό διάστημα , σε επαγγέλματα που σχετίζονται με τον τουρισμό (εποχιακός τουρισμός).



Πίνακας 3.4: Διάρθρωση απασχόλησης πληθυσμού της περιφέρειας Ρεθύμνου

Είναι σημαντικό εφόσον παρατηρήθηκε μια συνολική εικόνα της περιφέρειας να μελετηθεί πιο ειδικά σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας και συγκεκριμένα των δημοτικών ενότητων Ρεθύμνου και Αρκαδίου , που αποτελούν την περιοχή μελέτης.

Ο πρωτογενής τομέας στο Ρέθυμνο είναι σχετικά ανεπτυγμένος, περιλαμβάνει παραδοσιακές καλλιέργειες όπως η ελαιοκαλλιέργεια και η αμπελουργία, οι οποίες καλύπτουν το σημαντικότερο ποσοστό της καλλιεργούμενης έκτασης. Στον δευτερογενή τομέα απασχολείται μεγαλύτερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού και αποτελείται από επιχειρήσεις μεταποίησης, οι οποίες είναι σχετικά μικρού μεγέθους. Αυτές οι μεταποιητικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις επεξεργάζονται τα προϊόντα εκείνα που σχετίζονται με την τοπική παράδοση και τον πρωτογενή τομέα. Ωστόσο, η μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα εμφανίζει προβλήματα οργάνωσης, ποιότητας, σχεδιασμού και τυποποίησης, καθώς και εκσυγχρονισμού των παραγωγικών υποδομών. Γενικότερα, στον Δήμο Ρεθύμνου λειτουργεί σήμερα ένας μικρός πυρήνας μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων, που μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας καλύπτοντας ένα μέρος του ενεργού πληθυσμού αξιοποιώντας παράλληλα τους τοπικούς διαθέσιμους πόρους.

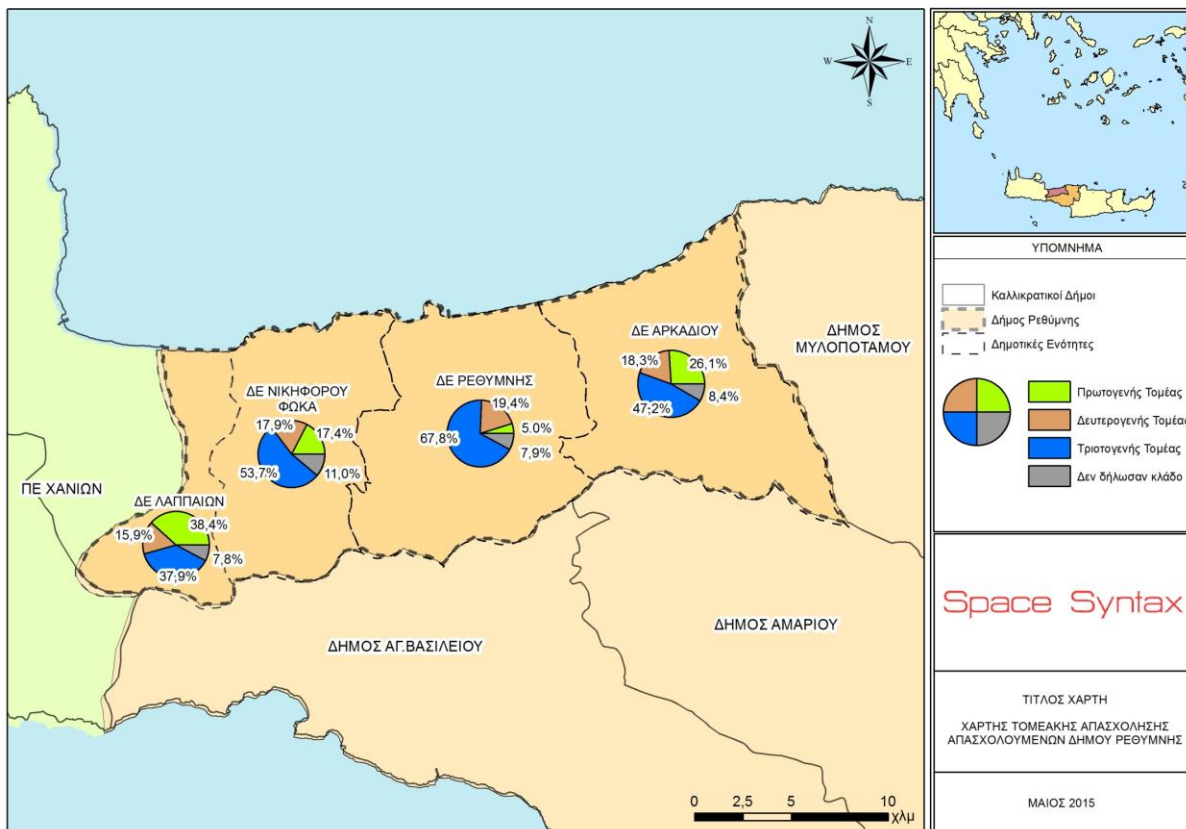
“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Τέλος στον τριτογενή τομέα συγκαταλέγονται επιχειρήσεις που προσφέρουν κυρίως διοικητικές, εκπαιδευτικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθώς και οι υπηρεσίες μεταφορών, οι οποίες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στο αστικό κέντρο. Ο τουρισμός είναι ο πιο δυναμικά αναπτυσσόμενος κλάδος καθώς ο νομός Ρεθύμνου διατηρείται σταθερά στις πρώτες θέσεις των προτιμήσεων των τουριστών. (*Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ρεθύμνου 2012 – 2014, σελ 200*)

Συγκεκριμένα όσον αφορά τη Δημοτική Ενότητα Ρεθύμνου μεγάλο μέρος του πληθυσμού δραστηριοποιείται στον τριτογενή τομέα, δηλαδή στην παροχή υπηρεσιών όπως για παράδειγμα ξενοδοχειακές μονάδες. Μικρότερο αλλά ικανοποιητικό είναι το ποσοστό που αντιστοιχεί στο δευτερογενή τομέα (π.χ. βιομηχανία). Εμφανώς μειωμένο, μόλις 5%, είναι το ποσοστό που αντιστοιχεί στον πρωτογενή τομέα.

Στη Δημοτική Ενότητα Αρκαδίου η διάρθρωση της απασχόλησης είναι σχεδόν αναμενόμενη. Όπως απορρέει από τη συνολική μελέτη του δήμου και σε αυτήν τη δημοτική ενότητα ο πληθυσμός δραστηριοποιείται κυρίως στον τριτογενή τομέα (σε ποσοστό 47,2% , μικρότερο όμως από αυτό της δημοτικής ενότητας Ρεθύμνου). Παράλληλα στον πρωτογενή τομέα σημειώνεται μεγάλο ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού σε αυτήν την περιοχή (26,1%) και τέλος ακολουθεί ο δευτερογενής με ποσοστό 18,3%.

Συμπερασματικά στην περιοχή μελέτης ο πληθυσμός απασχολείται κυρίως στον τριτογενή τομέα και συγκεκριμένα με μεγαλύτερα ποσοστά στο δυτικό τμήμα από ότι στο ανατολικό. Σημειώνεται ένα σταθερό ποσοστό απασχολούμενων στο δευτερογενή τομέα και τέλος στον πρωτογενή τομέα είναι εμφανές ότι δραστηριοποιείται μεγάλο μέρος του πληθυσμού στο ανατολικό τμήμα της περιοχής μελέτης.



Εικόνα 3.6: Χάρτης απασχόλησης απασχολούμενων του δήμου Ρεθύμνης (Πηγή : Ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική Ρεθύμνου 2014-2020 – Κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα και χρηματοδοτικές ευκαιρίες 2014-2020, κ. Κουτουλάκης)

3.1.4 Υποδομές Μεταφορών και Συγκοινωνιών

3.1.4.1 Οδικό Δίκτυο

Στο ανατολικό τμήμα η περιοχή κυριαρχείται από το συνδυασμό που αποτελούν οι διαμπερείς παραλιακοί πρωτεύοντες οδικοί άξονες που είναι η Παλαιά (Εθνική Οδός 90- ΕΟ90) και η Νέα Εθνική Οδός (Αυτοκινητόδρομος 90-Α90). Ο συνδυασμός αυτός εξασφαλίζει σήμερα την επικοινωνία με το Ρέθυμνο, το Ηράκλειο και τους διασυνοριακούς Δήμους και τον ευρύτερο χώρο, όσο και την ενδοεπικοινωνία.

Συγκεκριμένα ο βόρειος οδικός άξονας Κρήτης (ΒΟΑΚ)- Νέα Εθνική Οδός συνδέει την περιοχή με τα μεγάλα αστικά κέντρα, Ηράκλειο και Χανιά, καθώς και με τα 2 μεγάλα λιμάνια του Ηρακλείου και της Σούδας και με τα 2 διεθνή αεροδρόμια του Ηρακλείου και των Χανίων.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Η σύνδεση με τα αεροδρόμια αυτά είναι πολύ σημαντική για τον τουρισμό της περιοχής , εφόσον μεγάλο μέρος των τουριστών καταφθάνουν μέσω από αυτά. Τέλος εξυπηρετείται ακόμα μεγάλο τμήμα της μετακίνησης των αγροτών προς και από την επαρχία Μυλοποτάμου (Πέραμα – Πάνορμο – Ρέθυμνο, Πέραμα – Ρέθυμνο και Πέραμα – Σταυρωμένου – Ρέθυμνο).

Παράλληλα, η Παλαιά Εθνική Οδός εξυπηρετεί κυρίως τη μετακίνηση προς την επαρχία Μυλοποτάμου καθώς και τμήμα της τουριστικής ζώνης Αδεοπηγιανού κάμπου – Σταυρωμένου μέσω του ανατολικού τμήματος της. Ενώ μέσω του δυτικού τμήματος της εξυπηρετείται η μετακίνηση μεταξύ δυτικού Ρεθύμνου και των περιαστικών οικισμών Βιολί Χαράκι, Ατσιπόπουλο, Πρινές.

Σημαντικό διαρθρωτικό ρόλο παίζει επίσης ο οδικός άξονας Ρέθυμνο – Άδελε – Πηγή – Μονή Αρκαδίου. Ο άξονας αυτός με την ολοκλήρωση της επέκτασής του προς Αμάρι αποτελεί την πρώτη απευθείας σύνδεση του Δήμου με τις νότιες περιοχές του Ν. Ρεθύμνης και δίδει νέα διέξοδο στην τουριστική επικοινωνία Βορείων – Νοτίων περιοχών του Νομού και την ενσωμάτωση των κεντρικών υψηλής φυσικής και πολιτιστικής αξίας ορεινών περιοχών στην τουριστική ανάπτυξη και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. *(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ρεθύμνου 2012 – 2014, σελ 125)*

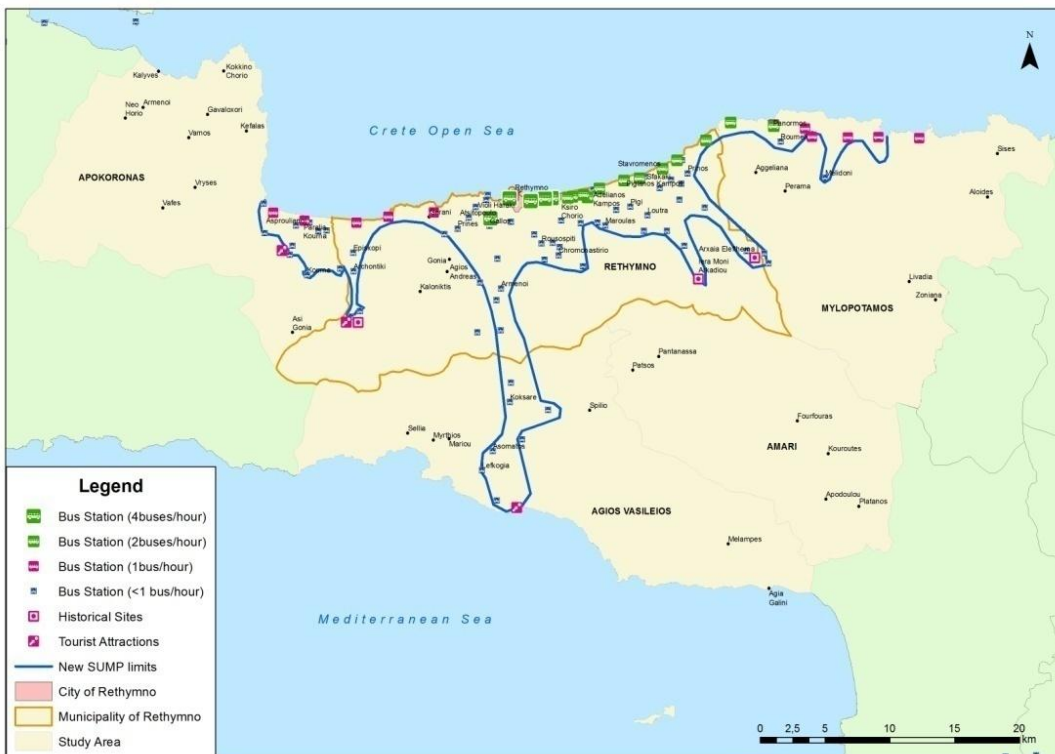


Εικόνα 3.7: Χάρτης απεικόνισης βασικού οδικού δικτύου περιοχής μελέτης (Πηγή: ίδια επεξεργασία)

Οι μετακινήσεις των κατοίκων γίνονται κυρίως προς το Ρέθυμνο και εξυπηρετούνται σε μεγάλο βαθμό από το ΚΤΕΛ, το οποίο έχει τακτικά δρομολόγια. Η οδική σύνδεση των Κοινοτήτων μέσω του επαρχιακού οδικού δικτύου είναι ικανοποιητική. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ρεθύμνου 2012 – 2014, σελ 65)

3.1.4.2 Συγκοινωνιακό Δίκτυο

Οι περισσότερες διαδρομές πάραυτα όπως παρατηρείται στον παραπάνω χάρτη δεν έχουν συχνή υπηρεσία λεωφορείων, ειδικά για τα κοντινά αξιοθέατα. Η υπηρεσία λεωφορείου, που περνάει από μια στάση, για παράδειγμα, μόνο κάθε μισή ώρα ή περισσότερο, δεν είναι ικανοποιητική.



Εικόνα 3.8: Χάρτης απεικόνισης στάσεων λεωφορείου Πηγή : SUMP Baseline Report, 2017

3.1.4.3 Θαλάσσιες Συγκοινωνίες

Η εξυπηρέτηση γίνεται μέσω του λιμανιού της Σούδας και του Ηρακλείου που απέχουν απόσταση περίπου 60 χλμ. δυτικά και 65 χλμ ανατολικά του Ρεθύμνου αντίστοιχα. Υπάρχουν καθημερινά δρομολόγια προς/από Πειραιά. Στο Ρέθυμνο διατηρείται και το παλιό ενετικό λιμάνι που χρησιμοποιείται κυρίως για τουριστικούς σκοπούς και για τον ελλιμενισμό μικρών αλιευτικών σκαφών ενώ στην ανατολική πλευρά του λιμένα, μετά τη κατασκευή του ανατολικού λιμενοβραχίονα, έχει δημιουργηθεί μαρίνα τουριστικών σκαφών.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”



Εικόνα 3.9: Χάρτης απεικόνισης θαλάσσιων συγκοινωνιών της περιοχής μελέτης (Πηγή: ίδια επεξεργασία)



Εικόνα 3.10: Λιμάνι Ρεθύμνου (Πηγή : www.tripinview.com)

3.1.4.4 Αεροπορικές μεταφορές

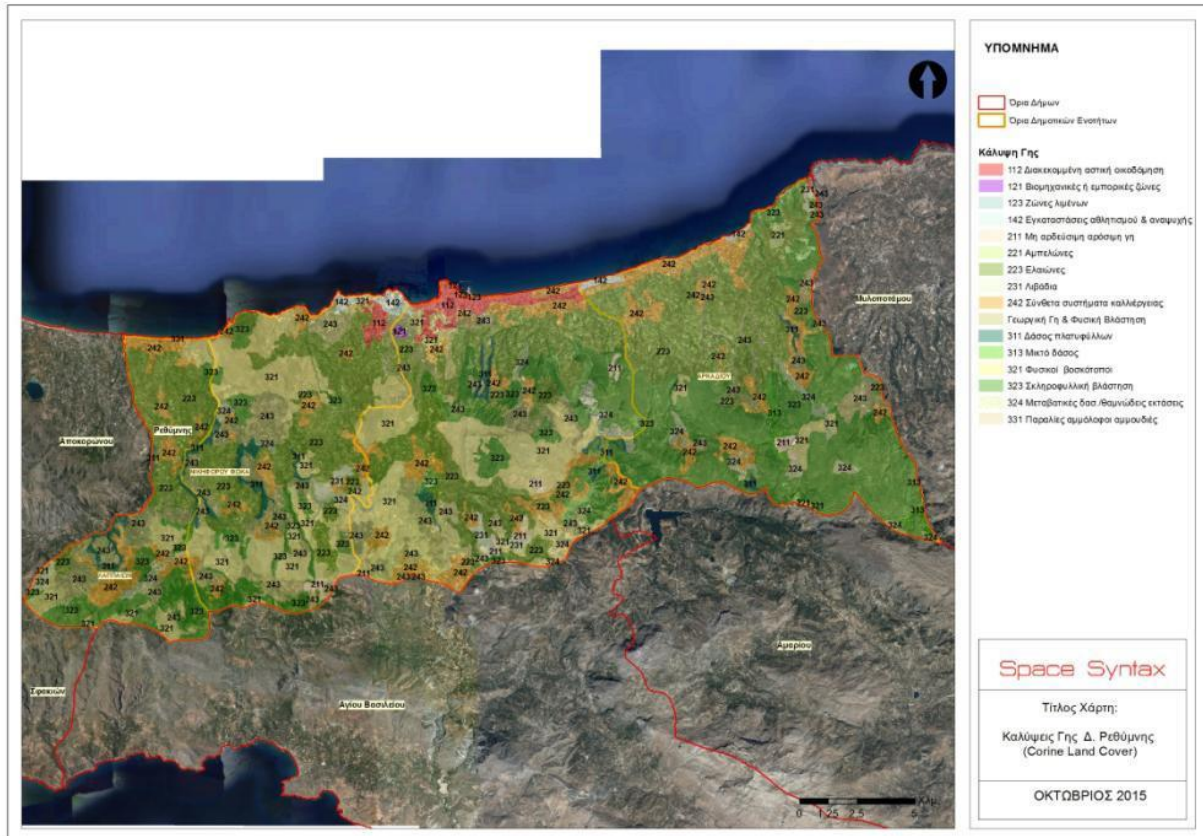
. Η αεροπορική εξυπηρέτηση γίνεται από το πλησιέστερο αεροδρόμιο που είναι αυτό των Χανίων σε απόσταση περίπου 65 χλμ δυτικά της πόλης καθώς το Ρέθυμνο δεν έχει δικό του αεροδρόμιο. Το αεροδρόμιο των Χανίων είναι διεθνές και συνδέει τη Κρήτη με την ηπειρωτική Ελλάδα, πολλά νησιά και διεθνή αεροδρόμια του εξωτερικού. Παράλληλα, υπάρχει και το διεθνές αεροδρόμιο του Ηρακλείου που προσφέρει μεγαλύτερο εύρος προορισμών και βρίσκεται επίσης περίπου στα 80 χλμ. ανατολικά. Η σύνδεση του Ρεθύμνου και με τα δύο αεροδρόμια της Κρήτης δεν είναι εφικτή απευθείας, αλλά με αλλαγή μέσου δηλαδή με δύο λεωφορεία ή λεωφορείο και ταξί. Η απευθείας σύνδεση με ταξί είναι οικονομικά ασύμφορη και δεν θεωρείται πρακτική ως εναλλακτικός τρόπος μετάβασης.

3.1.5 Περιβάλλον-Καλύψεις γης

Η περιοχή διαθέτει μεγάλη ποικιλία και εναλλαγές τοπίων, σπάνια χλωρίδα και πανίδα και εκτεταμένες παραλίες. Μεγάλο τμήμα της έκτασής του συγκαταλέγεται στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών «Φύση 2000» (Natura 2000) ενώ ένας πολύ μεγάλος αριθμός των οικισμών του δήμου έχουν κηρυχθεί ως παραδοσιακοί. Τα παραπάνω στοιχεία αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη σημασία δεδομένου ότι ο νομός Ρεθύμνου έχει τη μικρότερη έκταση από όλους τους νομούς της Κρήτης.

Το μεγαλύτερο τμήμα της περιοχής καλύπτεται από ελαιώνες και σκληροφυλλική βλάστηση. Οι περιοχές που βρίσκονται κοντά σε οικισμούς και ιδιαίτερα οι πεδινές, χαρακτηρίζονται από βιότοπους έντονα επηρεασμένους από τον άνθρωπο. Στα φαράγγια ενδημούν πιο σπάνια και ιδιαίτερα είδη.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”



Εικόνα 3.11: Χάρτης απεικόνισης καλύψεων γης (Πηγή : Ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική Ρεθύμνου 2014-2020 – Κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα και χρηματοδοτικές ευκαιρίες 2014-2020, κ. Κουτουλάκης)

Από τις υπόλοιπες οικονομικές δραστηριότητες κάποια, μικρή βέβαια παρουσία, έχει η βιομηχανία. Στη δυτική πλευρά, οι παλαιότερες βιομηχανικές εγκαταστάσεις έχουν πλέον παύσει να λειτουργούν αλλά παραμένει ένας αριθμός μη χρησιμοποιούμενων εργοστασιακών κτηρίων, ηλικίας της τάξης αρκετών δεκαετιών.

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις καλύπτουν τη δυτική ακτή της χερσονήσου της παλιάς πόλης του Ρεθύμνου, όπου βρίσκονται: το Δημοτικό Στάδιο (Σοχώρα), το Κλειστό Δημοτικό Γυμναστήριο (Μ. Μερκούρη), Εγκαταστάσεις Βαρέων Αθλημάτων και το Κολυμβητήριο. Εκτός της ζώνης αυτής οι αθλητικές εγκαταστάσεις είναι πολύ λίγες, και χωροθετούνται προς το κέντρο της επιμήκους αστικοτουριστικής ζώνης στο ανατολικό τμήμα της πόλης. Στον πίνακα 3.7 φαίνονται αναλυτικά οι καλύψεις γης που εμφανίζονται στην περιοχή μελέτης και τα ποσοστά που παρουσιάζουν σε όλη την έκταση του δήμου.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Κάλυψη	Ποσοστό
Ελαιώνες	28,30%
Σκληροφυλλική βλάστηση	25,64%
Φυσικοί βοσκότοποι	16,91%
Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας	10,69%
Γεωργική γη και Φυσική Βλάστηση	9,87%
Μεταβατικές δασώδεις θαμνώδεις εκτάσεις	2,42%
Δάσος πλατυφύλλων	1,96%
Διακεκομμένη αστική οικοδόμηση	1,56%
Εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής	0,67%
Μικτό δάσος	0,58%
Λιβάδια	0,54%
Μη αρδεύσιμη αρόσιμη γη	0,52%
Αμπελώνες	0,14%
Παραλίες αμμόλοφοι αμμουδιές	0,11%
Βιομηχανικές ή εμπορικές ζώνες	0,07%
Ζώνες λιμένων	0,01%

Εικόνα 3.12: Ποσοστά καλύψεων γης (Πηγή : Ολοκληρωμένη χωρική στρατηγική Ρεθύμνου 2014-2020 – Κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα και χρηματοδοτικές ευκαιρίες 2014-2020, κ. Κουτουλάκης)

3.1.6 Τουρισμός

Ο τουρισμός κατέχει μια πρωταρχική θέση για την οικονομία της περιοχής μελέτης καθώς μεγάλο μέρος του πληθυσμού απασχολείται στον τομέα αυτόν. Το ξενοδοχειακό δυναμικό της περιοχής είναι ιδιαίτερα σημαντικό και εντοπίζεται κυρίως στο βόρειο, παραλιακό του τμήμα και συγκεκριμένα από την πόλη του Ρεθύμνου έως την περιοχή της Σκαλέτας.

Στο Δήμο Ρεθύμνου υπάρχουν 168 ξενοδοχεία με 21.275 κρεβάτια (74%), 273 ενοικιαζόμενα δωμάτια με 4.416 κρεβάτια (15%), 214 δευτερεύουσες κατοικίες με 1627 κρεβάτια (6%), ένα κάμπινγκ με 65 κρεβάτια (0%), 40 παραδοσιακές κατοικίες με 819 κλίνες (3%) και όλα τα άλλα καταλύματα αντιπροσωπεύουν το 2% του συνόλου των διαθέσιμων καταλυμάτων. Το 59% των ξενοδοχείων του Δήμου Ρεθύμνου (12.572 κλίνες) βρίσκονται στην πόλη και το 40% (8594 κλίνες) στην ανατολική «μητροπολιτική περιοχή», κυρίως κατά μήκος της παραλιακής ζώνης του Ρεθύμνου. Μόνο το 1% βρίσκεται στη δυτική "μητροπολιτική περιοχή".

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

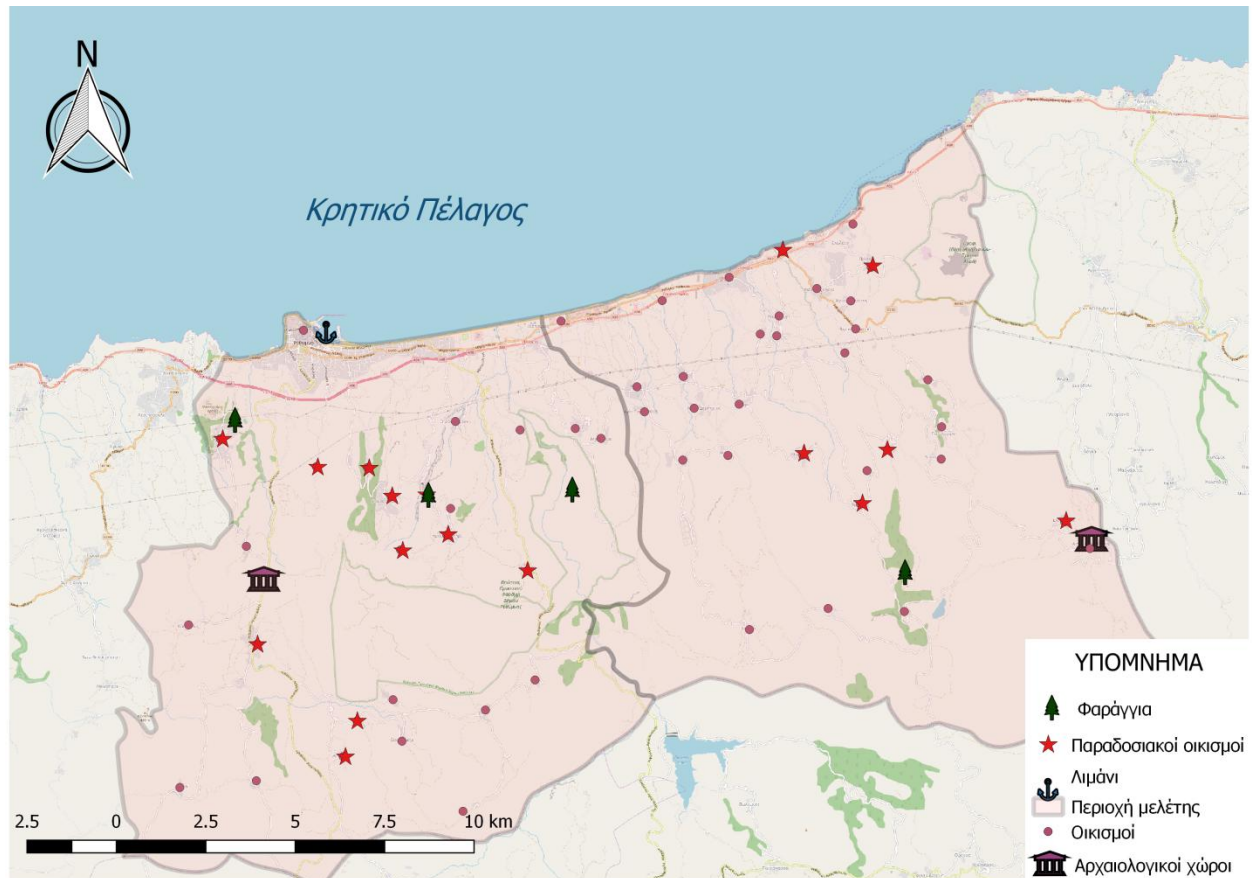
Η μέση πληρότητα του ξενοδοχείου στο Ρέθυμνο είναι 61%. Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, η κατοχή ξενοδοχείων αυξάνεται σε πάνω από 83%, γεγονός που σημαίνει ότι περίπου 25.000 επισκέπτες προστίθενται κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο στους 48.500 κατοίκους της μητροπολιτικής περιοχής του Ρεθύμνου (50% αύξηση πληθυσμού λόγω τουριστικής ροής) .

Ανάμεσα στα ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά της περιοχής είναι η πόλη του Ρεθύμνου και η παράκτια περιοχή στην ανατολική πλευρά της πόλης, η οποία είναι ένα σημαντικό τουριστικό αξιοθέατο. Παρόλο που η ορεινή εσωτερική και δημοτική περιοχή είναι επίσης πολύ ελκυστική, παραμένει λιγότερο ανεπτυγμένη στον τομέα του τουρισμού. (*SUMP Baseline Report, 2017*)

3.1.7 Πολιτισμός

Από πολιτιστική άποψη η περιοχή χαρακτηρίζεται από τους παραδοσιακούς οικισμούς της , τα φαράγγια και τα αρχαιολογικά μνημεία της. Συγκεκριμένα σε επίπεδο νομού, περίπου 70 οικισμοί στο νομό Ρεθύμνης έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί όταν στο νομό Ηρακλείου είναι 8, στο νομό Χανίων 9 και στο νομό Λασιθίου 16.

Στο χάρτη που ακολουθεί απεικονίζονται οι οικισμοί που έχουν χαρακτηριστεί παραδοσιακοί. Οι παραδοσιακοί οικισμοί κατατάσσονται σε κατηγορίες I (Υψηλής Πολιτιστικής Αξίας) και II (Μεσαίας Πολιτιστικής Αξίας). Στην πρώτη κατηγορία ανήκει το Μετόχι ενώ στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι οικισμοί Αγία Ειρήνη, Αμπελάκι, Αμνάτος, Αρμένιοι, Γάλλος, Καρέ, Κυριάνα, Πίκρι, Πρασιές, Πρίνες, Ρουσοσπίτι, Χρωμομοναστήρι, Ελεύθερα, Σταυρωμένος, Μύλοι.



Εικόνα 3.13: Χάρτης απεικόνισης πολιτιστικών στοιχείων (Πηγή : ίδια επεξεργασία)

Στο δυτικό τμήμα βρίσκεται η Υστερομινωική Νεκρόπολη Αρμένων ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους του νομού Ρεθύμνου. Είναι ένας αρχαιολογικός χώρος που βρίσκεται 9 περίπου χιλιόμετρα νότια της πόλης του Ρεθύμνου, κοντά στους Αρμένους, πάνω στον οδικό άξονα που συνδέει τη βόρεια με τη νότια ακτή της Κρήτης. Σημαντικότερα μνημεία στην Υστερομινωική Νεκρόπολη Αρμένων θεωρείται ο τάφος 200, ο οποίος είναι το μοναδικό δείγμα κτιστού θολωτού τάφου για το νεκροταφείο καθώς και ο τάφος 159 που αποτελεί τον πιο εντυπωσιακό θαλαμωτό λαξευτό τάφο. Αυτός ο αρχαιολογικός χώρος έχει μεγάλο ενδιαφέρον καθώς έχουν ανασκαφεί περισσότεροι από 300 τάφοι μέχρι σήμερα.



Εικόνα 3.14: Υστερομινωική Νεκρόπολη Αρμένων (Πηγή : <http://www.greekguide.com>)

Ένας άλλος πολύ σημαντικός αρχαιολογικός χώρος της περιοχής είναι η Αρχαία Ελεύθερνα που βρίσκεται 25 χιλιόμετρα περίπου νοτιοανατολικά του Ρεθύμνου και 12 περίπου χιλιόμετρα από τη Μονή Αρκαδίου.

Όπως έχει παρατηρηθεί στη περιοχή μελέτης ανήκουν διάφορα φαράγγια, τα οποία αυξάνουν το ενδιαφέρον της περιοχής. Συγκεκριμένα τα φαράγγια είναι το Πρασσανό Φαράγγι, το Φαράγγι των Μύλων , το Αρκαδιώτικο Φαράγγι και το Γαλλιανό Φαράγγι.

Πρασσανό Φαράγγι

Το Πρασσανό φαράγγι αποτελεί ένα από τους πιο σημαντικούς βιότοπους της Κρήτης στον οποίο ζουν όρνια, ένας μικρός πληθυσμός Σπιζαετών και ένα από τα τελευταία εναπομείναντα ζευγάρια γυπαετών των Βαλκανίων που έχουν βρει καταφύγιο στην περιοχή. Σύμφωνα με τους βοτανολόγους, το φαράγγι θεωρείται εξίσου σημαντικό με αυτό της Σαμαριάς.

Φαράγγι των Μύλων

Το φαράγγι των Μύλων έχει ένα βαθύ μονοπάτι που διασχίζει όλη την κοιλάδα. Στο κέντρο του φαραγγιού συναντάμε το παλιό και έρημο σήμερα χωριό των Μύλων (χωρίζεται σε δύο γειτονιές, τους Πάνω και τους Κάτω Μύλους). Το όνομά του όπως λέει και η λέξη το οφείλει στους νερόμυλους που υπήρχαν σε όλη τη διαδρομή του φαραγγιού και ο αριθμός τους πλησίαζε περίπου τους 30. Σήμερα σε καλή κατάσταση διακρίνεται ένας μύλος, τον οποίο έχουν αναπαλαιώσει έτσι ώστε να μπορούν να δουν οι επισκέπτες πώς ήταν και πώς λειτουργούσε ένας νερόμυλος.



Εικόνα 3.15: Φαράγγι των Μύλων- Ερείπια νερόμυλου (Πηγή: tokastori.wordpress.com)

Γαλλιανό Φαράγγι

Το Γαλλιανό φαράγγι ξεκινάει νοτιοανατολικά του Οικισμού Γάλλου και απέχει μόλις 5 χιλιόμετρα από το Ρέθυμνο. Η νότια περιοχή του φαραγγιού χαρακτηρίζεται από «πολυμορφική» βλάστηση που περιλαμβάνει καλλιέργειες, χορτολίβαδα και δασωμένες εκτάσεις.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Φαράγγι Αρκαδίου

Το φαράγγι του Αρκαδίου έχει οργιώδη βλάστηση και μία ανεπανάληπτη φυσική ομορφιά. Φιλοξενεί αντιπροσωπευτικά είδη της κρητικής χλωρίδας αλλά και απολιθώματα, ενώ το διασχίζει και ο Αρκαδιώτης ποταμός ή αλλιώς Άριος.



Εικόνα 3.16: Αρκαδιώτικο Φαράγγι (Πηγή : <http://www.cretanbeaches.com/el/component/k2/item/1355-faraggi-arkadiou>)

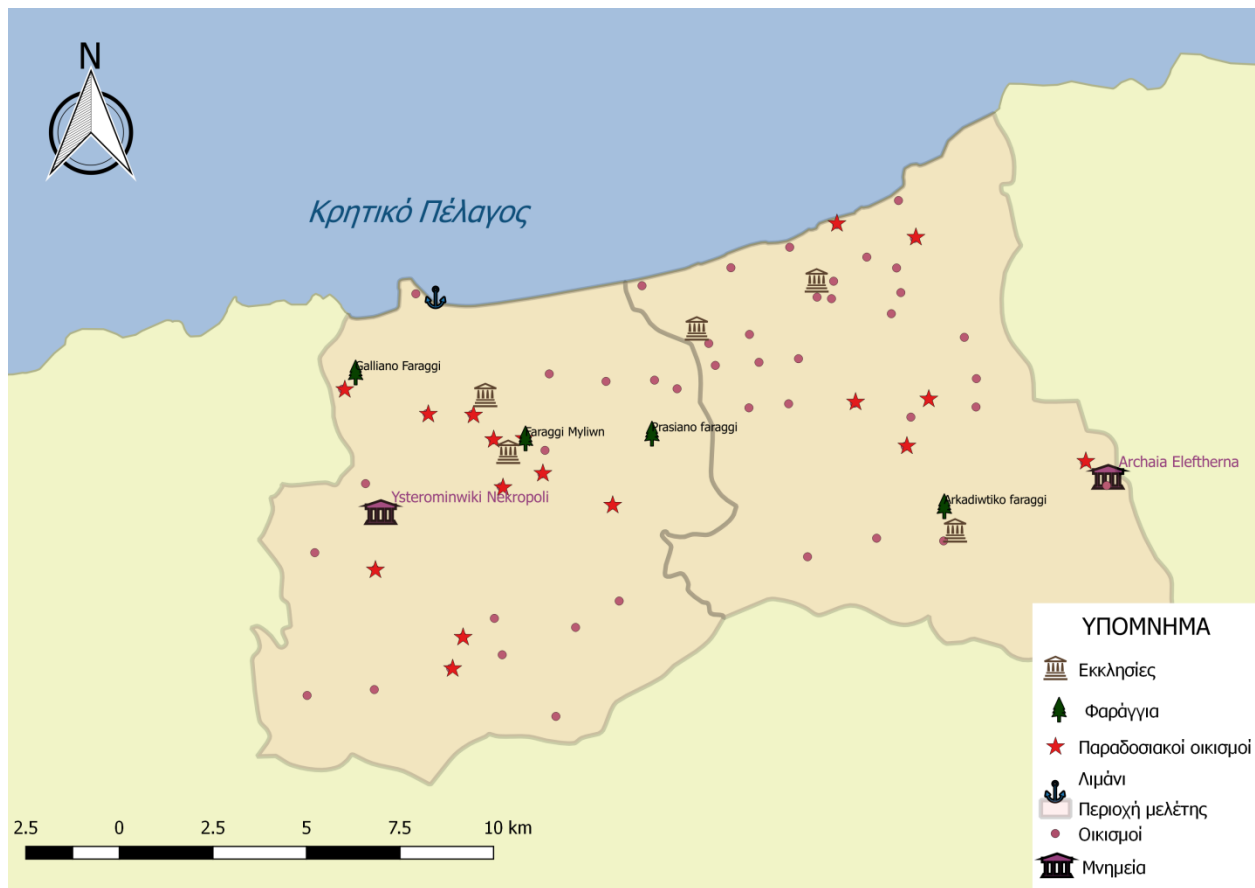
Παράλληλα στην περιοχή μελέτης υπάρχουν διάφορες μονές, η πιο δημοφιλής από όλες είναι η μονή Αρκαδίου ,η οποία αποτελεί πόλο έλξης για πολλούς επισκέπτες του νησιού. Άλλες μονές που συναντάμε είναι η μονή Αγ. Ειρήνης , η μονή Χαλεβή, μονή Αρσανίου και τέλος η μονή Αγίας Αναστασίας Ρωμαίας.

Μονή Αρκαδίου

Η μονή Αρκαδίου βρίσκεται κοντά στο χωριό Αμνάτος, 23 περίπου χιλιόμετρα ανατολικά του Ρεθύμνου, στις βορειοδυτικές πλαγιές του Ψηλορείτη. Αποτελεί το ιερότερο σύμβολο των Κρητικών για την ελευθερία. Η μονή Αρκαδίου έχει χαρακτηριστεί από τη UNESCO ως Ευρωπαϊκό Μνημείο Ελευθερίας. Στο εκκλησιαστικό μουσείο μονής Αρκαδίου υπάρχουν ευρήματα από το ολοκαύτωμα του Αρκαδίου, κειμήλια της μονής, όπλα, άμφια, βυζαντινές εικόνες και διάφορα άλλα. Στην περίμετρο της μονής Αρκαδίου υπάρχουν πολλά γραφικά εξωκλήσια, ενώ δίπλα ξεκινάει το όμορφο Αρκαδιώτικο Φαράγγι .



Εικόνα 3.17: Μονή Αρκαδίου (Πηγή: <http://www.gtp.gr>)



Εικόνα 3.18 Χάρτης σημείων ενδιαφέροντος της περιοχής μελέτης (Πηγή: ίδια επεξεργασία)

Η περιοχή προσφέρει διάφορα τοπία για πολλές και διαφορετικές δραστηριότητες. Αρχικά υπάρχουν διάσπαρτα φαράγγια σε όλο το εύρος τη περιοχής που παρέχουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να εξερευνήσει διάφορα σπήλαια, να ανακαλύψει την ομορφιά τους καθώς και την ιστορία του τόπου. Διαθέτουν επίσης πλούσια βλάστηση και χλωρίδα δίνοντας έτσι στους λάτρεις της φύσης να τη παρατηρήσουν και να θαυμάσουν από κοντά σπάνια είδη. Παράλληλα μεγάλος είναι ο αριθμός των μοναστηριών που αποτελούν στοιχείο της παράδοσης και της αρχιτεκτονικής.

3.1.8 Μέθοδος SWOT (Πλεονεκτήματα- Αδυναμίες – Ευκαιρίες- Απειλές)

Έπειτα από την καταγραφή των στοιχείων της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή μελέτης επόμενο στάδιο είναι η ανάλυση τους για το σύνολο της περιοχής λαμβάνοντας υπόψη τους ενδογενείς και τους εξωγενείς παράγοντες που είναι καθοριστικοί για το μέλλον της. Η ανάλυση αυτή πραγματοποιείται με τη χρήση της μεθόδου SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats).

Η μέθοδος SWOT είναι μια ιδιαίτερα χρήσιμη μέθοδος για την ποιοτική αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων/σεναρίων στο πλαίσιο του σχεδιασμού, δεδομένου ότι, αξιοποιώντας την υπάρχουσα πληροφορία και γνώση, παρέχει ένα πλαίσιο δράσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Γιαουτζή και Στρατηγέα, 2011).

Στην συγκεκριμένη μέθοδο λαμβάνονται υπόψη τα πλεονεκτήματα (strengths) και οι αδυναμίες (weaknesses) που αφορούν το εσωτερικό περιβάλλον καθώς και οι ευκαιρίες (opportunities) και απειλές (threats) που αφορούν την πιθανή επιρροή του εξωτερικού περιβάλλοντος.

Ουσιαστικά το εσωτερικό περιβάλλον μπορεί να αναλυθεί μέσα από την αναζήτηση των ισχυρών σημείων της περιοχής (πλεονεκτήματα) καθώς και από τα αδύνατα σημεία της (αδυναμίες). Παράλληλα επειδή μας ενδιαφέρει ο ρόλος και η αλληλεπίδραση της περιοχής μελέτης με τον ευρύτερο χωρικό σύνολο που την περιβάλλει, εξετάζονται και τα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος. Τα δεδομένα αυτά αποτελούν τους εξωτερικούς προς την περιοχή παράγοντες, οι οποίοι διαμορφώνουν ένα πλαίσιο ευκαιριών και κινδύνων, μέσα στο οποίο η υπό μελέτη περιοχή καλείται να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που αυτό τις παρέχει, αλλά παράλληλα να αντιμετωπίσει και τους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται, με βάση τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και το δυναμικό της (Γιαουτζή και Στρατηγέα, 2005).

3.1.8.1 Πλεονεκτήματα

- Πόλος έλξης μόνιμου πληθυσμού

Εξαιτίας των χαμηλών ποσοστών ενεργείας κάτοικοι από άλλες περιοχές πηγαίνουν για μία καλύτερη ποιότητας ζωή. Παράλληλα συνταξιούχοι από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες εγκαθίστανται στην περιοχή εξαιτίας του κλίματος, των παραλιών, της νοοτροπίας του νησιού.

- Φυσικό κάλλος και ποιότητα ζωής

Όπως έχει παρατηρηθεί η περιοχή μελέτης συμπεριλαμβάνει μία ποικιλία τοπίων. Στο μεγαλύτερο της μέρος καλύπτεται από ελαιώνες και βλάστηση. Το αστικό περιβάλλον καλύπτει περιορισμένη περιοχή, στην οποία δεν παύει να υπάρχει το πράσινο με αποτέλεσμα να προσφέρει μια καλύτερη ποιότητας ζωής.

- Παραγωγή τοπικών προϊόντων

Τα ντόπια προϊόντα και η κρητική κουζίνα είναι φημισμένα για την υψηλή τους ποιότητα την ευεργετική τους επίδραση στην ανθρώπινη υγεία. Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία τοπικών προϊόντων μερικά από αυτά είναι το λάδι, η σταφίδα, το κρασί, η ρακή.

- Γεωγραφική θέση της περιοχής

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται σε μία πλεονεκτική θέση, στο κεντρικό τμήμα του νησιού και άρα η μετακίνηση είναι πιο εύκολη. Επομένως για τους τουρίστες που πραγματοποιούν τις διακοπές τους στο νησί είναι πιο εύκολο να μείνουν εκεί, εάν θέλουν να επισκεφτούν μεγάλο μέρος της Κρήτη.

- Ύπαρξη λεωφορειακών γραμμών –στάσεων / μείωση του κυκλοφοριακού

Το συγκοινωνιακό δίκτυο της περιοχής είναι ικανοποιητικά διαμορφωμένο καθώς δίνεται η δυνατότητα εύκολης μετακίνησης εντός και εκτός ορίων της περιοχής.

- Δημοφιλής τουριστικός προορισμός

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Εξαιτίας του τοπίου αλλά και της θέσης της, η περιοχή προσελκύει κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό τουριστών. Το ήπιο κλίμα της περιοχής, ο συνδυασμός βουνού και θάλασσας, οι εναλλαγές και η ποικιλία στο τοπίο, η φιλοξενία, είναι μερικοί από τους κύριους λόγους όπου η περιοχή εξακολουθεί να αποτελεί δημοφιλή προορισμό εξωτερικού και εσωτερικού τουρισμού.

- Αυξανόμενες Ξενοδοχειακές μονάδες

Υπάρχουν αρκετές ξενοδοχειακές μονάδες, ιδιαίτερα στο βόρειο – παραλιακό τμήμα της περιοχής και ιδιαίτερα στην πόλη του Ρεθύμνου.

3.1.8.2 Αδυναμίες

- Μειωμένη αγροτική οικονομία

Η αγροτική οικονομία εξαρτάται απόλυτα από τις παραδοσιακές καλλιέργειες και τις συνεχώς μειωμένες επιδοματικές πληρωμές. Η αγροτική οικονομία μειώνεται καθώς η χώρα βιώνει οικονομική κρίση και οι κάτοικοι πλέον στρέφονται σε άλλους τομείς, πιο κερδοφόρους, όπως είναι ο τουριστικός τομέας.

- Εξάρτηση από το μαζικό τουρισμό

Εφόσον η αγροτική οικονομία περνάει μια κρίση μεγάλο μέρος του πληθυσμού στρέφεται στον τουρισμό και επενδύει σε αυτόν. Επομένως η περιοχή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το μαζικό τουρισμό.

- Ανομοιόμορφη ανάπτυξη

Το βόρειο τμήμα της περιοχής έχει αναπτυχθεί περισσότερο καθώς προσελκύει όχι μόνο τουρίστες αλλά και μόνιμο πληθυσμό. Πολλοί κάτοικοι από τους παρεμφερείς οικισμούς εγκαθίστανται στο βόρειο τμήμα με σκοπό την εύρεση εργασίας και την καλύτερη ποιότητα ζωής.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- Πληθυσμιακή αποδυνάμωση των απομακρυσμένων οικισμών

Κυρίως οι ορεινές και οι απόκεντρες περιοχές αντιμετωπίζουν πληθυσμιακή αποδυνάμωση καθώς οι κάτοικοι μεταναστεύουν στο βόριο τμήμα. Αυτοί οι οικισμοί δεν μπορούν να κρατήσουν τον ενεργό πληθυσμό τους με αποτέλεσμα την ερημοποίηση τους.

- Αυξανόμενος αριθμός ατυχημάτων

Ο αριθμός των ατυχημάτων είναι αρκετά μεγάλος. Τα κύρια αίτια είναι κυρίως η έλλειψη οδικής συμπεριφοράς αλλά και η κακή ποιότητα οδοστρώματος.

3.1.8.3 Ευκαιρίες

- Μετατροπή παραδοσιακών οικισμών σε πόλους αγροτικής ανάπτυξης

Οι οικισμοί είναι αναγκαίο να αναπτύξουν την οικονομία τους μέσω από την αγροτική ανάπτυξη και την προώθηση των προϊόντων τους έτσι ώστε να μπορούν να στηριχθούν οικονομικά και να είναι σε ένα βαθμό αυτόνομοι.

- Προβολή τοπικού προϊόντος και παραδοσιακής κουζίνας

Είναι ανάγκη να αναπτυχθεί ή ακόμα και να προωθηθεί η παραγωγή τοπικών αγροτικών προϊόντων καθώς και πώς αυτά συμβάλλουν στη φημισμένη παραδοσιακή κουζίνα της περιοχής. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να βελτιωθεί η οικονομία της περιοχής όσο και να προωθηθεί ο υγιεινό τρόπος ζωής.

- Ανάπτυξη εναλλακτικού – θεματικού τουρισμού

Η ανάπτυξη εναλλακτικού-θεματικού τουρισμού στην περιοχή είναι ένα ρεαλιστικό επίτευγμα καθώς η περιοχή μπορεί να προσφέρει μία ποικιλία προϊόντων. Για παράδειγμα παρατηρήσαμε στην περιοχή ότι υπήρχαν αρκετές μονές οι οποίες μπορούσαν να προωθήσουν και να στηρίξουν το θρησκευτικό τουρισμό.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

- Προσβασιμότητα περιοχής

Πρόσβαση στην περιοχή μέσα από περισσότερες εισόδους στο νησί.

3.1.8.4 Απειλές

- Εγκατάλειψη και ερήμωση των ορεινών οικισμών

Αν συνεχιστεί αυτή η έλξη του πληθυσμού στο βόριο μέρος της περιοχής μελέτης τότε δυστυχώς το αποτέλεσμα δεν μπορεί να είναι άλλο από την ερήμωση των ορεινών οικισμών.

- Ανταγωνισμός από άλλα διεθνή τουριστικά θέρετρα

Ο κρητικός τουρισμός έχει να αντιμετωπίσει το διεθνή ανταγωνισμό. Ο ανταγωνισμός αυτός μπορεί να αντιμετωπιστεί με την κατάλληλη προβολή των πλεονεκτημάτων της περιοχής.

- Μείωση των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι πόροι της Ε.Ε. για τη στήριξη του γεωργικού τομέα περιορίζονται με άμεσες ενισχύσεις.

- Συρρίκνωση παραδοσιακών προϊόντων

Τα τοπικά προϊόντα και οι κλάδοι παραγωγής αυτών (πρωτογενής και δευτερογενής) συρρικνώνονται καθώς οι κάτοικοι στρέφονται σε διαφορετικούς κλάδους (τριτογενή τομέα).

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
– Πόλος έλξης μόνιμου πληθυσμού	– Μειωμένη αγροτική οικονομία
– Φυσικό κάλλος και ποιότητα ζωής	– Εξάρτηση από το μαζικό τουρισμό
– Παραγωγή τοπικών προϊόντων	– Ανομοιόμορφη ανάπτυξη
– Γεωγραφική θέση της περιοχής	– Πληθυσμιακή αποδυνάμωση των απομακρυσμένων οικισμών
– Ύπαρξη λεωφορειακών γραμμών-στάσεων / μείωση του κυκλοφοριακού	– Αυξανόμενος αριθμός ατυχημάτων
– Δημοφιλής τουριστικός προορισμός	
– Αυξανόμενες Ξενοδοχειακές μονάδες	

Πίνακας 3.5: Μέθοδος SWOT Πλεονεκτήματα-Αδυναμίες (Πηγή: ίδια επεξεργασία)

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
– Μετατροπή παραδοσιακών οικισμών σε πόλους αγροτικής ανάπτυξης	– Εγκατάλειψη και ερήμωση των ορεινών οικισμών
– Προβολή τοπικού προϊόντος και παραδοσιακής κουζίνας	– Ανταγωνισμός από άλλα διεθνή τουριστικά θέρετρα
– Ανάπτυξη εναλλακτικού – θεματικού τουρισμού	– Μείωση των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
– Προσβασιμότητα περιοχής	– Συρρίκνωση παραδοσιακών προϊόντων

Πίνακας 3.6: Μέθοδος SWOT Ευκαιρίες-Απειλές (Πηγή: ίδια επεξεργασία)

3.2 Στόχοι στρατηγική ΟΧΕ

Στην περιοχή μελέτης τα ποσοστά ανεργίας δεν είναι τόσο υψηλά δεδομένου ότι η χώρα διανύει οικονομική κρίση. Αυτό κυρίως συμβαίνει διότι οι κάτοικοι έχουν αρχίσει να στρέφονται σε διαφορετικούς τομείς από αυτούς που είχαν συνηθίσει. Αναμενόμενο ήταν εφόσον η περιοχή μελέτης βρίσκεται στην Κρήτη οι κάτοικοι να ασχολούνται με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και γενικότερα τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής πάραυτα έχουν στραφεί προς το τριτογενή και κυρίως με δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με τον τουρισμό. Οι κάτοικοι αφήνουν τους απομακρυσμένους ορεινούς οικισμούς και εγκαθίστανται στο βόρειο κομμάτι όπου ο τουρισμός είναι αυξημένος και το να βρουν δουλειά πολύ πιο εύκολο. Εφόσον η οικονομία της περιοχής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού ,οι οποίες θα ενισχύσουν την οικονομία της ευρύτερης περιοχής και όχι μόνο του παράκτιου τμήματος. Επομένως θα ήταν χρήσιμο εάν ο τουρισμός συνδεόταν με τον πρωτογενή τομέα.

Η περιοχή έχει μεγάλο πολιτιστικό πλούτο και σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, οι οποίοι είναι απαραίτητο να προφυλαχθούν και να αναδειχθούν. Η συντήρηση, η εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας καθώς και της οργάνωσης των αρχαιολογικών χώρων και των θρησκευτικών μνημείων αποτελεί μια από σημαντικούς στόχους της περιοχής.

Επομένως οι λύσεις που θα δοθούν στα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η περιοχή θα πρέπει να εντάσσονται σε μία ολοκληρωμένη στρατηγική. Η οργάνωση της στρατηγικής για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη βασίζεται στην αναπτυξιακή στρατηγική που ακολουθείται από την Περιφέρεια και εστιάζει στα συγκριτικά πλεονεκτήματά της.

Η ενότητα αυτή λοιπόν έχει ως σκοπό την εφαρμογή μίας Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης για την αναβάθμιση του αστικού και του περιφερειακού χώρου της περιοχής που έχει οριστεί ως περιοχή μελέτης. Το χωρικό αυτό εργαλείο αξιοποιεί τις σχετικές διατάξεις και χρηματοδοτικές δυνατότητες του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 και του ΕΣΠΑ 2014-2020.

3.2.1 Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο

Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) αποβλέπει στην υποβοήθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας της περιοχής στην οποία αναφέρεται και παράλληλα στην εξασφάλιση της διατήρησής της σε βάθος χρόνου προς όφελος πρωτίστως της εκάστοτε «τοπικής κοινωνίας». Αυτό επιτυγχάνεται:

- Μέσω της «τακτοποίησης στο χώρο» των διαφόρων χρήσεων (κατοικίας, τουρισμού, γεωργίας, βιομηχανίας κ.λπ.) κατά τρόπο ώστε η κάθε μία να «καταλάβει» την περιοχή που «είναι κατάλληλη» και προσφέρεται για την ανάπτυξή της.
- Μέσω της κατάλληλης "διασύνδεσης" των χρήσεων αυτών (κυκλοφοριακά) και παράλληλα της κατάλληλης χωροθέτησης των λοιπών έργων υποδομής.
- Μέσω της «προστασίας» των φυσικών πόρων στους οποίους στηρίζεται η τοπική ανάπτυξη

3.2.1.1 Επεμβάσεις στον ευρύτερο Αστικό Χώρο

Κύριος στόχος των προτεινόμενων δράσεων είναι η εξασφάλιση των αναγκαίων κοινόχρηστων/κοινοφελών χώρων. Επιπλέον, αποβλέπουν στην εκτόνωση των οικιστικών πιέσεων και στη μείωση της ‘οξύτητας’ του κυκλοφοριακού προβλήματος και των λοιπών δυσλειτουργιών του αστικού χώρου, προβλήματα που αναμένεται να ενταθούν ιδιαίτερα τα επόμενα χρόνια.

Ειδικότερα, προτείνονται:

- **Περιοχή εντός (ισχύοντος) ΓΠΣ**
 - χρήσεις γης, απομάκρυνση (εντός βετίας) ‘οχλουσών’ χρήσεων (επαγγελματικά εργαστήρια: σιδηρουργεία, συνεργεία αυτοκινήτων), κυκλοφοριακές και λοιπές ρυθμίσεις, που θα επιτρέψουν την ποιοτική αναβάθμιση της περιοχής του ισχύοντος ΓΠΣ, δεδομένου ότι αυτή αποτελεί, μεταξύ άλλων, και υποδοχέα τουριστικών δραστηριοτήτων.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

- καθορισμός κριτηρίων και περιοχών αναζήτησης για τον επανακαθορισμό/ χωροθέτηση βασικών κεντρικών λειτουργιών της πόλης.

-

▪ **Περιοχή επέκτασης (ισχύοντος) ΓΠΣ εντός ΖΟΕ (βόρεια παρακαμπτηρίου/ ΒΟΑΚ)**

- καθορισμός δικτύου ελεύθερων χώρων - αστικού πρασίνου που θα περιλαμβάνει δασωμένους λόφους και παραρεμάτιες ζώνες που εκτείνονται κάθετα του ΒΟΑΚ, που θα λειτουργούν ως ‘οικολογικοί’ διάδρομοι διάσπασης της συνέχειας του ‘ενιαίου’ αστικού χώρου.

- καθορισμός κριτηρίων και περιοχών αναζήτησης για τη χωροθέτηση σημαντικών κοινωφελών/ κοινόχρηστων χώρων, με στόχο την κάλυψη των σχετικών ελλείψεων του ισχύοντος ΓΠΣ.

- καθορισμός νέων οικιστικών περιοχών (επέκταση σχεδίου πόλης).

- δημιουργία (κατά τμήματα και όπου αυτό απαιτείται) νέου περιφερειακού δρόμου για διευκόλυνση/ ενίσχυση του κύριου οδικού δικτύου της πόλης.

▪ **Περιοχή επέκτασης (ισχύοντος) ΓΠΣ εντός ΖΟΕ (νότια παρακαμπτηρίου/ ΒΟΑΚ)**

- καθορισμός δικτύου ελεύθερων χώρων - αστικού πρασίνου, αντίστοιχου με το προηγούμενο.

- καθορισμός οικιστικών περιοχών, κυρίως, περιμετρικά των υφιστάμενων οικισμών και σε τμήματα όπου υπάρχει ευχερής πρόσβαση/ σύνδεση με την πόλη

- εξασφάλιση μεγάλης έκτασης κοινόχρηστων/ κοινωφελών χώρων, που θα λειτουργήσει ως ‘ρεζέρβα’ γης για την κάλυψη μελλοντικών αναγκών της πόλης.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- καθορισμός/ έλεγχος των χρήσεων γης.
- δημιουργία (κατά τμήματα και όπου αυτό απαιτείται) νέου περιφερειακού δρόμου για διευκόλυνση/ ενίσχυση του κύριου οδικού δικτύου της ευρύτερης αστικοποιημένης ζώνης

3.2.1.2 Επεμβάσεις στους Οικισμούς και στις γύρω από αυτούς περιοχές

- καθορισμός ορίων στους μη - οριοθετημένους οικισμούς.
- καθορισμός τυχόν επεκτάσεων (μέσω πολεοδόμησης) στους οριοθετημένους οικισμούς για την κάλυψη αναγκών σε νέες κατοικίες ,την εξασφάλιση κοινόχρηστων/ κοινωφελών χώρων και τη χωροθέτηση περιοχής συγκέντρωσης χρήσεων χαμηλής όχλησης (εργαστήρια), όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.
- η δημιουργία ‘πάρκων αναψυχής - πολιτισμού - άθλησης’ είναι επιθυμητή στους οικισμούς που αναμένεται να αποκτήσουν έντονο παραθεριστικό χαρακτήρα.
- ανάδειξη των παραδοσιακών πυρήνων και αναβίωση του ‘παλιού’ χαρακτήρα του κεντρικού δρόμου των οικισμών
- ανάδειξη των περιοχών φυσικού κάλλους ή/και περιοχών που συνδέονται με την τοπική παράδοση και βρίσκονται κοντά στους οικισμούς - αναβίωση των μονοπατιών που οδηγούν προς αυτές τις περιοχές και στους γειτονικούς οικισμούς, με στόχο τη δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων/ μονοπατιών στην ευρύτερη των οικισμών περιοχή.
- λειτουργική ενίσχυση του οικισμού των Αρμένων, με στόχο την αναβάθμιση του ρόλου του ως ‘οικιστικού’ κέντρου.

3.2.1.3 Επεμβάσεις στο ‘λοιπό’ εξω - αστικό χώρο

Οι προτεινόμενες δράσεις κλιμακώνονται κατά περίπτωση με απώτερο, πρωτεύοντα, στόχο την προστασία των στοιχείων αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος - πολιτιστικής αξίας και την ανάδειξη/ αξιοποίησή τους ως ‘κεφάλαιο’ για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (π.χ. περιπατητικού, ορειβατικού, οικολογικού, κ.λπ.) και δευτερεύοντα στόχο τη χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων και ειδικών λειτουργιών.

Ειδικότερα προτείνονται:

- καθορισμός/ οριοθέτηση περιοχών αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος ως Π.Ε.Π. (Περιοχές Ειδικής Προστασίας). Πρόκειται, κυρίως, για το ‘ιερό’ όρος Βρύσινας, τα Φαράγγια (Πρασιανό, Μύλων, Γαλλιανό) καθώς και το Βελανιδόδασος.

Σημειώνεται ότι, εκτός από τις προαναφερθείσες, μέτρα προστασίας λαμβάνονται και σε άλλες περιοχές αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος όπως: ρεματιές, μικρότερα φαράγγια, περιοχές με έντονες κλίσεις (γκρεμνά), κορυφές/ κορυφογραμμές, κ.λπ. ώστε να διατηρηθεί η ‘αυθεντικότητα’/ ‘ταυτότητα’ των επιμέρους τμημάτων του φυσικού τοπίου της περιοχής.

Οι παραποτάμιες ζώνες, ρεματιές, φαράγγια, κ.λπ. λειτουργούν ως ‘οικολογικοί’ διάδρομοι διασύνδεσης της αστικοποιημένης ζώνης με την ορεινή ενδοχώρα (Βρύσινας, κ.λπ.) και για το λόγο αυτό η διατήρησή τους θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική. Σημαντική, επίσης, θεωρείται η απόλυτη προστασία/ ενίσχυση της βλάστησης του όρους Βρύσινα και των περιοχών της Natura.

- χαρακτηρισμός σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Κρήτης - ως ΠΕΧΠ (Περιοχή Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων) της ζώνης κατά μήκος του ευρωπαϊκού, περιπατητικού μονοπατιού E₄ (στο τμήμα του που περιλαμβάνεται στο Δήμο Ρεθύμνης). Πρόκειται συγκεκριμένα για τη ζώνη που εκτείνεται εντός του Δήμου από το Πρασιανό Φαράγγι μέχρι την ευρύτερη περιοχή του Κάστελλου, περνώντας από τους οικισμούς Χρωμοναστήρι - Σελλί, την κορυφή του όρους Βρύσινα, τον οικισμό του Σωματά, το Υστερομινωικό Νεκροταφείο Αρμένων, το Βελανιδόδασος, τον οικισμό του Κάστελλου και το Μοναστήρι της Αγ. Παρασκευής/ του Αγ. Παντελεήμονα.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Για τη ζώνη αυτή θα πρέπει να εκπονηθεί ειδική μελέτη ενίσχυσης - αποκατάστασης - διαχείρισής της (συντονισμένο πρόγραμμα μέτρων και έργων κατά φάσεις και φορείς χρηματοδότησης), δεδομένου ότι αποτελεί περιοχή με μειονεκτικά χαρακτηριστικά λόγω δυσμενούς προσπελασιμότητας και μεγάλου ενδιαφέροντος όσον αφορά στα στοιχεία του φυσικού και πολιτιστικού της περιβάλλοντος.

- ανάδειξη και άλλων περιπατητικών διαδρομών που συνδυάζουν φυσιολατρικούς και αρχαιολογικούς προορισμούς (όπως Ξηρό Χωριό – Μύλοι, Πρασιές – Πρασιανό Φαράγγι – Γιαννούδι – θάλασσα, κ.λπ.).
- καθορισμός/ έλεγχος των χρήσεων γης στις ‘εκτός σχεδίου’ περιοχές, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα χωροθέτησης: συνεδριακού κέντρου, γηπέδου/ εγκαταστάσεων golf στην (ορεινή) περιοχή του Μαρουλά, ειδικών λειτουργιών κοινής ωφέλειας.
- δημιουργία/ ολοκλήρωση ενός ακόμα διασυνδεδημένου οδικού άξονα στην περιοχή μεταξύ παρακαμπτηρίου ΒΟΑΚ και νέου περιφερειακού δακτυλίου Βρύσινα (Μικρά Ανώγεια - Μεγάλο Μετόχι - Σωματάς).
- βελτίωση της λειτουργικότητας του οικιστικού δικτύου μέσω αναβάθμισης του οδικού δικτύου διασύνδεσης των οικισμών της αγροτικής ενδοχώρας με το αστικό κέντρο του Ρεθύμνου και του δικτύου συγκοινωνιών (Αγία Ειρήνη - Καστελλάκια, Ρουσσοσπίτι - Καστελλάκια, κ.λπ.).
- καθορισμός ζώνης προστασίας (min 100μ.) των οικιστικών περιοχών από την άσκηση συμβατικών/ εντατικών μορφών γεωργίας.

3.2.2 Στρατηγικές της περιοχής μελέτης και συμβατότητα με ΠΕΠ

Μέσω του υπο κατάρτιση Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου Ρεθύμνης 2015-2019, αλλά και την προετοιμασία της Χωρικής Στρατηγικής για το σύνολο του Δήμου στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 αναμένεται να εξειδικευτούν οι αναπτυξιακές προτεραιότητες σε άξονες και ειδικά μέτρα παρέμβασης.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Κρήτης 2014-2020 διαρθρώνεται στους παρακάτω άξονες προτεραιότητας:

1. Άξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης
2. Άξονας Προτεραιότητας 2: Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη
3. Άξονας Προτεραιότητας 3: Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη
4. Άξονας Προτεραιότητας 4: Προώθηση της Απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές
5. Άξονας Προτεραιότητας 5: Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη
6. Άξονας Προτεραιότητας 6: Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ
7. Άξονας Προτεραιότητας 7: Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ

Επιλέγονται κατά κύριο λόγο οι άξονες προτεραιότητας 1 και 2. Στον άξονα προτεραιότητας 1 του ΠΕΠ Κρήτης αντιστοιχεί ο θεματικός στόχος 2 ενώ στον άξονα προτεραιότητας 2 αντιστοιχούν οι θεματικοί στόχοι 6 και 7. Παρακάτω παρουσιάζονται οι Θεματικοί Στόχοι 2,6 και 7:

- 2: Βελτίωση της πρόσβασης σε ΤΠΕ, της χρήσης και της ποιότητάς τους
- 6: Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων
- 7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα <<Κρήτη>> 2014-2020, Περιφέρεια Κρήτης, Εξειδίκευση εφαρμογής, Νοέμβριος 2015)

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι επενδυτικές προτεραιότητες (προκύπτουν από τους παραπάνω θεματικούς στόχους) που θα χρηματοδοτήσουν ΟΧΕ στην περιοχή μελέτης. Συγκεκριμένα οι επενδυτικές προτεραιότητες 2b και 2c αντιστοιχούν στο θεματικό στόχο 2 , οι επενδυτικές προτεραιότητες 6c, 6d, 6e αντιστοιχούν στο θεματικό στόχο 6 και τέλος η επενδυτική προτεραιότητα 7b αντιστοιχεί στο θεματικό στόχο 7.

Επενδυτική προτεραιότητα 2b: Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και αύξηση της ζήτησης για ΤΠΕ. Τύποι δράσεων:

- Ενίσχυση των επιχειρήσεων για την εισαγωγή ψηφιακών εφαρμογών και την εν γένει αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και με τη χρήση vouchers.
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένων ψηφιακών εφαρμογών για επιχειρήσεις στους τομείς προτεραιότητας της RISCrete

Επενδυτική προτεραιότητα 2c: Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, της ηλεκτρονικής ένταξης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας. Τύποι δράσεων:

- Ενίσχυση φορέων και οργανισμών για την αξιοποίηση των ψηφιακών υπηρεσιών στην εξυπηρέτηση του πολίτη.
- Ενίσχυση φορέων και οργανισμών για την εφαρμογή έξυπνων εφαρμογών και υπηρεσιών/προϊόντων που υποστηρίζουν τους τομείς προτεραιότητας της RISCrete όπως ο πολιτισμός-τουρισμός.
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένων ψηφιακών υπηρεσιών/προϊόντων για τους τομείς της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, του πολιτισμού και του τουρισμού

Επενδυτική προτεραιότητα 6c: Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Τύποι δράσεων:

- Ενδεικτικές δράσεις για **Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς:**
 - o Συμπλήρωση / αναβάθμιση μουσείων

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

- Ανάδειξη μνημείων
- Αναβάθμιση χώρων πολιτιστικού / ιστορικού ενδιαφέροντος
- Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων
- Ενδεικτικές δράσεις για **Ενίσχυση σύγχρονου πολιτισμού και πολιτιστικής δημιουργικότητας :**
 - Υποδομές σύγχρονου πολιτισμού
 - Εκδηλώσεις και δραστηριότητες που προάγουν τον σύγχρονο πολιτισμό με έμφαση στην εδραίωση θεσμών πολιτιστικού ενδιαφέροντος διεθνούς εμβέλειας
- Ενδεικτικές δράσεις για **Ενίσχυση δράσεων τουριστικής προβολής:**
 - Δράσεις προβολής των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Κρήτης

Επενδυτική προτεραιότητα 6d: Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προώθηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος, μεταξύ άλλων μέσω του δικτύου Natura 2000, και των πράσινων υποδομών. Τύποι δράσεων:

- Ενδεικτικές δράσεις για **Ενίσχυση και ανάδειξη οικοτόπων και της βιοποικιλότητας της Κρήτης:**
 - Δράσεις που θέτουν σε εφαρμογή σχέδια Διαχείρισης των περιοχών NATURA2000
 - Δράσεις που προστατεύουν και αναδεικνύουν τους οικοτόπους και τη βιοποικιλότητα της Κρήτης
 - Δράσεις αποκατάστασης υποβαθμισμένων φυσικών οικοτόπων
 - Δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- Ενδεικτικές δράσεις για **Μελέτες χωρικού και πολεοδομικού σχεδιασμού** :
 - Τοπικά χωρικά Σχέδια (ΤΧΣ) και Ειδικά Χωρικά Σχέδια σύμφωνα με το Ν.4269/2014
 - Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες (ΠΕΧΠ)
 - Μελέτες χωρικού σχεδιασμού σύμφωνα με τα προγράμματα δράσης του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού

Επενδυτική προτεραιότητα 6ε: Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου. Τύποι δράσεων:

- Ενδεικτικές δράσεις για **Δράσεις βελτίωσης αστικού περιβάλλοντος:**
 - Αναπλάσεις κοινοχρήστων χώρων και οδικών αρτηριών πόλεων
 - Δράσεις διευκόλυνσης της κυκλοφορίας των πολιτών και επισκεπτών (συμπεριλαμβανομένων των ΑΜΕΑ) στα αστικά κέντρα .
 - Ανάδειξη και επαναχρησιμοποίηση του αξιόλογου κτιριακού αποθέματος των αστικών κέντρων και της υπαίθρου
 - Δράσεις περιορισμού του θορύβου σε κατοικημένες περιοχές

Επενδυτική προτεραιότητα 7b: Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ, περιλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων Τύποι δράσεων:

- Ενδεικτικές δράσεις για **Αναβάθμιση Οδικού Δικτύου:**

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

- Αναβάθμιση τμημάτων του επαρχιακού οδικού δικτύου που εξασφαλίζουν την προσβασιμότητα στο διευρωπαϊκό δίκτυο και κόμβους (ΔΕΜ)
- Αναβάθμιση τοπικού οδικού δικτύου μόνο εφόσον αποτελεί μέρος μιας χωρικής παρέμβασης με συγκεκριμένο αναμενόμενο αποτέλεσμα

Σημείωση: Ένα έργο τοπικής οδοποιίας να πληροί σωρευτικά και τα παρακάτω κριτήρια:

- να έχει βοηθητικό ρόλο σε σχέση με την κύρια παρέμβαση,
- να αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για την επίτευξη του αναπτυξιακού στόχου και να είναι αναλογικό για το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα
- και να μην έχει ως αντικείμενο την αποκατάσταση ολόκληρου τοπικού δικτύου.

3.3 Σχέδιο Δράσης

Με σκοπό την υλοποίηση του αναπτυξιακού στρατηγικού στόχου το σχέδιο δράσης διαμορφώνεται γύρο από τους παρακάτω ειδικούς στόχους.

Ειδικός Στόχος	
1	διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς
2	προώθηση τοπικών προϊόντων
3	βελτίωση υποδομών
4	αξιοποίηση ψηφιακών μέσων

Πίνακας 3.7: Ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι(Πηγή :ίδια επεξεργασία)

Αποτέλεσμα της υλοποίησης των προτεινόμενων δράσεων είναι η αύξηση της επισκεψιμότητας της περιοχής μελέτης και κυρίως η ισόρροπη ανάπτυξη σε όλο της το εύρος. Παράλληλα στόχος είναι η ανάδειξη και η προστασία των αρχαιολογικών χώρων και φαραγγιών της περιοχής έτσι ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των επισκεπτών τους. Τέλος, προσδοκώμενο είναι και η κατάλληλη αξιοποίηση των ΤΠΕ.

3.3.1 Προτεινόμενες ενδεικτικές δράσεις

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται οι προτεινόμενες δράσεις, ο προϋπολογισμός για κάθε δράση καθώς και οι ενδεικτικοί δικαιούχοι. Σε αυτή τη φάση σημειώνεται ότι ο προϋπολογισμός έγινε με βάση υποκειμενικά κριτήρια καθώς και ότι οι ενδεικτικοί των δράσεων είναι οι φορείς αυτοί που έχουν και την αρμοδιότητα υλοποίησης των αντίστοιχων δράσεων.

Προτεινόμενη δράση : Εγκατάσταση ασύρματου δικτύου στους χώρους ενδιαφέροντος

Τομέας : Αξιοποίηση ψηφιακών μέσων

Προϋπολογισμός : 3.000.000

Ενδεικτικοί δικαιούχοι: Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου, Δήμοι

Πίνακας 3.8: Προτεινόμενη δράση 1 (Πηγή : ίδια επεξεργασία)

Με τη χρήση νέων τεχνολογιών δίνεται η δυνατότητα ανάδειξης και βελτιωμένης εξερεύνησης της περιοχής και επομένως αύξηση των επισκεπτών της. Συγκεκριμένα προτείνεται η εγκατάσταση ασύρματου δικτύου σε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους και στα φαράγγια καθώς και η δημιουργία μίας ψηφιακής πλατφόρμες όπου θα επιτρέπει την ξενάγηση σε αυτά τα μέρη. Παράλληλα θα δίνεται η δυνατότητα συγχρόνως με την ξενάγηση να εμφανίζονται εικόνες περιήγησης στα πολιτιστικά εκείνα μέρη. Με τον τρόπο αυτόν δημιουργείται μία πλατφόρμα που όχι μόνο βοηθάει στην ξενάγηση των επισκεπτών αλλά παράλληλα λειτουργεί και ως οδηγός των πολιτιστικών διαδρομών της περιοχής. Επομένως οι επισκέπτες μπορούν να ενημερώνονται για τα μέρη που επισκέπτονται καθώς και που μπορεί να είναι ο επόμενος προορισμός τους σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα τους.

Προτεινόμενη δράση : Ανάδειξη και προστασία φαραγγίων – σύνδεση με γειτονικούς παραδοσιακούς οικισμούς

Τομέας : Πολιτιστική κληρονομιά

Προϋπολογισμός : 2.000.000

Ενδεικτικοί δικαιούχοι: Υπουργείο Πολιτισμού, Υπουργείο Τουρισμού, Περιφέρεια Κρήτης
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου

Πίνακας 3.9: Προτεινόμενη δράση 2 (Πηγή :ίδια επεξεργασία)

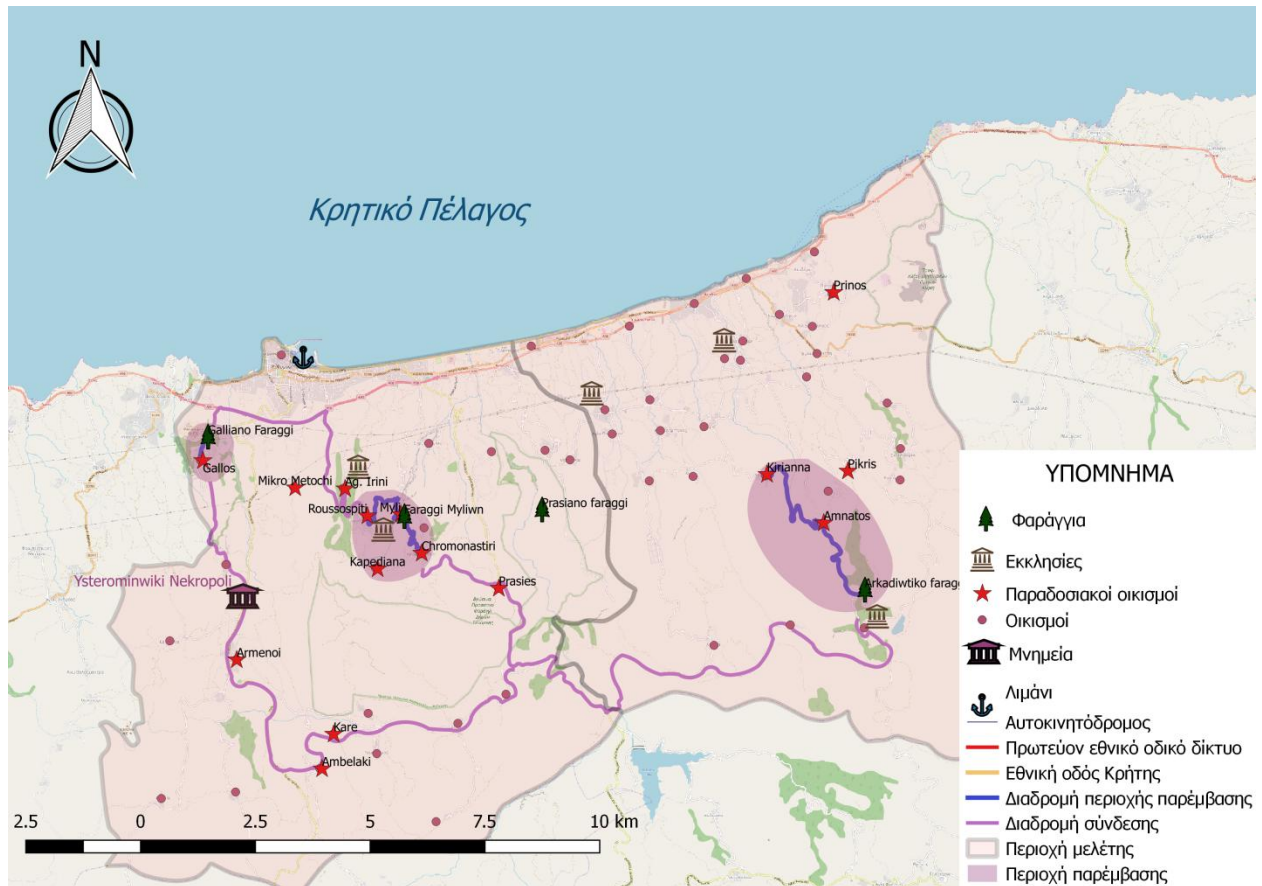
Η ανάδειξη των φαραγγίων (Πρασιανό, Φαράγγι, Γαλλιανό Φαράγγι, Φαράγγι Μύλων) ως φυσιολατρικών προορισμών περιοχών αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το Γαλλιανό φαράγγι είναι σημαντική η ανάδειξη του ως έναν από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς για πεζοπορία καθώς έχει ιδιαίτερη φυσική σημασία και διασχίζεται από μία καταπράσινη ρεματιά. Κοντά στο φαράγγι βρίσκεται ο οικισμός Γάλλος που έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός και διασχίζεται από το δρυόδασος Κάστελλου. Πηγαίνοντας στο φαράγγι οι επισκέπτες μπορούν να κάνουν μία στάση στον οικισμό να γευτούν κρητική παραδοσιακή κουζίνα και να επισκεφτούν τη μονή Αγίου Παύλου , το ναό Παναγίας Γάλλου, τον Άγιο Γεώργιο (18ου αιώνα) , αλλά και τους ναούς Άγιο Λουκά, Άγιο Αντώνιο (19ου αιώνα) και την εκκλησία του Αγίου Χαράλαμπου. Καταλήγοντας μπορεί να συνδυαστεί η επίσκεψη στο φαράγγι με την επίσκεψη στον οικισμό που είναι φημισμένος για την παραδοσιακή κουζίνα και τους ιστορικούς ναούς του.

Το φαράγγι των Μύλων μπορεί να αναδειχθεί ως έναν προορισμό φημισμένο για τους καταρράκτες, της λίμνες και τις πηγές του. Μπορεί να συνδυαστεί με την επίσκεψη στους παραδοσιακούς οικισμούς Ρουσσοσπίτι ,Μύλοι, Χρωμοναστήρι. Οι Μύλοι είναι ιδιαίτερα γνωστοί για τους νερόμυλους που υπήρχαν εκεί, πλέον έχουν απομείνει κάποια χαλάσματα των νερόμυλων, τα οποία θα μπορούσαν να συντηρηθούν για την ανάδειξη του οικισμού. Το Ρουσσοσπίτι είναι γνωστό για την υπέροχη θέα που έχει στο Κρητικό πέλαγος και για τα κτίρια του που έχουν βενετσιάνικο στυλ. Το γραφικό Χρωμοναστήρι που αποτελεί φορέα πολιτισμού και διατηρεί αναλλοίωτη την παράδοση καθώς αποτελείται από ενετικά κτίσματα, από τη βίλα Κλόντιο στα ανατολικά του χωριού, μέγαρο και θερινή κατοικία της ομώνυμης αρχοντικής

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

ενετικής οικογένειας, το οποίο σήμερα στεγάζει το στρατιωτικό μουσείο του Χρωμοναστηρίου. Τέλος έχει λάβει βραβείο από τη Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Ρεθύμνου ως καθαρότερου οργανωμένου παραδοσιακού οικισμού.

Το Αρκαδιώτικο φαράγγι προσφέρει μια μοναδική εμπειρία καθώς φιλοξενεί σπάνια είδη της κρητικής χλωρίδας αλλά και απολιθώματα. Η επίσκεψη στο φαράγγι μπορεί να συνδυαστεί με τους παραδοσιακούς οικισμούς Κυριαννά και Άμνατος. Τα Κυριαννά είναι ένα ημιορεινό χωριό μεγάλου τουριστικού ενδιαφέροντος καθώς έχει καλό κλίμα και πολλά αναγεννησιακά αρχιτεκτονήματα, σύγχρονες αγροτουριστικές μονάδες και φημίζεται για τα κτηνοτροφικά και κηπευτικά προϊόντα αλλά και τη μεγάλη παραγωγή ελαιολάδου. Ο οικισμός Άμνατος έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός μέσης πολιτιστικής αξίας. Είναι ακουστός για το θύρωμα της Αμνάτου (αρχοντικό της οικογένειας Σαγκουινάτσου) το οποίο ξεχωρίζει ανάμεσα σε αρκετά βενετσιάνικα σπίτια, για το λαογραφικό μουσείο και για το δημοτικό μουσείο ιστορίας ελληνικής εκπαίδευσης.



Εικόνα 3.19: Προτεινόμενη δράση 2 – Ανάδειξη φαραγγιών και σύνδεση τους με παραδοσιακούς οικισμούς (Πηγή: ίδια επεξεργασία)

Γίνεται αντιληπτό ότι η σύνδεση των φαραγγιών με τους κοντινούς παραδοσιακούς οικισμούς θα επιφέρει μία ανάπτυξη και στο κεντρικό τμήμα της περιοχής μελέτης. Για να επιτευχθεί αυτό προτείνεται:

- Η δημιουργία μίας ιστοσελίδας όπου στόχος της θα είναι η ανάδειξη και η συνεχής ενημέρωση των επισκεπτών για ότι αφορά αυτές τις διαδρομές.
- Η συνεργασία με διάφορους πολιτιστικούς φορείς ώστε να προωθηθούν οι πολιτιστικές αυτές διαδρομές, για παράδειγμα σύνδεση διάφορων εκδηλώσεων , που ήδη πραγματοποιούνται, με τις προτεινόμενες διαδρομές.
- Η συνεργασία των τουριστικών γραφείων με τα αντίστοιχα του εξωτερικού ώστε να περιλαμβάνονται στα πακέτα εκδρομών τους οι διαδρομές αυτές.

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- Η τοποθέτηση πινακίδων, οι οποίες και θα ενημερώνουν και θα καθοδηγούν τους επισκέπτες για το επόμενο μέρος που θα επισκεφτούν και έτσι θα προωθηθούν τις προτεινόμενες διαδρομές

Προτεινόμενη δράση : Ανάδειξη τοπικών προϊόντων - ενίσχυση τοπικών επιχειρήσεων μεταποίησης

Τομέας : Τοπικά προϊόντα

Προϋπολογισμός : 2.000.000

Ενδεικτικοί δικαιούχοι: Περιφέρεια Κρήτης, Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου, Δήμοι

Πίνακας 3.10: Προτεινόμενη δράση 3 (Πηγή :ίδια επεξεργασία)

Στόχος της δράσης είναι η ανάδειξη προϊόντων μέσα από την ενίσχυση διαφόρων τοπικών επιχειρήσεων μεταποίησης και προώθηση τους στην τοπική αγορά. Επομένως ενισχύονται οι επιχειρήσεις και δίνονται κίνητρα στην τοπική αγορά για παράδειγμα σε ξενοδοχεία και σε εστιατόρια να αγοράζουν τα προϊόντα και να τα σερβίρουν στους επισκέπτες. Με τον τρόπο αυτόν ενισχύονται οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις προωθείται η τοπική παραγωγή και κατ' επέκταση αναβαθμίζεται η περιοχή.

Προτεινόμενη δράση : Ανάδειξη τοπικών προϊόντων - σύνδεση με τοπικούς οικισμούς

Τομέας : Τοπικά προϊόντα

Προϋπολογισμός : 1.000.000

Ενδεικτικοί δικαιούχοι: Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου, Δήμοι

Πίνακας 3.11: Προτεινόμενη δράση 4 (Πηγή :ίδια επεξεργασία)

Πολλοί οικισμοί της Κρήτης είναι συνδεδεμένοι με διάφορα τοπικά προϊόντα τα οποία παράγουν. Στόχος της δράσης αυτής είναι να ενισχυθεί αυτή η φήμη ώστε να αυξηθεί τόσο η επισκεψιμότητα των περιοχών αυτών όσο και η κατανάλωση των προϊόντων τους. Για παράδειγμα ο οικισμός Κυριαννά φημίζεται για τη μεγάλη παραγωγή ελαιολάδου. Παρέχεται η

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

δυνατότητα στους επισκέπτες να δοκιμάσουν τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής και να ενισχύσουν έτσι την τοπική παραγωγή.

Προτεινόμενη δράση : Βελτίωση υποδομών και ηλεκτροφωτισμός

Τομέας : Υποδομές

Προϋπολογισμός : 2.000.000

Ενδεικτικοί δικαιούχοι: Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου, Δήμοι

Πίνακας 3.12 : Προτεινόμενη δράση 5(Πηγή: ίδια επεξεργασία)

Σκοπός της δράσης είναι η βελτίωση της προσβασιμότητας ιστορικούς χώρους τουριστικού ενδιαφέροντος και ηλεκτροφωτισμός με λάμπες Led νέας τεχνολογίας για εξοικονόμηση ενέργειας κατά μήκος των προτεινόμενων διαδρομών .

3.3.2 Πηγές Χρηματοδότησης

Είναι ανάγκη να αναφερθεί ότι για την ισόρροπη ανάπτυξη της Κρήτης θα εφαρμοστούν τρεις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΠ ΚΡΗΤΗ 2014-2020 θα εφαρμοστούν στις Περιφερειακές Ενότητες Ρεθύμνου και Λασιθίου, καθώς και στις περιοχές UNESCO της Κρήτης. Ο προϋπολογισμός των παρεμβάσεων που έχει εγκρίνει το Περιφερειακό Συμβούλιο Κρήτης ανέρχεται στο ποσό των 30 εκ. ευρώ από τα οποία το ποσό των 10 εκ. ευρώ αφορά τον μητροπολιτικό Δήμο Ρεθύμνου. *(Συνάντηση Περιφερειάρχη με Δημάρχους για την προετοιμασία υλοποίησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων προϋπολογισμού 30 εκ., Σεπτέμβριος 2017)*

3.3.3 Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Οι δείκτες γενικά είναι ποσοτικά μεγέθη που χρησιμεύουν για την ποσοτικοποίηση των δράσεων και των στόχων τους. Η διαδικασία της αξιολόγησης και της παρακολούθησης λοιπόν γίνεται με τη βοήθεια κάποιων δεικτών . Αυτοί οι δείκτες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες τους δείκτες εκροών και δείκτες αποτελέσματος.

- Δείκτες εκροών

Με τη χρήση των δεικτών αυτών γίνεται παρακολούθηση της υλοποίησης των δράσεων. Οι δείκτες εκροών είναι ποσοτικά μεγέθη είναι ποσοτικά μεγέθη που εκτιμούν την πρόοδο υλοποίησης μιας δράσης μετρώντας τις εκροές που παράγονται από την υλοποίηση της δράσης, σε ένα χρονικό διάστημα. *(Στρατηγική ΟΧΕ-Αρχαία θέατρα Ηπείρου, σελίδα 82)*

- Δείκτες αποτελέσματος

Με τους δείκτες αυτούς παρακολουθείται η επίτευξη των στόχων. Για την παρακολούθηση των στόχων αξιοποιούνται δείκτες αποτελέσματος, με τους οποίους αξιολογείται η αποτελεσματικότητα των δράσεων. Οι δείκτες αποτελέσματος είναι κατάλληλα επιλεγμένα ποσοτικά μεγέθη ή λόγοι δύο ποσοτικών μεγεθών που μετρούν τα χαρακτηριστικά της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής και του εσωτερικού περιβάλλοντος και παρακολουθούν τις αλλαγές τους κατά τη διάρκεια υλοποίησης των δράσεων. Χρησιμεύουν για την ποσοτικοποίηση των στόχων προκειμένου να διευκολυνθεί η παρακολούθηση της πρόόδου επίτευξής τους. *(Στρατηγική ΟΧΕ-Αρχαία θέατρα Ηπείρου, σελίδα 83)*

Σύμφωνα λοιπόν με τις κατευθύνσεις που έχουν δοθεί από τους κανονισμούς της προγραμματιστικής περιόδου 2014-2020 και σύμφωνα με το ΠΕΠ Περιφέρειας Κρήτης 2014-2020 οι δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν είναι οι εξής:

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Δείκτες εκροών:

- ▶ CO02 - Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις
- ▶ CO09 - Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών (επισκέψεις/έτος)
- ▶ CO14 - Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων οδών (χλμ)

Δείκτες Αποτελέσματος:

- ▶ T3112 - Αριθμός επισκεπτών σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια (Αριθμός / έτος)

Ειδικό Στόχοι ΌΧΕ	Δείκτες εκροών	Δείκτες αποτελέσματος
Διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς	CO09 Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών	T3112 - Αριθμός επισκεπτών σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια
Πρόωθηση τοπικών προϊόντων	CO02 Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	T3112 - Αριθμός επισκεπτών σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια
Βελτίωση υποδομών	CO14 Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων δρόμων	
Αξιοποίηση ψηφιακών μέσων	CO02 Αριθμός επιχειρήσεων που λαμβάνουν επιχορηγήσεις	

Πίνακας 3.13: Δείκτες εκροών και αποτελέσματος ανά ειδικό στόχο (Πηγή: ίδια επεξεργασία)

3.3.4 Ανάλυση κινδύνου

Για να γίνει η ανάλυση καθώς και η διαχείριση του κινδύνου ακολουθούνται τα τρία παρακάτω πολύ σημαντικά βήματα. Τα στάδια-βήματα αυτά ακολουθούνται από τον προγραμματισμό, όπου αναπτύσσονται κατάλληλες ενέργειες για την αντιμετώπιση κάθε παράγοντα κινδύνου και προετοιμάζεται ένα πλάνο διαχείρισής του.

1. Αναγνώριση κινδύνου

Σε αυτό το πρώτο στάδιο διαμορφώνεται μια λίστα, η οποία περιέχει όλους τους πιθανούς παράγοντες κινδύνου που ενδέχεται να αντιμετωπίσει ένα πρόγραμμα. Επειδή λοιπόν είναι το αρχικό και ίσως το πιο βασικό στάδιο της όλης διαδικασίας, υπάρχει μια ποικιλία μεθόδων και εργαλείων για την πληρέστερη και μεθοδική καταγραφή των επιμέρους παραγόντων κινδύνου.

2. Εκτίμηση κινδύνου

Σε αυτό το στάδιο προσδιορίζεται η έκθεση σε κάθε παράγοντα κινδύνου με βάση μιας αξιολόγησης της πιθανότητας εμφάνισής του και του πιθανού αντίκτυπού του και της σοβαρότητάς του.

3. Αποτίμηση κινδύνου

Τέλος, αξιολογείται η αποδοχή κάθε παράγοντα κινδύνου, έτσι ώστε να αποφασιστεί ποιες ενέργειες θα πρέπει να ληφθούν. Η διαδικασία αυτή έχει ως αντικείμενο την εκτίμηση του βαθμού της αποδοχής της έκθεσης του προγράμματος σε κάθε παράγοντα κινδύνου σε σχέση με τα κριτήρια κινδύνου που καθορίζονται για το πρόγραμμα. Διερευνά, επίσης, σε πρώτο επίπεδο και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να μειωθούν τα απαράδεκτα επίπεδα έκθεσης σε κίνδυνο. (*Στρατηγική ΟΧΕ-Αρχαία θέατρα Ηπείρου, σελίδα 87*)

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις αποτελούνται από δράσεις, η κάθε μια από τις οποίες ή και σαν σύνολο μπορούν να παρουσιάσουν κάποιους κινδύνους κατά την υλοποίησή τους. Ενδεικτικοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν σε αυτό το πρόγραμμα είναι οι εξής:

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

- αδυναμία ένταξης έργων σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα λόγω ελλιπούς ωριμότητας
- καθυστερήσεις στην υλοποίηση των δράσεων από αναδόχους
- αδυναμία συνεννόησης μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων

Οι κίνδυνοι που μπορεί να υπάρξουν μπορεί να είναι πιο εξειδικευμένοι. Είναι ανάγκη λοιπόν για κάθε έργο, η αρμόδια υπηρεσία σε συνεργασία με τον ανάδοχο να προβαίνει σε αντίστοιχη ανάλυση κινδύνων.

4 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

4.1 Γενική Ανασκόπηση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι σύγχρονες περιφέρειες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάσχουν από ένα σύνολο προβλημάτων ή διακρίνονται από κάποιες αναπτυξιακές δυνατότητες, έτσι κατέληξε στην απόφαση ένταξης μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τη χωρική ανάπτυξη. Η Ε.Ε. στην προσπάθεια της να διευκολύνει τα κράτη μέλη συνέστησε δύο μηχανισμούς διευκόλυνσης, την Integrated Territorial Investment (ITI) και την Community-Led Local Development (CCLD).

Οι κατευθυντήριες οδηγίες της Ε.Ε. είναι αρκετά ευέλικτες, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στα κράτη-μέλη να τις μεταφράσουν και να τις υιοθετήσουν με βάση τη δική τους πραγματικότητα. Στην Ελλάδα, οι μηχανισμοί διευκόλυνσης μεταφράζονται στους εξής τρεις: Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ), Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ).

Εφόσον αναλύθηκαν και οι τρεις μηχανισμοί, επιλέχθηκε και εφαρμόστηκε το χωρικό εργαλείο ΟΧΕ στην περιοχή μελέτης που περιλαμβάνει τις Δημοτικές Ενότητες Ρεθύμνης και Αρκαδίου. Πριν γίνει όμως η εφαρμογή μελετήθηκαν τα παρακάτω δύο παραδείγματα: ΟΧΕ στην ευρύτερη περιοχή Μεσολόγγι- Αιτωλικού και ΟΧΕ στην περιοχή της πολιτιστικής διαδρομής των αρχαίων θεάτρων της Ηπείρου. Τα παραδείγματα αυτά λειτούργησαν ως καθοδήγηση για την εφαρμογή ΟΧΕ στην περιοχή μελέτης.

Έπειτα αναλύθηκαν τα στοιχεία της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής και στη συνέχεια έγινε χρήση της μεθόδου SWOT. Με τη μέθοδο αυτήν εντοπίστηκαν τα πλεονεκτήματα και τα αδύνατα σημεία που αναφέρονται στο εσωτερικό περιβάλλον της περιοχής και παράλληλα οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι που προέρχονται από το εξωτερικό της περιβάλλον. Προέκυψε λοιπόν ότι, η περιοχή χαρακτηρίζεται από ανισόρροπη ανάπτυξη, δηλαδή το παραλιακό και βόρειο τμήμα της είναι περισσότερο ανεπτυγμένο από το νότιο. Επομένως εφαρμόστηκε το χωρικό εργαλείο ΟΧΕ με κύριο στόχο την ισόρροπη ανάπτυξη του αστικού και περιαστικού χώρου της περιοχής μελέτης, αξιοποιώντας κατάλληλα τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα.

4.2 Συμπεράσματα

Η Ε.Ε δίνει τη δυνατότητα στα κράτη-μέλη, με τη χρήση των μηχανισμών διευκόλυνσης που προτείνει, να αναπτυχθούν και να εξαλείψουν τα διάφορα προβλήματα τους. Παρ' όλο που δίνει κατευθυντήριες οδηγίες είναι ευέλικτη στο πως τα κράτη-μέλη θα τις μεταφράσουν και θα τις υιοθετήσουν. Επομένως ανάλογα με τις ανάγκες που έχει το κάθε κράτος-μέλος μπορεί να αφομοιώσει κατάλληλα τους μηχανισμούς αυτούς.

Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί επίσης ότι αυτά τα χωρικά εργαλεία και ιδιαίτερα το εργαλείο της ΟΧΕ, που μελετήθηκε και εφαρμόστηκε έχει ως στόχο την ισόρροπη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής. Ουσιαστικά λειτουργεί βλέποντας την περιοχή συνολικά και αξιοποιεί τις δυνατότητες της για ισόρροπη ανάπτυξη και για εξάλειψη των διάφορων προβλημάτων της.

5 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη Βιβλιογραφία

- **European Commission and European Investment Bank** “Ex ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period. Financial instruments for urban and territorial development. Volume V” διατίθεται ηλεκτρονικά στο: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2014/ex-ante-assessment-methodology-for-financial-instruments-in-the-2014-2020-programming-period-financial-instruments-for-urban-and-territorial-development-volume-v, αναρτήθηκε τον Ιούνιο 2014
- **European Commission** “European Structural and Investment Funds. Guidance for Member States on Integrated Sustainable Urban Development(Article 7 ERDF Regulation),http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/guidelines/2015/guidance-for-member-states-on-integrated-sustainable-urban-development-article-7-erdf-regulation , αναρτήθηκε το Μάιο 2015
- **European Commission** “Scenarios for Integrated Territorial Investments”, διατίθεται ηλεκτρονικά:http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2015/scenarios-for-integrated-territorial-investments , αναρτήθηκε τον Ιανουάριο 2015

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αγγελίδης, Μ. “Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη”, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 2000
- Βασενχόβεν, Λ., κ.ά. “Χωρική διακυβέρνηση: θεωρία, ευρωπαϊκή εμπειρία και η περίπτωση της Ελλάδας”, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2010
- Καυκαλάς, Γ., Βιτοπούλου, Α., Γεμενετζή, Γ., Γιαννακού, Α. και Τασοπούλου, Α. “Βιώσιμες πόλεις. Προσαρμογή και ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης”, Σύνδεσμος 328, 2015
- **Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.** Αποθετήριο «Κάλλιπος», διατίθεται ηλεκτρονικά: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/2227> , 4.2.2017
- Φουτάκης, Δ. “Χώρος, ανταγωνιστικότητα και κοινωνικό κεφάλαιο: μια κριτική ανασκόπηση στο «Ζητήματα χωρικής ανάπτυξης. Θεωρητικές προσεγγίσεις και πολιτικές»”, Καυκαλάς, Γ. (επιμ.), Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2004
- Γιαουτζή Μ., Στρατηγέα Α. “ Χωροταξικός Σχεδιασμός. Θεωρία και πράξη ”, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2011
- **Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020.** “ Εταιρικό Σύμφωνο για το πλαίσιο ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2014-2020” διατίθεται ηλεκτρονικά: <https://www.espa.gr/el/Pages/Default.aspx> , αναρτήθηκε τον Ιούλιο 2015
- **Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού** “ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020”, διατίθεται ηλεκτρονικά : <https://www.espa.gr/el/pages/staticESPA2014-2020.aspx> , αναρτήθηκε τον Ιούλιο 2015
- **Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας** “Μελέτη για την εφαρμογή Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) για άλλες χωρικές στρατηγικές για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιφερειακών περιοχών ”

Δυτική Ελλάδα 2014-2020. Περιοχή Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Αιτωλικού”, διατίθεται ηλεκτρονικά : <http://dytikiellada.gr> , αναρτήθηκε το Μάρτιο 2016

- **Περιφέρεια Ηπείρου** “Στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου”, διατίθεται ηλεκτρονικά : http://www.peproe.gr/images/programa/oxe/oxe_strategy_a.th2017.PDF , αναρτήθηκε το Ιανουάριο 2017
- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία “Πληθυσμός Νομού Ρεθύμνου (απογραφή 2011)”, διατίθεται ηλεκτρονικά : <https://www.hc-crete.gr>
- **Παραδοτέο ΟΑΕΔ** “Σύστημα διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας”, διατίθεται ηλεκτρονικά http://www.oaed.gr/documents/10195/1214552/%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9F+%CE%9C%CE%94%CE%91%CE%91%CE%95+062017+v2+_1_.pdf/0a94ed60-dcb6-4679-a634-91b2c9a27183 , αναρτήθηκε τον Ιούνιο 2017
- **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ρεθύμνου 2012 – 2014** “Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ρεθύμνου 2012–2014 – Ά Φάση Στρατηγικός Σχεδιασμός” διατίθεται ηλεκτρονικά: https://www.rethymno.gr/files/items/4/4194/fasi_a_epiheirisiako_programma_a_2012_2014.pdf?rnd=1346330180, Σεπτέμβριος 2012.
- **Διαρκής κατάλογος των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Ελλάδος** “ΠΔ 9-8-1995 - ΦΕΚ 728/Δ/21-9-1995”, διατίθεται ηλεκτρονικά στο http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=18026 , Οκτώβριος 2009.
- **Περιφέρεια Κρήτης**, “Επιχειρησιακό Πρόγραμμα <<Κρήτη>> 2014-2020”, Εξειδίκευση εφαρμογής , διατίθεται ηλεκτρονικά στο http://www.pepkritis.gr/wp-content/uploads/2016/03/eeper_v.2.pdf , Νοέμβριος 2015

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

- Συνάντηση Περιφερειάρχη με Δημάρχους για την προετοιμασία υλοποίησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων προϋπολογισμού 30 εκ., διατίθεται ηλεκτρονικά στο <http://rethemnosnews.gr> , Σεπτέμβριος 2017

“ Σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία για την ανάπτυξη αστικών και περιαστικών περιοχών ”

Αθήνα 2017